MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
ŽMOGAUS IR VISUOMENĖS STUDIJŲ FAKULTETO
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS

INA JASIUKONIENĖ

SOCIALINIO DARBO MAGISTRANTŪROS

IŠTĘSTINĖS STUDIJOS

SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ BENDRADARBIAVIMAS TEIKIANT PASLAUGAS ŠEIMOMS IR VAIKAMS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė:

Prof. dr. Vida Gudžinskienė

Utena, 2023

TURINYS

SĄVOKŲ ŽODYNAS 4
ĮVADAS 5
1. SOCIALINIO DARBUOTOJO IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTO BENDRADARBIAVIMO TEISINIAI ASPEKTAI 11
1.1. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto veiklos reglamentavimas teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams 11
1.2. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo reglamentavimas teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams 16
2. SOCIALINIO DARBUOTOJO IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTO BENDRADARBIAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI 22
2.1. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarba ir reikšmė 22
2.2. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo galimybės 26
2.3. Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylantys pagrindiniai iššūkiai teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams 30
2.3.1. Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylantys iššūkiai teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams 30
2.3.2. Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylantys bendradarbiavimo iššūkiai teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams 34
3. SOCIALINIO DARBUOTOJO IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTO BENDRADARBIAVIMO PRAKTIKOS TEIKIANT PASLAUGAS ŠEIMOMS IR VAIKAMS EMPIRINIS TYRIMAS 40
3.1. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo praktikos teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams tyrimo metodologija 40
3.2. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo praktikos subjektyvus vertinimas: empirinio tyrimo rezultatai ir jų analizė 50
3.2.1. Demografinės socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų charakteristikos 50
3.2.2. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbos ir reikšmės vertinimas 54
3.2.3. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto veiklos reglamentavimo teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams vertinimas 58

3.2.4. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo reglamentavimo teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams vertinimas 61
3.2.5. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo vertinimas 65
3.2.6. Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylančių iššūkių, teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, vertinimas 69
3.2.7. Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylančių bendradarbiavimo iššūkių, teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, vertinimas 73
DISKUSIJA 79
IŠVADOS 85
REKOMENDACIJOS 88
LITERATŪROS SĄRAŠAS 90
SANTRAUKA 97
SUMMARY 99
PRIEDAI 101
AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA 108

SĄVOKŲ ŽODYNAS

Bendradarbiavimas - yra ryšys tarp dviejų arba daugiau individų, kurie kartu siekia bendrų tikslų (Stulgienė, Ciutienė, 2014, p. 225).

Socialinis darbas - tai kartu ir praktika grįsta profesija, ir akademinė disciplina, kuri skatina socialinius pokyčius ir raidą, socialinę sanglaudą, žmonių įgalinimą ir išlaisvinimą (Zigmantavičius, Daugėlienė, 2021, p. 131).

Šeima - visuomenės ir valstybės pagrindas. Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę. Santuoka sudaroma laisvu vyro ir moters sutarimu (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992, 38 straipsnis).

Tarpsektorinis bendradarbiavimas – tai vienas kitą papildantis bendradarbiavimas tarp skirtingų sektorių: valdžios, valstybinių institucijų (sveikata, švietimas, aplinka, kultūra, sportas ir kt.), visuomenės, NVO, verslo ir žiniasklaidos (Miginis, Ulozas, 2014, p. 31).

Tarpžinybinis bendradarbiavimas – yra atskirų institucijų, kurios atsakingos už viešosios politikos sritis, veiklų koordinavimą specifine tema (pvz., jaunimo politika), siekiant bendro tikslo (Miginis, Ulozas, 2014, p. 30).

Vaikas - vaikas yra žmogus, neturintis 18 metų, išskyrus atvejus, kai įstatymas numato kitaip (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996).

ĮVADAS

Temos aktualumas. Norint efektyviai padėti šeimai ir vaikui, svarbus skirtingų socialinių institucijų darbuotojų (socialinių darbuotojų, vaiko teisių apsaugos specialistų), teikiančių paslaugas šeimoms ir vaikams, bendradarbiavimas. Užsienio šalyse vaiko teisių apsaugos sistemos darbuotojai laikomi gana tapatūs socialiniams darbuotojams ir suprantama, kad šie darbuotojai neatsėjami, todėl jie turi bendradarbiauti (Žalimienė, Gvaldaitė, Gevorgianienė, Petružytė, 2020). Dažnai reikia bendrų įstaigų, kurios teikia paslaugas šeimoms ir vaikams, pastangų, todėl įstaigų bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui šeimai ir vaikui. Bendradarbiavimas naudojamas sprendžiant problemas įvairiuose gerovės sistemos sektoriuose: sveikatos priežiūros, socialinio darbo srityse, įgyvendinant politiką, kuri sutelkia dėmesį į didesnį efektyvumą, bendradarbiaujant užtikrinti socialinių programų kokybę (Pedersen, 2020). M. Blanken, J. Mathijssen, C. van Nieuwenhuizen, J. Raab, H. van Oers (2022) akcentavo, kad paslaugas teikiančių institucijų tarpusavio bendradarbiavimas yra gyvybiškai svarbus, siekiant patenkinti įvairius vaikų ir jaunimo, turinčių socialinių ir elgesio problemų, poreikius. Kad šiems vaikams ir jaunimui būtų suteiktos reikalingos paslaugos ir, kad šias paslaugas suteiktų reikiamų įgūdžių turintys specialistai, paslaugas teikiančios įstaigos turi bendradarbiauti.

Bendradarbiavimo aktualumas taip pat atskleidžiamas tuo, kad jo dėka užtikrinamas stipresnis ir veiksmingesnis šeimų ir vaikų, patiriančių socialinę riziką, situacijos valdymas (Humphreys, Healey, Kirkwood, Nicholson, 2018). Bendrų bendradarbiavimo tikslų išaiškinimas gali padėti suvienyti bendradarbiaujančias institucijas siekti bendrų tikslų. Svarbu, kad bendradarbiaujančios institucijos išsiaiškintų, ko kiekvienas bendradarbiaujantysis tikisi gauti bendradarbiaudamas savo institucijoje ir sau (Villagrana, 2020). L. Langenderfer-Magruder, L. Alven, D.J. Wilke, C. Spinelli, (2019) akcentavo, kad geras bendradarbiavimas pagerina atvejo stebėsenos kokybę ir pagalbą atkryčio atveju, laiku suteikiami reikalingi ištekliai, teikiama parama geresniam sprendimų priėmimui ir sumažėja konkuruojančių, nenuoseklių ar slegiančių reikalavimų, kuriuos teikia kelios institucijos. Anot A. Kiaunytės, V. Lygnugarienės (2019, p. 82) „Socialinis darbuotojas, dirbantis su šeimomis, pastebi, kad pagalbos procese dalyvaujančių specialistų dėka atsiranda galimybė ne tik pamatyti daugiau socialinio darbo procesui svarbių aspektų, bet ir iš kitos perspektyvos pasižiūrėti į situaciją".

Nepaisant pastangų užtikrinti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimą, šiai dienai dažnai sunkiai sekasi užtikrinti minėtų specialistų efektyvų bendradarbiavimą. Tą akcentavo R. Bai, C. Collins, R. Fischer, D. Crampton (2019) nurodydami, kad siekiant optimalių vaiko gerovės rezultatų, yra būtinas tarpinstitucinis vaiko gerovės sistemos ir bendruomenės įstaigų bendradarbiavimas. Pagrindinės tarpinstitucinio bendradarbiavimo kliūtys buvo šios: bendrų vertybių trūkumas; kito darbuotojo vaidmens nesupratimas; programos filosofinio

požiūrio nesupratimas ir darbuotojų nepakankamas atsidavimas darbui. Kiti tyrimai (Villagrana, 2020) atskleidė, kad bendradarbiaujant dažnai trūksta aiškumo, kas yra bendradarbiavimo partneriai ir kokie yra jų konkretūs vaidmenys. Dėl darbuotojų kaitos gali būti neaišku, kas yra bendradarbiaujantys darbuotojai ir kiek jie atstovauja institucijai. Todėl svarbu nuolat kalbėtis apie tai, kas dalyvauja bendradarbiaujant, ir apibrėžti konkrečius jų darbuotojų vaidmenis. N. Večkienė, R. Brunevičiūtė, J. Eidukevičiūtė (2018) taip pat akcentavo, kad bendradarbiavimas tampa iššūkiu, kuomet skiriasi specialistų požiūriai ir tai trukdo siekti bendrų tikslų bei imtis bendros veiklos.

I. Tamutienė ir V. Auglytė (2018) akcentavo, kad vaiko teisių apsaugos darbuotojai patiria bendradarbiavimo problemų dėl to, kad kitos institucijos nebendradarbiauja ir ignoruoja vaiko teisių apsaugos darbuotojus. Dėl šių bendradarbiavimo problemų specialistams sunku nustatyti problemas šeimose ir nurodo, kad kitos institucijos nelinkusios pirmos informuoti apie vaiko teisių pažeidimus šeimoje, o informaciją suteikia tik tada, kai vaiko teisių apsaugos tarnyba raštu atsiunčia užklausą dėl informacijos pateikimo. Tačiau, kuomet apie pažeidimus sužinoma ne iškarto, o praėjus laiko tarpui, tuomet pagalbos procesas nėra toks efektyvus, koks galėtų būti. Panašias tendencijas atskleidė I. Michailovič, S. Justickaja, R. Vaičiūnienė, V. Kalpokas, E. Visockas (2019), kurie teigė, kad vaiko teisių apsaugos darbuotojų pagrindinės tarpinstitucinio bendradarbiavimo problemos yra informacijos trūkumas ir grįžtamojo ryšio problemos. Vaiko teisių apsaugos specialistams svarbu turėti informaciją apie teikiamą pagalbą vaikui bei kaip šeimai pavyko išspręsti problemas. I. Michailovič ir kiti (2019) nurodo, kad vaiko teisių apsaugos specialistai ir socialiniai darbuotojai susiduria su bendradarbiavimo problemomis, kuomet skirtingai mato problemą ir skirtingai siekia tikslų. Pvz. vaiko teisių apsaugos specialistai situaciją visada vertiną per vaiko teisių pažeidimą ir vaiko teisių apsaugos užtikrinimą, o socialiniai darbuotojai situaciją vertiną per pagalbos šeimai paslaugų suteikimą. Vaiko teisių apsaugos specialistai daugiau orientuojasi į baudimą, kontroliavimą, o socialiniai darbuotojai į pagalbą, todėl tarp minėtų specialistų kyla priešprieša.

Temos naujumas. Analizuojant mokslinius straipsnius, pastebėta, kad daug dėmesio skiriama tarpinstituciniam ir(ar) tarpprofesiniam, tarpžinybiniam bendradarbiavimui, socialinių paslaugų įstaigų bendradarbiavimui, tačiau mažai dėmesio skiriama būtent socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimui. L. Žalimienė, L. Gvaldaitė, V. Gevorgianienė, D. Petružytė, M. Seniutis, E. Šumskienė (2020) akcentuoja, kad po 2018 metų vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkos iškilo tarpinsitucinio bendradarbiavimo problemos, todėl, pertvarkius sistemą, bus siekiama stiprinti institucijų ir specialistų bendradarbiavimą. Taip pat svarbu atsižvelgti į tai, kad po vaiko teisių apsaugos sistemos centralizacijos, įkūrus atvejo vadybininko pareigybes, socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimas dar labiau sumažėjo. Pastebima, kad nėra naujų tyrimų, apie socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą ar patiriamus sunkumus.

Temos ištirtumas. Bendradarbiavimo svarbą vaikų apsaugos srityje nagrinėjo T. M. Kithome, W. M. Shanyisa ir S. Asatsa (2021) ir akcentavo, kad vaikų apsaugos sistemoje turi dalyvauti visi pagalbos teikimo dalyviai. Kad specialistų bendradarbiavimas tiekiant paslaugas vaikams bei bendradarbiavimas yra labai svarbus vaiko gerovei, ypač krizinių situacijų metu, nagrinėjo M. Blanken ir kiti (2022). Bendradarbiavimo dėka sumažėja neigiamos vaikų netinkamo elgesio pasekmės ir pagerėja vaikų gerovės rezultatai, nustatė B. H. Kothari, C. Fischer, N. Mullican, S. T. Lipscomb, J. Jaramillo (2022). A. Racz (2017) ištyrė, kad socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas svarbus, nurodant, kad vaiko teisių apsaugos sistema siejama su socialinio darbo sistema ir akcentuojama šių sistemų darbuotojų bendradarbiavimo svarba. Specialistų požiūris į ankstyvosios vaikų intervencijos ir vaiko teisių apsaugos sistemų bendradarbiavimo procesus (Albuquerque, Aguiar, Magalhães, 2020), bendradarbiavimas vaiko gerovės srityje: globėjų požiūris į tarpprofesinio bendradarbiavimo komponentus (Phillips, Walsh, 2019), siekiant geriausių vaiko gerovės rezultatų, yra būtina, kad tarpinstitucinės vaiko gerovės sistemos ir bendruomenės įstaigos bendradarbiautų (Bai ir kiti, 2019).

Užsienio autorių moksliniuose darbuose akcentuojama bendradarbiavimo svarba socialiniame darbe (Mason, Evans, 2020), bendradarbiavimo svarba socialiniame darbe, užtikrinant geresnį paslaugų teikimą (Juul, Husby, 2020), bendradarbiavimo svarba sėkmingam paslaugų teikimui (Pedersen, 2020). M. Farukuzzaman ir A. H. M. M. Rahman (2019) išryškino socialinio darbuotojo bendradarbiavimo svarbą, bendradarbiavimo įtaką vaiko teisių apsaugos tarnyboms, institucijoms, teikiančioms paslaugas šeimoms ir vaikams (Humphreys ir kiti, 2018). K. M. Villagrana (2020) nustatė, kad vaikų gerovė priklauso nuo specialistų gebėjimo ir kompetencijos dirbti drauge, užtikrinant vaikų, kuriems reikia pagalbos, apsaugą. Panašias tendencijas atskleidė N. Fung, E. Cavadel, S. Baumgartner (2022), kurie tyrė, kad bendradarbiavimo galimybės teikiant koordinuotą pagalbą šeimoms atsiranda keičiantis informacija tarp valstybės ir vietos koordinuojamų įstaigų. W. J. Kortleven, S. Lala, Y. Lotfi (2019) tyrė tarpprofesinį komandinį darbą decentralizuotoje vaiko gerovės sistemoje. Vaiko teisių apsaugos specialistais susiduria su šiomis pagrindinėmis bendradarbiavimo problemomis: informacijos trūkumas ir grįžtamojo ryšio problemos (Michailovič ir kiti, 2019). Skirtingų visuomeninių organizacijų bendradarbiavimo su vaiko teisių apsaugos institucijomis bendradarbiaujančių šalių vaidmenys (Konrad, 2020), vaiko teisės turi būti ginamos bendradarbiaujant su šeima, valstybės ir savivaldybių institucijomis, visuomeninėmis organizacijomis ir kitais privačiais fiziniais ir juridiniais asmenimis (Krikščūne, 2018).

Lietuvoje socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimas nagrinėjamas mažiau. E. Žiobienė (2022) tyrė bendradarbiavimą tarp valstybės ir savivaldybių institucijų, kuris turi įtakos vaiko teisių apsaugos užtikrinimui. A. Kiaunytė, V. Lygnugarienė (2019) nustatė, kad socialiniai darbuotojai, dirbantys su šeimomis, bendradarbiavimo dėka gali pamatyti

daugiau socialinio darbo procesui svarbių apsekų bei iš kitos perspektyvos pasižiūrėti į situaciją. A. G. Raišienė, S. Bilan, V. Smalskys, J. Gečienė (2019) atskleidė, kad bendradarbiavimas suteikia galimybę teikti kokybiškesnes socialines paslaugas bei nagrinėjo svarbiausius veiksnius, lemiančius bendradarbiavimo stiprinimą. N. Večkienė ir kiti (2018) taip pat akcentavo, kad bendradarbiaujant kyla iššūkių, kuomet kiekvieno specialisto požiūris yra skirtingas, o tai apsunkina bendrų tikslų siekimą bei sudėtinga imtis bendros veiklos. I. Tamutienė ir kiti (2018) taip pat nagrinėjo bendradarbiavimo problemas ir nustatė, kad vaiko teisių apsaugos specialistams kyla bendradarbiavimo problemų dėl to, kad kitos institucijos nebendradarbiauja ir juos ignoruoja. J. Stripeikienė (2021) pažymi, kad institucijos turi bendradarbiauti ir skatinti tarpusavio bendradarbiavimą nuolat tarpusavyje besikeisdamos reikalinga informacija, kuri yra aktuali įvaikinimui.

Mokslinė problema ir probleminiai klausimai. Bendradarbiavimas yra vienas iš svarbiausių elementų norint socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams efektyviai ir kokybiškai teikti paslaugas šeimoms ir vaikams. R. Juul ir I. S. D. Husby (2020) pažymi, kad socialinių darbuotojų bendradarbiavimas yra svarbus procesas, kuriame itin svarbūs specialistų tarpusavio pokalbiai, siekiant patenkinti pažeidžiamų šeimų poreikius. Bendradarbiavimas taip pat svarbus todėl, kad vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiavimo dėka gali patenkinti vaiko poreikius ir padėti pagerinti santykius tarp vaiko ir tėvų. E. Žiobienė (2022) atskleidė, kad vaiko teisių apsaugos specialistų indėlis į vaiko teisių užtikrinimą yra labai didelis, todėl šių specialistų tarpusavio santykiai ir bendradarbiavimas su savivaldybių įstaigų darbuotojais yra labai svarbus. Nagrinėjant šių specialistų bendradarbiavimą teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, stebima, kad jų tarpusavio bendradarbiavimą gana plačiai reglamentuoja įstatymai bei kiti teisės aktai, kurie dažnai tobulinami, siekiant efektyviau padėti šeimai ir vaikui. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018) numato, kad socialinių paslaugų įstaigos (socialiniai darbuotojai, atvejo vadybininkai) turi bendradarbiauti su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ir turi turėti galimybę keistis patirtimi ir gauti metodinę pagalbą. Tačiau socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams praktinėje veikloje vis dar iškyla iššūkių ir trukdžių bendradarbiaujant tarpusavyje. Tai rodo, kad nors ir Lietuvoje bandoma spręsti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo problemas bei ieškoti būdų, kaip stiprinti jų tarpusavio bendradarbiavimą, tačiau ši problema vis dar išlieka reikšminga ir aktuali. Kyla klausimai: Kokios socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo galimybės? Kokie iššūkiai iš viso kyla socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui bendradarbiaujant tarpusavyje teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams? Kodėl tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vyrauja priešprieša, nors visi jie dirba dėl vieno bendro tikslo – padėti šeimai ir vaikui?

Tyrimo reikšmingumas Tyrimas pasitarnaus kuriant mokslo žinias apie socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbą, galimybes bei kylančius pagrindinius bendradarbiavimo iššūkius teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, ieškant efektyvių būdų, kaip socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams efektyviai bendradarbiauti tarpusavyje. Empirinio tyrimo pagrindu bus suformuluotos rekomendacijos, skirtos įgyvendinti socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams apie jų tarpusavio bendradarbiavimą.

Tyrimo objektas - socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimas teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams.

Darbo tikslas - atskleisti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams.

Darbo uždaviniai:

1. Išnagrinėti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo teisinius aspektus.
2. Teoriškai pagrįsti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbą ir galimybes.
3. Atskleisti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo iššūkių teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams teorines prielaidas.
4. Atlikti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo praktikos teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams subjektyvaus vertinimo tyrimą.

Tyrimo hipotezės:

- H1: socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai pripažįsta bendradarbiavimo svarbą tarpusavyje.
- H2: socialiniams darbuotojams labiau trūksta bendradarbiavimo su vaiko teisių apsaugos specialistais, nei vaiko teisių apsaugos specialistams.
- H3: socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kyla iššūkių bendradarbiaujant tarpusavyje.

Metodai. Teoriniams aspektams apie socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams išnagrinėti taikyti mokslinės literatūros ir dokumentų analizės, lyginamosios analizės metodai. Remiantis išanalizuota moksline literatūra apie socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo teisinius aspektus, bendradarbiavimo svarbą ir galimybes, kylančius iššūkius teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, parengtas tyrimo instrumentas. Tyrimo duomenų surinkimui taikytas anketinės apklausos metodas. Tyrimo duomenų analizei taikomi aprašomosios statistikos, grafinio vaizdavimo, koreliacinės analizės metodai. Apskaičiuotų skalių vidutinių dydžių palyginimui tarp socialinių darbuotojų ir

vaiko teisių apsaugos specialistų buvo apskaičiuoti neparametriniai Mann-Whitney U (dviejų nepriklausomų imčių atvejais) testai. Požymių ryšiams vertinti sudarytos susijusių požymių lentelės, požymių priklausomybei nustatyti skaičiuotas „Chi-kvadrato“ (χ^2) kriterijus, proporcijų lygybė vertinta z testu su Bonferroni korekcija. Atliekant pilotinį tyrimą anketos patikimumas pamatuotas Cronbacho alfa koeficientu. Duomenų analizei atlikti buvo naudojama SPSS *(Statistical Package for Social Sciences)* programinė įranga (SPSS 20 versijos paketu) ir MS Excel 2016 programa.

1. SOCIALINIO DARBUOTOJO IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTO BENDRADARBIAVIMO TEISINIAI ASPEKTAI

Socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui svarbu bendradarbiauti teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams. K. Mason ir T. Evans (2020) akcentuoja, kad bendradarbiavimas socialiniame darbe dažnai minimas kaip esminis socialinio darbo su suaugusiais elementas, kuris yra reglamentuojamas teisiškai. Šioje darbo dalyje apžvelgiama socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto veiklos teisinis reglamentavimas.

1.1. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto veiklos reglamentavimas teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams

Norint detaliai išnagrinėti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, pirmiausia svarbu aptarti šių specialistų funkcijų ir veiklos teisinį reglamentavimą, kuris nurodo, kokias funkcijas ir veiklas vykdo abu specialistai, kokios jų atsakomybės dirbant su šeimomis ir vaikais. Tiek socialinio darbuotojo, tiek vaiko teisių apsaugos specialisto darbo funkcijas ir tvarką reglamentuoja nemažai įstatymų, poįstatyminių teisės aktų bei kitų dokumentų, kurie yra esminės specialistų gairės, nurodančios, ką šie specialistai turėtų daryti atlikdami savo darbą.

Vienas iš svarbiausių ir esminių įstatymų, kuris apibrėžia socialinio darbo teikiamų paslaugų sampratą ir rūšis šeimoms ir jų vaikams bei reglamentuoja socialines paslaugas yra Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (2006), kuriame akcentuojama, kad šeimai ir vaikui gali būti teikiamos bendrosios ir specialiosios paslaugos. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo 7 ir 8 straipsniai nurodo, kad „Bendrosios socialinės paslaugos teikiamos asmeniui (šeimai), kurio gebėjimai savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime gali būti ugdomi ar kompensuojami atskiromis, be nuolatinės specialistų pagalbos teikiamomis paslaugomis. Specialiosios socialinės paslaugos teikiamos asmeniui (šeimai), kurio gebėjimams savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime ugdyti ar kompensuoti bendrųjų socialinių paslaugų nepakanka“ (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. *Socialinio darbuotojo teikiamos paslaugos*

Bendrosios socialinės paslaugos	
• Informavimo paslaugos	
• Konsultavimo paslaugos	
• Tarpininkavimo ir atstovavimo paslaugos	
• Sociokultūrinės paslaugos	
• Transporto organizavimo paslaugos	
• Maitinimo organizavimo	
• Aprūpinimo būtiniausiais drabužiais ir avalyne paslaugos	
• Kitos paslaugos	
Specialiosios socialinės paslaugos	
Socialinė priežiūra	**Socialinė globa**
• Pagalbos į namus	• Dienos
• Socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo	• Trumpalaikė
• Laikino apnakvindinimo	• Ilgalaikė
• Kitos paslaugos.	

Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu, 2006.

Kaip galima matyti iš 1 lentelės, socialinių darbuotojų teikiamų paslaugų ir atliekamų funkcijų spektras yra platus ir apima didelę dalį paslaugų. Bendrąsias socialines paslaugas sudaro informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo, sociokultūrinės paslaugos, transporto organizavimo, maitinimo organizavimo, aprūpinimo būtiniausiais drabužiais ir avalyne bei kitos paslaugos. Specialiąsias socialines paslaugas sudaro socialinė priežiūra (pagalba į namus, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo, laikino apnakvindinimo) ir socialinė globa (dienos, trumpalaikė, ilgalaikė).

Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (1996) apibrėžia labai platų klientų ratą (neįgalieji, senyvo amžiaus asmenys, benamiai bei kiti asmenys, patiriantys socialinę riziką), kuriems socialinis darbuotojas teikia paslaugas. Norint nagrinėti socialinio darbuotojo veiklą teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, šiuo atveju yra svarbus Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018), kurio 70 punktas nurodo pagrindines socialinio darbuotojo darbui su šeima funkcijas, kurios yra šios: „<...> planuoti ir teikti socialinę pagalbą šeimoms <...>; teikti šeimai jos situacijos gerinimui reikalingą informaciją ir žinias, ugdyti tėvystės įgūdžius, socialinius įgūdžius, skatinant glaudesnį šeimos santykį su socialine aplinka, organizuoti šeimų pagalbos sau grupes, kitą prevencinę pagalbą; tarpininkauti šeimai dėl pagalbos priemonių <...>; bendradarbiauti ir veikti kartu su atvejo vadybininku organizuojant, planuojant ir teikiant pagalbą šeimai, teikti siūlymus atvejo vadybininkui dėl pagalbos šeimai efektyvumo, keistis informacija apie situaciją šeimoje su atvejo vadybininku, informuoti jį apie pokyčius šeimoje; teikti siūlymus atvejo vadybininkui dėl pagalbos plano, jame numatytų priemonių vaikui ir jo šeimai <...>; dalyvauti kuriant bei plėtojant pagalbos vaikams ir šeimoms paslaugų sistemą seniūnijoje bei (ar) savivaldybėje; vykdyti kitas teisės aktuose ir pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas“ (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas

„Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“, 2018). Taigi, svarbu akcentuoti, kad socialinis darbuotojas, dirbantis su šeima, atlieka daug funkcijų (žr. 1 pav.).

1 pav. *Socialinio darbuotojo, dirbančio su šeimomis, funkcijos*
(Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“, 2018)

Išanalizavus socialinio darbuotojo funkcijas, kurias jis atlieka dirbdamas su šeima ir vaikais, pažymėtina, kad socialinio darbuotojo funkcijos apima gana didelį spektrą paslaugų organizuojant ir vykdant pagalbą šeimai. Socialinio darbuotojo paslaugų teikimas prasideda nuo bendravimo su šeima, kurio metu šeima konsultuojama jai aktualiais klausimais, suteikiama visa reikiama informacija apie paslaugų būtinumą, tikslingumą bei prieinamumą. Socialinis darbuotojas gali tarpininkauti, kad padėtų šeimai gauti reikiamas paslaugas bei bendradarbiauti su kitomis įstaigomis, kad pagalbos procesas būtų efektyvesnis. Taipogi socialinis darbuotojas atlieka svarbų vaidmenį atvejo vadybos posėdžiuose, kuriuose jis privalo dalyvauti. Posėdžių metu socialinis darbuotojas suteikia informaciją apie šeimą, jos pažangą ar situacijos blogėjimą, nusako paslaugų poreikį, bei gali teikti siūlymus dėl pagalbos šeimai plano sudarymo ar papildymo.

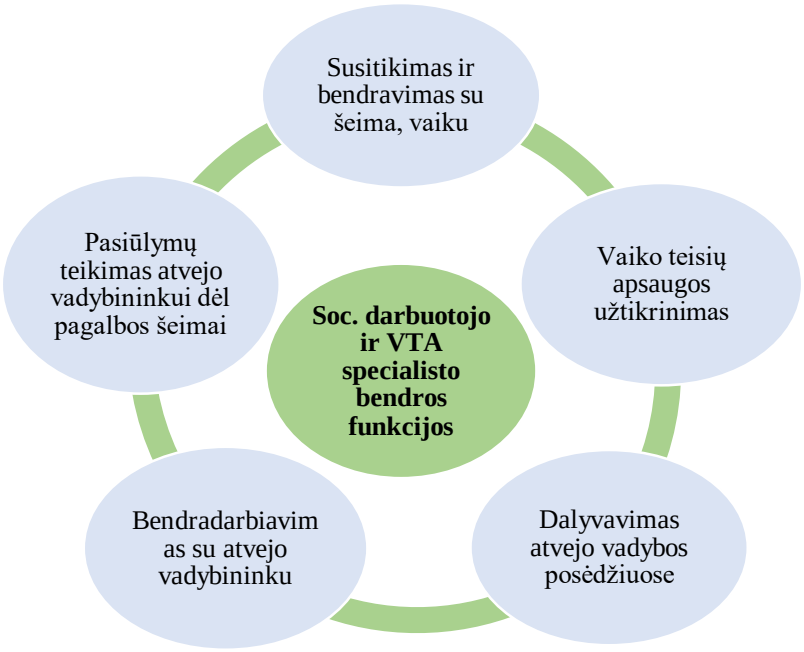
Vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijas ir veiklą apibrėžia Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996). Minėto įstatymo 36 straipsnis detaliai apibrėžia reagavimo į pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus gaires; 36^1 straipsnis nurodo vaiko situacijos vertinimo veiksmų eigą; 36^2 straipsnis nurodo būtinus atlikti veiksmus, nustačius būtinybę vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį; 36^3 straipsnis nurodo būtinus atlikti veiksmus, nustačius vaiko apsaugos poreikį; 36^4 straipsnis nurodo vaiko laikinosios priežiūros nustatymą; 36^5 straipsnis apibrėžia vaiko paėmimo iš jo tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą tvarką; 42 straipsnis numato

kreipimosi į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą tvarką; 43 straipsnis akcentuoja vaiko laikino apgyvendinimo nustatymą; 50 straipsnis nurodo valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos kompetencijas vaiko teisių apsaugos srityje.

Analizuojant Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą (1996), galima išskirti esminę funkciją, kurią atlieka tiek socialinis darbuotojas, tiek vaiko teisių apsaugos specialistas. Minėto įstatymo 47 straipsnio 4 dalyje nurodomos įstaigos, kurios užtikrina vaiko teisių apsaugą: „Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kitos ministerijos; Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba; Lietuvos Respublikos prokuratūra (toliau – prokuratūra); Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Policijos departamentas); Tarpžinybinė vaiko gerovės taryba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės; savivaldybių institucijos ir įstaigos“. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (1996), 50 straipsnio 17dalis taip pat nurodo, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba turi bendradarbiauti su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei nevyriausybinėmis organizacijomis vaiko teisių apsaugos užtikrinimo klausimais. Taigi, pažymėtina, kad socialinis darbuotojas taip pat kaip ir vaiko teisių apsaugos specialistas užtikrina vaiko teisių apsaugą..

Mokslininkės L. Žalimienė ir kiti (2020, p. 34) išanalizavo Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą ir įžvelgė, kad jis atskleidžia vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijas per dažniausiai įstatyme paminėtas sąvokas. Mokslininkės suskaičiavo, kad kontrolės funkcija minėtame įstatyme minima 5 kartus, o „pagalba“ šeimai ir vaikui paslaugų teikimo procese minima 30 kartų. Mokslininkės pažymi, kad: „VTA sistemą reglamentuojančiuose poįstatyminiuose teisės aktuose ir kituose darbo organizavimo dokumentuose specialistų funkcijos apibūdinamos tokiais veiksmažodžiais kaip „užtikrinti“, „atstovauti“, „vertinti“, „išklausyti vaiko nuomonę“, „rinkti informaciją“, ,,organizuoti“ ir pan.“ Taip pat akcentuojama tai, kad teisės aktai neišskiria konkrečiai vaiko teisių apsaugos specialistų pareigybių funkcijų, o apibūdina bendrąja prasme vaiko teisių apsaugos tarnybos darbuotojų veiklą.

Pažymėtina, kad socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai teikdami paslaugas šeimomis ir vaikams dažnai susitinka ir yra jų funkcijų, kurios priskirtos abiem specialistams (žr. 2 pav.).

2 pav. *Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendros funkcijos*
(Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu, 2006; Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu 1996; Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“, 2018)

Kaip galima pastebėti iš 2 paveikslo, socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai turi bendrų funkcijų, kurias atlieka teikdami paslaugas šeimoms ir vaikams. Bendros funkcijos, kurias atlieka minėti specialistai yra šios: susitikimas ir bendravimas su šeima bei vaiku; vaiko teisių apsaugos užtikrinimas; dalyvavimas atvejo vadybos posėdžiuose; bendradarbiavimas su atvejo vadybininku; pasiūlymų teikimas atvejo vadybininkui dėl pagalbos šeimai.

Mokslininkės L. Žalimienė ir kiti (2020), akcentuoja, kad užsienio šalyse socialiniai darbuotojai laikomi gana tapatūs vaiko teisių apsaugos specialistams, todėl suprantama, kad jie neatsėjami ir turi bendradarbiauti. Lygindamos užsienio šalių ir Lietuvos šių darbuotojų tapatinimą, L. Žalimienė ir kiti (2020, p. 39) nurodo: „...Lietuvoje socialiniai darbuotojai teikia pagalbos vaikui ir šeimai paslaugas pagal VTA specialistų atliktą vaiko situacijos vertinimą ir nustatytą pagalbos poreikį, bendradarbiauja su šiais specialistais atvejo vadybos procese. Kita vertus, dažnai visuomenėje ir viešame diskurse VTA specialistų veikla ir mūsų šalyje tapatinama ar net painiojama su socialiniu darbu. Nors glaudžių sąsajų tarp šių specialistų veiklos ištie esama.“

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje įtvirtinti įstatymai, poįstatyminiai teisės aktai, kurie reglamentuoja socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų veiklą teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams. Pagrindiniai teisės aktai, numatantys socialinių darbuotojų funkcijas yra Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“. Pagrindinis įstatymas, reglamentuojantis vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijas yra Lietuvos Respublikos vaiko teisių

apsaugos pagrindų įstatymas. Svarbu akcentuoti, kad socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijos teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams siejasi, abu specialistai įstatymų numatyta tvarka užtikrina vaiko teisių apsaugą, privalomai susitinka ir bendrauja su šeima ir vaikais, dalyvauja atvejo vadybos posėdžiuose, kuriuose teikia siūlymus dėl pagalbos šeimai plano sudarymo ar papildymo, teikia siūlymus atvejo vadybininkui dėl pagalbos šeimai tikslingumo ir (ar) efektyvumo.

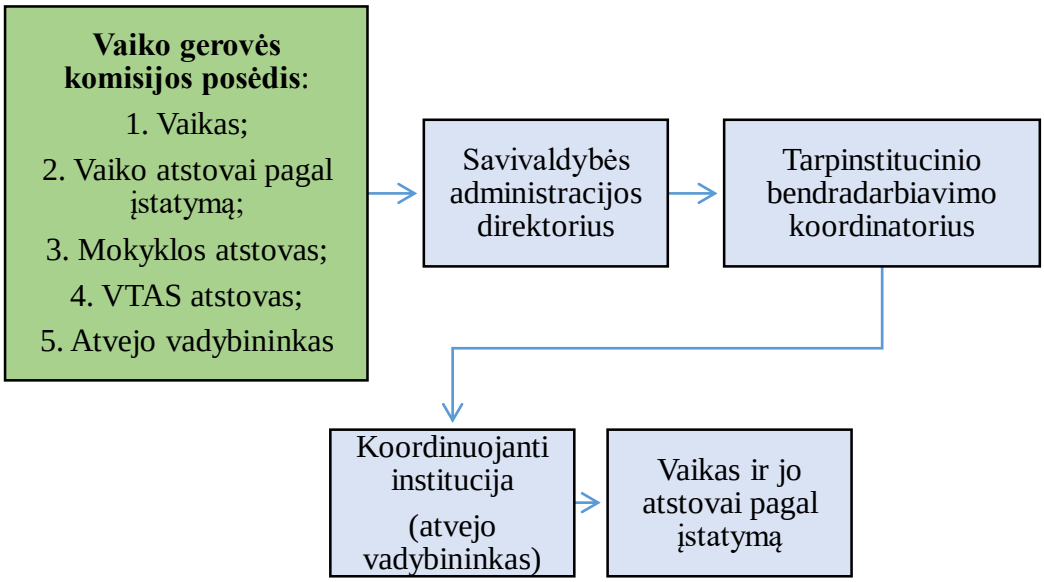
1.2.Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo reglamentavimas teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams

Tiek socialiniame darbe, tiek vaiko teisių apsaugos specialisto darbe svarbus bendradarbiavimas. Lietuvoje jau senai įtvirtinti įstatymai, poįstatyminiai teisės aktai, kurie reglamentuoja institucijų, jose dirbančių specialistų tarpusavio bendradarbiavimą. Taip pat Lietuva vadovaujasi kitose šalyse priimtomis konvencijomis, kitais teisiniais dokumentais, reglamentuojančiais specialistų bendradarbiavimą. Kalbant apie įvairių institucijų specialistų bendradarbiavimą, svarbu tai, kad specialistams, kurie teikia paslaugas klientams, numatytas teisinis reglamentavimas, kurio jie privalo laikytis ir bendradarbiauti su kitomis įstaigomis. Šioje darbo dalyje detaliau nagrinėjamas šių specialistų bendradarbiavimo reglamentavimas teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams.

Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo (2006) 4 straipsnis nurodo socialinių paslaugų valdymo, skyrimo ir teikimo principus, ir vienas iš jų yra **bendradarbiavimas:** „Socialinių paslaugų valdymas, skyrimas ir teikimas remiasi asmens, šeimos, bendruomenės, organizacijų, ginančių žmonių socialinių grupių interesus ir teises, socialinių paslaugų įstaigų, savivaldybės ir valstybės institucijų bendradarbiavimu bei tarpusavio pagalba“. Taip pat nurodomi socialinio darbo įgyvendinimo principai, kuriuose atskleidžiama **bendradarbiavimo svarba:** „socialinis darbuotojas siekia kurti, palaikyti ir stiprinti santykius tarp asmenų, šeimų, bendruomenių ir santykius visuomenėje, kurdamas ir skatindamas dialogą, asmens, šeimos, bendruomenės ir visuomenės dalyvavimą ir įsitraukimą“ (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2006).

Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007) orientuotas į vaiko poreikius, vaiko teisių įgyvendinimą, pagalbos vaikams bei jų tėvams teikimą. Įstatymas numato vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros vykdymą, kurios suprantamos taip: „Vaiko minimalios priežiūros priemonės – priemonės, kurias vykdant vaikui teikiama švietimo pagalba, socialinės, sveikatos priežiūros ir kitos paslaugos neatitraukiant vaiko arba kiek įmanoma mažiau jį atitraukiant nuo jo atstovų pagal įstatymą. Vaiko vidutinės priežiūros priemonė – priemonė, kurią vykdant vaikas yra ugdomas, prižiūrimas, jam teikiama švietimo pagalba, socialinės, sveikatos priežiūros ir kitos paslaugos vaikų socializacijos centre.“ Šiuo atveju svarbu akcentuoti tai, kad paslaugos vaikui teikiamos kompleksiškai ir į paslaugų teikimą įsitraukia specialistų komanda, kurios

darbas efektyvus tik tarpusavyje bendradarbiaujant. Todėl, vienas iš vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros principų yra **bendradarbiavimas:** „Vaiko priežiūra ir socialinė integracija (reintegracija) grindžiamos visų šiame procese dalyvaujančių asmenų, vietos bendruomenės, nevyriausybinių organizacijų, valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių, organizacijų bendradarbiavimu ir tarpusavio pagalba“ (Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas, 2007). Šiuo bendradarbiavimo principu grupė specialistų vykdo vaiko minimalios priežiūros priemones (žr. 3 pav.).

3 pav. *Vaiko minimalios/vidutinės priemonės priežiūros priemonių vykdytojai*
(Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, 2007)

Kaip galima pastebėti iš 3 paveikslo, pagalbos vaikui procese, kuomet vykdomos minimalios priežiūros priemonės, bendradarbiauja daug specialistų: mokyklos atstovas, vaiko teisių apsaugos skyriaus atstovas, savivaldybės administracijos direktorius, tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius, atvejo vadybininkas ir kiti. Organizuojamas vaiko gerovės komisijos posėdis, kuriame minėti specialistai turėtų dalyvauti ir galėtų išsakyti savo nuomonę, pateikti turimą informaciją apie vaiką. Specialistai teikia išvadą dėl minimalios ar vidutinės priežiūros priemonės vaikui skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo. Vaiko gerovės komisija, įvertinusi išsakytas nuomones, specialistų pateiktas išvadas ir turimą informaciją: „priima siūlymą dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo, vaiko vidutinės priežiūros priemonės pakeitimo ar panaikinimo, koordinuotai teikiamų paslaugų teikimo, kitų pagalbos priemonių vaiko atstovams pagal įstatymą“ (Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas, 2007). Toliau vaiko gerovės komisijos medžiagą savivaldybės administracijos direktorius perduoda tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriui, atvejo vadybininkui, kuris susitinka su vaiku ir organizuoja paslaugų teikimą.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018) numato kompleksinę pagalbą šeimai ir vaikui: „**Kompleksinė pagalba** – socialinės, sveikatos priežiūros, švietimo, psichologinės ir kitokios pagalbos priemonių derinys, sudarantis sąlygas vaiko atstovams pagal įstatymą užtikrinti vaikui saugią aplinką, kokybišką šeimos funkcionavimą ir jos gerovę. Kompleksinės pagalbos organizavimą ir teikimą koordinuoja atvejo vadybininkas“. Svarbu pabrėžti tai, kad atvejo vadybininkas, organizuodamas kompleksinę pagalbą, į atvejo vadybos posėdį pakviečia platų įstaigų specialistų ratą, kurių tarpusavio bendradarbiavimas geriau įgalina šeimą spręsti problemas (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. *Į atvejo vadybos posėdį kviečiami specialistai*

Privalomai į atvejo vadybos posėdį kviečiami specialistai
• VTAS atstovas;
• Mobiliosios komandos atstovas;
• Socialinis darbuotojas darbui su šeima;
• Globos centro specialistas, jei galimi vaiko teisių pažeidimai buvo nustatyti globojamam (rūpinamam) vaikui.
Pagal poreikį į atvejo vadybos posėdį kviečiami specialistai
• Sveikatos priežiūros įstaigos specialistas;
• Švietimo įstaigos specialistas;
• Policijos pareigūnas;
• Jei vaikui nustatyta laikinoji priežiūra: fizinis asmuo arba įstaigos specialistas, atsakingas už vaiko laikinąją priežiūrą;
• Šeimos ir (ar) vaiko gyvenamosios vietos seniūnas;
• Specializuotos pagalbos centro atstovas;
• Kiti specialistai, galintys suteikti informacijos ar pagalbą
• Vietos bendruomenės nariai, NVO ir kt.

Sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“, 2018.

Taigi, kaip galime matyti iš 2 lentelės, kad atvejo vadybos procese dalyvauja platus ratas specialistų, kuris prisideda prie paslaugų teikimo šeimai ir vaikams. Svarbu pastebėti tai, kad tarp specialistų vyrauja didžioji dalis socialinių darbuotojų, nes atvejo vadybininko, globos centro specialisto, mobilios komandos atstovo, vaiko teisių apsaugos specialisto pozicijose dažniausiai dirba turintys socialinio darbo išsilavinimą asmenys.

Taipogi Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymo „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018) 73 punktas numato: „Atvejo vadybininkų, socialinių darbuotojų darbui su šeima veiklą koordinuoja ir metodinę pagalbą organizuoja socialinių paslaugų įstaigos, **bendradarbiaudamos su savivaldybės administracijos padaliniais, atsakingais už socialinių paslaugų administravimą ir organizavimą**, **VVTAĮT arba jos įgaliotu teritoriniu skyriumi** (dėl vaiko teisių ir jo teisėtų interesų užtikrinimo), jei reikia, – nepriklausomais ekspertais, mobiliąja komanda ir kt. Atvejo vadybininkai, **socialiniai darbuotojai darbui su šeima turi turėti galimybę keistis patirtimi ir gauti metodinę pagalbą.“** Taigi, šiuo atveju akcentuojamas socialinio darbuotojo, kuris teikia paslaugas šeimai, vaikui ir vaiko teisių apsaugos specialisto

bendradarbiavimas, keitimasis informacija. Nurodoma, kad vaiko teisių apsaugos specialistas, bendradarbiaudamas su socialiniu darbuotoju, turi suteiki metodinę pagalbą jam, kuri dažnai labai reikalinga, norint efektyviai padėti šeimai.

Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas (2017) numato socialinių darbuotojų bendradarbiavimą su kitais socialiniais darbuotojais bei kitais specialistais. Mokslininkai, nagrinėjantys šį kodeksą, bendradarbiavimą apskleidžia per specialistų tarpusavio santykius, pagrįstus tarpusavio pagarba. Kaip straipsnyje nurodo R. Oželis (2018, p. 62), pacituodamas S. Didjurgienės, F. G. Reamer mintis apie tai, kaip socialinių darbuotojų etikos kodekse pateikiamas bendradarbiavimas: „Socialinių darbuotojų profesiniai santykiai pagrįsti jų pagarba individualiam darbui ir žmogiškam orumui, o veiklos raida tęsiama bendradarbiaujant...“. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus įsakymas „Dėl valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodekso patvirtinimo“ (2019), taip pat numato vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą ir nurodo, kad specialistai turi dalintis informacija su kitomis institucijomis, bendruomene apie Tarnybos veiklą bei apie vaiko teisių užtikrinimą. Taigi, galima pastebėti, kad tiek socialinių darbuotojų, tiek vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą reglamentuoja ne tik įstatymai, bet ir etikos kodeksai, kurie yra esminiai principų, vertybių taisyklių rinkiniai, nurodantys specialistų elgesio standartus ir etikos principus.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996) numato **bendradarbiavimo principą,** kuris reiškia: „valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, vykdydamos su vaiko teisių apsauga susijusias funkcijas, pasitelkdamos nevyriausybines organizacijas nuosekliai bendradarbiauja su vaiko atstovais pagal įstatymą bei tarpusavyje ir teikia viena kitai reikalingą informaciją ir kitokią pagalbą“. Tai rodo, kad specialistai turi bendradarbiauti. Pastebėtina, kad Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme įtvirtintas **bendradarbiavimo principas**, kuriuo vadovaujantis valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, vykdydamos su vaiko teisių apsauga susijusias funkcijas pasitelkdamos nevyriausybines organizacijas įpareigotos nuosekliai bendradarbiauti ne tik su vaiko atstovais pagal įstatymą bet ir tarpusavyje bei teikti viena kitai reikalingą informaciją ir kitokią pagalbą. Atsižvelgiant į tai, svarbu atkreipti įstaigų dėmesį į būtinybę kuo sklandžiau bendradarbiauti tarpusavyje sprendžiant su vaiko teisių apsauga susijusius klausimus. Minėtas įstatymas numato, kad vaiko teisių apsaugos specialistai privalo bendradarbiauti su įvairiomis įstaigomis teikdamos paslaugas ir pagalbą. Tačiau ne visi vaiko teisių apsaugos specialistai nori bendradarbiauti su kitomis institucijomis, nors tai ir reglamentuojama teisiškai. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996) taip pat numato, kad yra teikiama kompleksinė pagalba, kuri apibrėžiama kaip: „socialinės, sveikatos priežiūros, švietimo,

psichologinės ir kitokios pagalbos priemonių derinys, sudarantis sąlygas vaiko atstovams pagal įstatymą užtikrinti vaiko saugumą, kokybišką šeimos funkcionavimą ir būtiną jos gerovę.“

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime „Dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo” (2018), nurodyta, kad vaiko teisių apsaugos specialistai vykdo šią funkciją: „bendradarbiauja su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis ir užsienio valstybių centrinės valdžios arba jų akredituotomis institucijomis vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo srityse.“

Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija (1995) taip pat akcentuoja **bendradarbiavimo svarbą**, kuri apima tarptautinį bendradarbiavimą tarp valstybių. Šios konvencijos 23 straipsnis nurodo, kad: „Valstybės dalyvės, plėtodamos tarptautinį bendradarbiavimą, skatina keitimąsi atitinkama informacija apie nepilnaverčių vaikų profilaktinę sveikatos apsaugą ir medicinos, psichologinį ir funkcinį gydymą, įskaitant informaciją apie reabilitacijos, bendrojo lavinimo ir profesinio rengimo metodus, taip pat rūpinasi, jog būtų galimybė šia informacija naudotis, kad valstybės dalyvės turėtų daugiau žinių ir galėtų išplėsti savo patirtį. Ypač daug dėmesio šiuo atveju turi būti skiriama besivystančių šalių poreikiams.“ Taigi, atkreiptinas dėmesys, kad siekiama, jog šalys keistųsi jų institucijų informacija, kuri labai svarbi siekiant apginti vaiko teises, galimybes jomis naudotis sveikatos apsaugos, švietimo bei kitose srityse.

J. Stripeikienė (2021, p. 48) akcentuoja, kad: „Konvencijos „Dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje“, priimtos 1993 m. gegužės 29 d. Hagos konferencijoje „Dėl tarptautinės privatinės teisės“ 47 (toliau – Konvencija), 4 straipsnyje nustatyti reikalavimai tarpvalstybinio įvaikinimo procedūrai.“ Taigi, galima pastebėti, kad vaiko teisių apsaugos srityje, vykdant tarptautinį įvaikinimą taip pat akcentuojamas **bendradarbiavimo principas**. Nurodoma, kad visos institucijos turi bendradarbiauti bei skatinti tarpusavio bendradarbiavimą nuolat tarpusavyje besikeisdamos reikalinga informacija, kuri yra aktuali įvaikinimui.

Panašią tendenciją atskleidė kiti mokslininkai, kurie nagrinėjo Hagos konvencijos „Dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje“ įgyvendinimą (Momoh, 2020; Domingos, 2021). O. Momoh (2020) nurodė, kad Hagos konvencija siekiama skatinti ir ginti vaiko interesus tarptautinio įvaikinimo kontekste, bendradarbiaujant kilmės valstybei ir priimančiajai (įvaikinančiai vaiką) valstybei per visą įvaikinimo procedūrą. T. Domingos (2021) atkreipė dėmesį, kad vykdant tarptautinį įvaikinimą, Hagos konvencija valstybes nares skatina suderinti savo teisės aktus dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje ir tai sąlygoja reikšmingus teisinius pokyčius, kurie sąlygoja tarptautinio įvaikinimo vykdymą.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje įtvirtinti įstatymai, poįstatyminiai teisės aktai, kurie reglamentuoja institucijų, jose dirbančių specialistų tarpusavio bendradarbiavimą, kad

paslaugos šeimoms ir vaikams būtų teikiamos efektyviai ir kokybiškai. Pagrindiniai teisės aktai, numatantys socialinių darbuotojų, vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo principus yra Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas. Jais akcentuojamas specialistų bendradarbiavimas, tarpusavio keitimasis informacija, kas laiduoja kokybiškesnių paslaugų suteikimą, o kokybiškesnės paslaugos sąlygoja paslaugų gavėjų gyvenimo kokybės gerėjimą. Ypatingai svarbu bendradarbiaujant apimti kuo platesnį institucijų, dirbančių su šeimomis ir vaikais mastą (švietimo, socialinių paslaugų, sveikatos priežiūros įstaigos, nevyriausybinės organizacijos ir pan.), nes kuo daugiau institucijų teiks paslaugas šeimai ir(ar) vaikui, tuo kompleksiškesnės paslaugos bus teikiamos ir efektyviau veiks paslaugų teikimo procesas.

2. SOCIALINIO DARBUOTOJO IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTO BENDRADARBIAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI

Socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui, norint efektyviai ir kokybiškai teikti paslaugas šeimoms ir vaikams, didelę reikšmę turi tarpusavio bendradarbiavimas, kuris yra neabejotinai svarbus ir kurio dėka specialistai pasiekia teigiamą rezultatą. Šioje darbo dalyje apžvelgiama socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo teoriniai aspektai, specialistų tarpusavio bendradarbiavimo svarba, reikšmė, galimybės bei kylantys pagrindiniai iššūkiai teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams.

2.1. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarba ir reikšmė

Norint detaliai išnagrinėti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo teorinius aspektus, pirmiausia svarbu apžvelgti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto tarpusavio bendradarbiavimo svarbą ir reikšmę teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams. Kaip teigia A. Racz (2017), tarptautiniu lygmeniu socialinio darbo sistema siejasi su vaiko teisių apsaugos sistema ir akcentuojama šių sistemų darbuotojų bendradarbiavimo svarba.

E. Žiobienė (2022, p. 233) nurodo, kad: „Vaiko teisių apsaugos institucijų vaidmuo užtikrinant vaiko teisių įgyvendinimą yra labai svarbus, tad šių institucijų vieta valstybės valdžios hierarchijoje, santykis su vykdomąja valdžia, kokybiškas bendradarbiavimas su kitomis valstybės ir savivaldybių institucijomis lemia vaiko teisių apsaugos svarbą valstybėje ir visuomenėje.“

I. Adomaitytė-Subačienė (2015) bendradarbiavimo svarbą aiškina tuo, kad į paslaugų teikimo procesą nepakankamai įtraukiamos nevyriausybinės institucijos ir privačios įstaigos. Tuo tarpu S. Šatkauskienė (2016) nurodo, kad socialinis darbas remiasi holistine paradigma, o ji apima žmonių tarpusavio santykius, paremtus bendradarbiavimu, abipuse pagarba ir norint sulaukti pagalbos iš aplinkinių, socialiniam darbuotojui svarbu bendradarbiauti. T. M. Kithome ir kiti (2021) tyrinėjo bendradarbiavimą tarp įstaigų ir taip pat akcentavo holistinį požiūrį bei nurodė, kad veiksmingai vaikų apsaugos sistemai reikia holistinio požiūrio, kuriame dalyvautų visi pagalbos teikimo dalyviai. Be to, minėti mokslininkai, atlikę tyrimą, nustatė, kad specialistų holistiniam požiūriui trukdė prasti glaudūs darbiniai santykiai, nepasitikėjimas specialistais. Todėl pateiktos rekomendacijos, kad reikėtų daugiau bendradarbiauti vaiko teisių apsaugos srityje, kad būtų pasiekta geresnių rezultatų.

K. Mason ir T. Evans (2020) akcentuoja, kad socialiniame darbe bendradarbiavimas įvardijamas kaip savaime suprantamas ir neatsiejamas dirbant su žmonėmis. Taip pat pažymima, kad socialiniame darbe bendradarbiavimas yra suvokiamas kaip socialinio darbuotojo ir kitų specialistų,

dirbančių su tais pačiais asmenimis lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas. Bendradarbiavimo svarbą teikiant socialines paslaugas taip pat nagrinėjo R. Juul ir I. S. D. Husby (2020). Minėtos mokslininkės akcentavo, kad bendradarbiavimas gali būti suprantamas kaip bendro kūrimo procesas, kuriame itin svarbūs yra pokalbiai, siekiant patenkinti pažeidžiamų vaikų poreikius, teikiant paslaugas jiems. Bendradarbiavimas svarbus užtikrinant geresnį paslaugų teikimą ir daro šeimas imlesnes vaiko gerovės intervencijoms. Bendradarbiavimas taip pat svarbus todėl, kad vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiavimo dėka gali patenkinti vaiko poreikius ir padėti pagerinti santykius tarp vaiko ir tėvų.

G. Krikščūne (2018, p. 45) nurodo šiuos Latvijos specialistų bendradarbiavimo tikslus:

- Nagrinėti atskirus atvejus, susijusius su galimu vaiko teisių pažeidimu, jei būtina greitai reaguoti arba bendradarbiauti kelioms institucijoms, arba jei atitinkamos situacijos negali išspręsti viena institucija arba ji nebuvo išspręsta per ilgą laiką.
- Analizuoti esamą situaciją vaiko teisių apsaugos srityje ir teikti savivaldybėms siūlymus dėl savivaldybės ar miesto vaiko teisių apsaugos programos sudarymo, įskaitant priemones, reikalingas tarpinstitucinio bendradarbiavimo sistemai tobulinti ir suderintam bei koordinuotam institucijų bendradarbiavimui užtikrinti.
- Teikti pasiūlymus Gerovės ministerijai dėl teisės aktų tobulinimo ir bendradarbiavimo vaiko teisių apsaugos srityje stiprinimo. Gerovės ministerija perduoda šiuos pasiūlymus svarstyti Bendradarbiavimo su vaikais tarybai.
- Informuoti visuomenę (vietos gyventojus) aktualiais klausimais, susijusiais su vaikų teisių apsauga vaikų teisių apsaugos klausimais.

Panašias tendencijas atskleidė kitos mokslininkės L. M. L. Pedersen (2020) tyrimas, rodantis, kad norint suteikti pagalbą sudėtingų poreikių turintiems žmonėms, dažnai reikia bendrų įstaigų, kurios teikia paslaugas šeimoms ir vaikams, pastangų, todėl bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui. Be to, minėta mokslininkė akcentuoja, kad Norvegijoje tarpprofesinis bendradarbiavimas taikomas, kuomet kyla problemų įvairiose institucijų sektoriuose: sveikatos priežiūros įstaigos, socialinių paslaugų teikimo įstaigos. Tuomet įstaigos, bendradarbiaudamos tarpusavyje, orientuojasi į socialinių programų kokybę. Atsižvelgiant į tai, Norvegijoje pastangos sutelktos į politikos finansavimą ir įgyvendinimą tarpprofesinio bendradarbiavimo rėmimui.

Kiti tyrimai (Raišienė, Bilan, Smalskys, Gečienė, 2019) rodo, kad institucijų ir sektorių bendradarbiavimas yra svarbus, kai siekiama siekti šalies tvarumo ir siekė nustatyti svarbiausius veiksnius, lemiančius bendradarbiavimo stiprinimą. Minėti mokslininkai tyrime atskleidė, kad organizacijų bendradarbiavimas ir gerai koordinuojama tarpinstitucinė veikla suteikia galimybę teikti kokybiškesnes socialines paslaugas, o tai padeda gerinti socialinių paslaugų standartus valstybėje. Tarpsektorinė partnerystė užtikrina socialines paslaugas teikiančių organizacijų darbo kokybę, taip

pat galimybes dalytis gerąja patirtimi. B. H. Kothari, C. Fischer, N. Mullican, S. T. Lipscomb, J. Jaramillo (2022) akcentavo, kad bendradarbiavimas yra labai svarbus vaiko gerovei, ypač krizinių situacijų metu. Kuomet institucijų darbuotojai laiku sutelkia dėmesį į asmens stiprybes ir skatina apsauginius veiksnius (individualiu, šeimos ir bendruomenės lygmeniu), sumažėja neigiamos netinkamo elgesio pasekmės ir skatinama asmenų gerovė.

M. Farukuzzaman ir A. H. M. M. Rahman, (2019) socialinio darbuotojo bendradarbiavimo svarbą aiškina tuo, kad bendravimas yra svarbus elementas, kuris vaidina svarbų vaidmenį tiesioginio socialinio darbo praktikoje, siekiant, skatinant, gerinant ir užtikrinant socialinės gerovės paslaugas individualiems, grupiniams ir bendruomenės klientams, turintiems įvairiomis problemomis visoje visuomenėje. Panašias tendencijas atskleidė M. Blanken ir kiti (2022) ir nurodė, kad įstaigoms, teikiančioms socialines paslaugas, tarpusavio bendradarbiavimas yra ypatingai svarbus, kuomet norima patenkinti įvairius nepilnamečių vaikų, turinčių socialinių bei elgesio problemų, poreikius. Kad vaikams ir jaunimui būtų suteiktos reikalingos paslaugos ir, kad paslaugas suteiktų reikiamų įgūdžių turintys specialistai, paslaugas teikiančios įstaigos turi bendradarbiauti.

C. Humphreys ir kiti (2018) nagrinėjo daugiainstitucinį bendradarbiavimo projektą, kurio paskirtis yra plėtoti vaiko teisių apsaugos tarnybų, institucijų, teikiančių paslaugas šeimoms ir vaikams, kitoms specializuotoms institucijoms, kurios padeda šeimoms, kuriose vyrauja smurtas, bendradarbiavimą, kad būtų užtikrintas stipresnis ir veiksmingesnis vaikų, gyvenančių su smurtinėje aplinkoje, situacijos valdymas. Išskiriama, kad bendradarbiaujant yra labai svarbus informacijos gavimo operatyvumas. Be to, minėti mokslininkai akcentuoja, kad bendradarbiaujant svarbu atkreipti dėmesį į tarpusavio palaikymą ir paramą. Taip pat bendradarbiaujant yra labai svarbus dalijimasis informacija. Dažnai skirtingos institucijos turi skirtingą informaciją apie šeimą ir jos narius. Tyrime pabrėžiama veiksmingo dalijimosi informacija svarba vertinant rizikas šeimoje ir gerinant reagavimą į pranešimus (pvz. smurtą šeimoje).

N. Povilaitienė ir E. Kniūraitė (2019) nagrinėjo bendradarbiavimą tarp įstaigų, kurios teikia socialines paslaugas motinoms, kurios yra nepilnametės. Mokslininkės tyrimo metu nustatė, kad socialiniai darbuotojai bendrauja su daugeliu institucijų, iš kurių viena yra Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba. Institucijos, kurios teikia paslaugas šioms šeimoms, siekia bendrų tikslų, kurie skatina padėti tokioms šeimoms kuo greičiau integruotis į visuomeninį gyvenimą.

Apžvelgus mokslininkų tyrimus, atkreiptinas dėmesys, kad bendradarbiavimo svarba tarp specialistų apibrėžiama gana plačiai, tačiau mokslininkai analizuoja ir besikartojančias bendradarbiavimo svarbos tendencijas (žr. 3 lentelę.).

3 lentelė. *Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarba*

Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarba	Autoriai
Bendradarbiavimas svarbus užtikrinant geresnį paslaugų teikimą.	R. Juul ir I. S. D. Husby (2020)
Bendradarbiavimas svarbus sėkmingam paslaugų teikimui ir kokybei.	L. M. L. Pedersen (2020)
Bendradarbiavimas suteikia galimybę teikti kokybiškesnes socialines paslaugas, o tai padeda gerinti socialinių paslaugų standartus valstybėje.	A. G. Raišienė, S. Bilan, V. Smalskys, J. Gečienė (2019)
Bendradarbiavimas svarbus siekiant, skatinant, gerinant ir užtikrinant socialinės gerovės paslaugas individualiems, grupiniams ir bendruomenės klientams, turintiems įvairiomis problemomis visoje visuomenėje.	M. Farukuzzaman ir A. H. M. M. Rahman, (2019)
Bendradarbiavime svarbus dalijimasis informacija ir informacijos gavimo operatyvumas.	C. Humphreys, L. Healey, D. Kirkwood, D. Nicholson, (2018)
Bendradarbiavimas daro šeimas imlesnės vaiko gerovės intervencijoms ir jo dėka gali patenkinti vaiko poreikius ir padėti pagerinti santykius tarp vaiko ir tėvų.	R. Juul ir I. S. D. Husby (2020)
Bendradarbiavimas yra gyvybiškai svarbus, siekiant patenkinti įvairius vaikų ir jaunimo, turinčių socialinių ir elgesio problemų, poreikius.	M. Blanken, J. Mathijssen, C. van Nieuwenhuizen, J. Raab, & van Oers, H. (2022)
Bendradarbiavimas skatina padėti šeimoms kuo greičiau integruotis į visuomeninį gyvenimą.	N. Povilaitienė ir E. Kniūraitė (2019)

Sudaryta darbo autorės, remiantis lentelėje paminėtasis autoriais

Taigi, kaip galime matyti iš 3 lentelės, dažniausiai akcentuojama specialistų bendradarbiavimo svarba yra ši: geresnis ir kokybiškesnis paslaugų teikimas šeimoms, kuris gerina teikiamų socialinių paslaugų standartus valstybėje. Taip pat bendradarbiavimas yra svarbus gerinant šeimų gyvenimo kokybę, tarpusavio santykius ir tai skatina greičiau integruotis į visuomeninį gyvenimą.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ataskaitoje (2020) nurodoma, kad tarnybai bendradarbiavimas yra svarbus ir ji siekia palaikyti ryšius su sveikatos priežiūros įstaigomis, ugdymo įstaigomis, savivaldybei pavaldžiomis bei kitomis įstaigomis. Tarnyba sudarė bendradarbiavimo sutartis su kitomis įstaigomis, kurios gali padėti užtikrinti vaiko teisių apsaugą. Ataskaitoje nurodoma, kad 2020 metais tarnyba organizavimo pasitarimus (per 2020 metus įvyko 146 susitikimai) su savivaldybėms priklausančiais socialinės paramos skyriais bei socialinių paslaugų centrais, kuriuose didžiausią dėmesį sutelkė iškylančioms bendradarbiavimo problemoms išspręsti. Susirinkimuose buvo aptariama socialinių paslaugų šeimai ir vaikams plėtra, nes daugelyje savivaldybių vis dar vyrauja socialinių paslaugų trūkumas. Tuo tarpu 2021 metų ataskaitoje nurodoma, kad tarnyba plėtojo bendradarbiavimą su socialinėmis įstaigomis ir turėjo 802 susitikimus, kurių tikslas buvo gerinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą su socialiniais partneriais. 2022 metų veiklos ataskaitoje teigiama, kad buvo surengta daugiau kaip 18 susitikimų, kurių metų savivaldybių tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriams, atvejo vadybininkams, socialiniams darbuotojams bei kitiems socialiniams partneriams. Taigi, atkreiptinas dėmesys, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba aktyviai siekia bendradarbiavimo su socialinių paslaugų įstaigomis, kuriose dirba socialiniai darbuotojai.

Kiti tyrimai (Toros, Tart, Falch-Eriksen, 2021) akcentuoja, kad bendradarbiaudami specialistai turi įsipareigoti siekti bendro tikslo - vaiko teisės į gerovę ir atitinkamai veikti pagal savo veiklos funkcijas. Vaiko teisių apsaugos specialistams bendradarbiavimas reiškia „dirbti kartu“, t. y. specialistai turi padėti vienas kitam, o ne tik perduoti vaiko bylą. Minėti mokslininkai atskleidė, kad vaikui negali padėti vienas specialistas. Vaiko teisių apsaugos specialistai priima galutinį sprendimą dėl intervencijos, tačiau tam, kad būtų priimtas toks sprendimas, šio darbo negali atlikti tik vienas darbuotojas. Svarbus komponentas yra bendra atsakomybė, t. y. abu bendradarbiaujantys specialistai žino, kas vyksta su vaiku, įskaitant ir intervencijas. Tuo pat metu bendradarbiaujantys specialistai turi savo funkcijas ir turėtų vengti paslaugų dubliavimo ar streso vaikui sukėlimo pagalbos teikimo procese. Taigi, atkreiptinas dėmesys, kad bendradarbiavimas svarbus tuo, kad tik vienas specialistas negali padėti šeimai ir(ar) vaikui, nes pagalbos teikimo procese turi dirbti komanda.

Apibendrinant galima teigti, kad socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui, teikiant paslaugas šeimoms ir(ar) vaikams, bendradarbiavimas yra itin svarbus. Svarbu akcentuoti, kad socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams svarbu bendradarbiauti tarpusavyje, remiantis holistiniu požiūriu, kuris apima žmonių tarpusavio santykius, paremtus bendradarbiavimu bei abipuse pagarba, ir bendradarbiauti turėtų visi pagalbos šeimai ir(ar) vaikui teikimo procese dalyvaujantys specialistai. Pabrėžiama, kad norint suteikti efektyvią pagalbą šeimai ir(ar) vaikui, svarbus komandinis darbas, nes vienas specialistas to padaryti negali. Tik bendradarbiaudami socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai tarpusavyje suteiks kokybiškesnes ir efektyvesnes paslaugas šeimai ir(ar) vaikui bei patenkins jų poreikius. Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams bendradarbiavime taip pat yra svarbu, kad siekdami bendro tikslo, jie turi dirbti iš vien ir padėti vienas kitam, tačiau nedubliuodami savo veiklos funkcijų.

2.2. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo galimybės

Išsiaiškinus socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbą ir reikšmę, taip pat svarbu detalizuoti, kokios yra minėtų specialistų bendradarbiavimo galimybės, nes efektyvus bendradarbiavimo galimybių išnaudojimas gali padėti jiems pasiekti bendrų tikslų bei užtikrinti efektyvesnį socialinių paslaugų teikimą. Šioje darbo dalyje nagrinėjamos socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto tarpusavio bendradarbiavimo galimybės.

K. Toros, K. Tart, A. Falch-Eriksen, (2021) akcentuoja, kad nė vienas iš pagalbos teikimo procese dalyvaujančių specialistų neturi laukti, kol kitos šalys inicijuos bendradarbiavimą ir priešingai, jie gali imtis aktyvaus vaidmens kuriant darbinius santykius, kad bendradarbiavimas būtų veiksmingas. Nuolatinis tarpdisciplininis bendradarbiavimas turėtų būti profesijų, kurios dirba su

vaikais, standarte, todėl reikia sistemingesnio požiūrio, kad specialistai, dirbantys su vaikais būtų profesionalūs. Tyrimo metu nustatyta, kad bendradarbiavimui stiprinti reikalingi mokymai. R. Hood, J. Price, D. Sartori, D. Maisey, J. Johnson, Z. Clark (2017) taip pat pabrėžė mokymų svarbą ir teigė, kad labai svarbu, kad mokymas apimtų įvairius tarpprofesinio bendradarbiavimo aspektus. Su bendradarbiavimu susijusias problemas galima išspręsti įgyvendinant tinkamas struktūras, pavyzdžiui, procedūras, užtikrinančias, kad būtų tinkamai koordinuojami priežiūros planai, arba mokymai, kuriais siekiama užtikrinti, kad specialistai suprastų kitų asmenų vaidmenį ir kompetenciją.

K. M. Villagrana (2020) pasiūlė vaiko teisių apsaugos specialistams sukurti gaires partneriams, kurios padėtų priimti bendrus sprendimus ir dalytis informacija. Vaikų gerovės stiprinimas priklauso nuo specialistų sugebėjimo ir kompetencijos dirbti kartu, kad būtų užtikrinta vaikų, kuriems reikia pagalbos, apsauga. Panašias tendencijas atskleidė N. Fung ir kiti (2022), kurie nustatė, kad bendradarbiavimo galimybės atsiranda teikiant koordinuotą pagalbą šeimoms bei keičiantis informacija tarp valstybės ir vietos koordinuojamų įstaigų. Pagrindinis kai kurių valstybės įstaigų, koordinuojančių paslaugas, taikomų metodų buvo palengvinti specialistų tarpusavio bendravimą, kurio metu dalijamasi informacija ir taip patenkinami vaikų ir jų šeimų poreikiai. Pavyzdžiui, gali bendradarbiauti kelios valstybinės įstaigos ir tokiu būdu plėtoti partnerystę tarp kelių bendruomeninių organizacijų teikiančių paslaugas šeimoms ir kai kurios valstybės įstaigos, koordinuojančios paslaugas, gali turėti vietos partnerių, kurie paslaugas teikia tiesiogiai šeimoms. Tuo tarpu R. Bai ir kiti (2019) nustatė, kad yra trys pagrindiniai bendradarbiavimą palengvinantys veiksniai: paramos jausmas; programos darbuotojai, padedantys užmegzti ryšį tarp vaiko gerovės darbuotojų ir klientų; ir vadovų parama.

W. J. Kortleven ir kiti (2019) akcentuoja, kad blogas tarpprofesinis ir tarporganizacinis koordinavimas vaiko gerovės ir apsaugos srityje anksčiau buvo nuolatinis reiškinys. Nyderlanduose tai buvo viena iš priežasčių, lėmusių esminę pertvarką vaiko gerovės sistemoje, kuomet Jaunimo įstatymas, įsigaliojęs 2015 m. sausio 1 d., panaikino biurokratines ir sektorines kliūtis tarpprofesiniam bendradarbiavimui, atlaisvindamas teisinius suvaržymus, sujungiant biudžetus ir nustatant vietos valdžios institucijų atsakomybę už visų rūšių vaikų gerovę, pradedant parama tėvams iki vaikų psichikos sveikatos priežiūros ir vaikų apsaugos. Vietos valdžios institucijos sukūrė naujas vaiko gerovės struktūras, kurios yra skirtos skatinti tarpprofesinį darbą, pritaikytą atsižvelgiant į vietos situaciją. Daugumoje, jei ne visose savivaldybėse, pagrindinis vaidmuo teko naujai įsteigtoms tarpprofesinėms komandoms, kurios atlieka pirminį vaikų ir šeimų problemų vertinimą, teikia pagalbą ir koordinuoja globos teikimą.

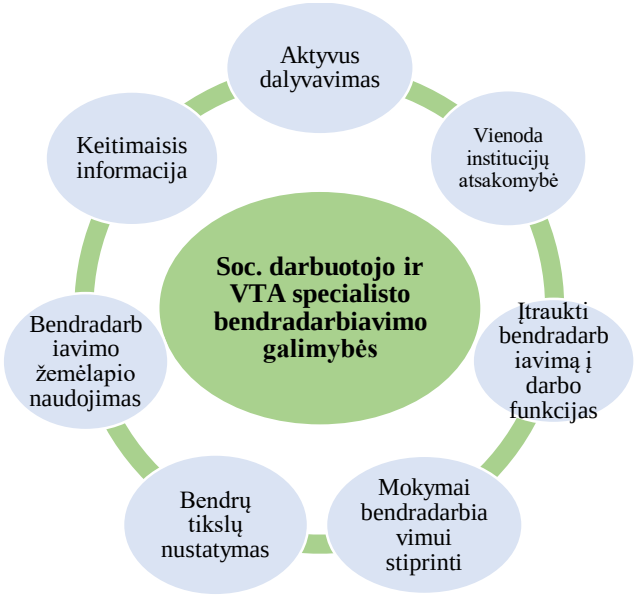
Kiti tyrimai (Villagrana, 2020) rodo, kad bendrų bendradarbiavimo tikslų išaiškinimas gali padėti suvienyti bendradarbiaujančias institucijas siekti bendrų tikslų. Nustatant bendrus tikslus reikia nustatyti bendradarbiavimo, įstaigų ir individualius tikslus. Svarbu, kad bendradarbiaujančios

institucijos išsiaiškintų, ko kiekvienas bendradarbiaujantysis tikisi gauti bendradarbiaudamas, savo institucijoje ir sau. Bendradarbiavimo institucijos gali parengti rašytinius bendradarbiavimo žemėlapius, kuriuose būtų parodyta narystė, struktūra per vizualinius vaizdus. Taip pat svarbu akcentuoti, kad norint užmegzti veiksmingą partnerystę, reikia sukurti partnerių pasitikėjimą. Partneriai užmezga pasitikėjimu grįstus santykius formuodami lūkesčius dėl bendradarbiavimo ir turi pakankamai pasitikėjimo, kad prisiimtų riziką ir inicijuoti bendradarbiavimą. Panašias tendencijas atskleidė J. M. Bryson, F. Ackermann, C. Eden (2016) ir nurodė, kad bendradarbiavimo galimybės yra tada, kuomet sieja bendri pagrindiniai tikslai. Minėti mokslininkai taip pat siūlė kurti vizualinius strategijos žemėlapius, kad padėtų institucijoms sukurti bendrą tikslų sistemą, kurie paaiškintų bendradarbiavimo pranašumus, kuriuos galima įgyti dirbant kartu.

E. Žiobienė (2022, p. 233) nurodo, kad „...vaiko teisių apsaugos institucijų stiprinimas, dėmesys jų veiklai jokiu būdu nesusiaurina ir nepaneigia tėvų teisių ar atsakomybės savo vaikams, bet priešingai, akcentuoja valstybės pareigą padėti tėvams įgyvendinti jų teises ir pareigas savo vaikams. Tik kokybiškai veikiančios institucijos, gebančios tarpusavyje bendradarbiauti, veikdamos savo įgaliojimų ribose tiek priimdamos sprendimus, tiek veikloje teikiančios prioritetą vaiko teisėms ir geriausiems vaiko interesams, gali padėti vaikams ir jų tėvams įgyvendinti teises ir pareigas vaikams.“ L. Langenderfer-Magruder, L. Alven, D. J. Wilke, C. Spinelli, (2019) akcentavo, kad bendradarbiavimas sudaro sąlygas kokybiškiau stebėti situaciją, laiku organizuoti pagalbą, laiku priimti reikiamus sprendimus bei sumažina konkurenciją, nenuoseklius ar slegiančius reikalavimus, kuriuos pateikia kitos institucijos. Panašias tendencijas atskleidė A. Kiaunytė, V. Lygnugarienė (2019, p. 82) ir ištyrė, kad „Socialinis darbuotojas, dirbantis su šeimomis, pastebi, kad pagalbos procese dalyvaujančių specialistų dėka atsiranda galimybė ne tik pamatyti daugiau socialinio darbo procesui svarbių aspektų, bet ir iš kitos perspektyvos pasižiūrėti į situaciją.”

Taigi, iš anksčiau minėtų mokslininkų galima įžvelgti bendrąsias tendencijas, kurios apibūdina bendradarbiavimo galimybes, kuriomis naudodamasis socialinis darbuotojas ir vaiko teisių apsaugos specialistas gali sėkmingai tarpusavyje bendradarbiauti (žr. 4 pav.).

J. D. Phillips, M. A. Walsh (2019) tyrė tarpprofesinio bendradarbiavimo poreikį vaikų gerovės sistemoje. Atlikus analizę išryškėjo devyni tarpprofesinio bendradarbiavimo komponentai, įskaitant bendravimą ir dalijimąsi informacija; problemų sprendimą; pagarbą ir vertinimą; bendrą sprendimų priėmimą; vaidmenų, pareigų ir lūkesčių išaiškinimą; dalijimąsi idėjomis ir perspektyvomis; abipusį pasitikėjimą; bendrą atsakomybę ir bendrų tikslų nustatymą.

4 pav. *Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo galimybės*
(Sudaryta darbo autorės, remiantis K. Toros, K. Tart, A. Falch-Eriksen, (2021); R. Hood, J. Price, D. Sartori, D. Maisey, J. Johnson, Z. Clark (2017); K. M. Villagrana (2020); N. Fung, E. Cavadel, S. Baumgartner (2022); W. J. Kortleven, S. Lala, Y. Lotfi (2019); J. M. Bryson, F. Ackermann, Eden C. (2016))

Taigi, minėti aspektai yra ypatingai svarbūs nustatant, kokios yra socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo galimybės. B. H. Kothari ir kiti (2022) nagrinėjo institucijų tarpžinybinį bendradarbiavimą, orientuotą į vaikus ir šeimas, dalyvaujančius vaiko gerovės sistemoje. Rezultatai atskleidė pagrindines bendradarbiavimo stiprybes (pavyzdžiui, tvirti ryšiai, dalijimasis ištekliais, personalo atsparumas, daugiau pažeidžiamų vaikų, kurie gali naudotis ištekliais, ir daugiau suaugusiųjų, dalyvaujančių teikiant paslaugas šiai populiacijai), taip pat bendradarbiavimo kliūtis (pavyzdžiui, grupės sudėtis, finansavimas ir aiškumo/sutelktumo trūkumas). Rezultatai taip pat atskleidė konkrečius būdus, kaip tai paveikė pastangas teikti paslaugas vaikams ir šeimoms vaikų gerovės srityje.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinis darbuotojas ir vaiko teisių apsaugos specialistas turi galimybes bendradarbiauti. Iš esminių bendradarbiavimo galimybių yra minimos šios: dalijimasisi/keitimaisis informacija; aktyvus kiekvieno specialisto vaidmuo, kuriant darbinius bendradarbiavimo santykius; mokymai bendradarbiavimui stiprinti, specialistų gebėjimų ir kompetencijos dirbti kartu stiprinimas; bendradarbiavimo tikslų išaiškinimas; vizualinių bendradarbiavimo strategijos žemėlapių naudojimas. Taip pat akcentuojama, kad bendradarbiavimui galimybes sudaro bendra atsakomybė, bendras problemų sprendimas, pagarba vienas kitam, bendras sprendimų priėmimas, aiškios kiekvieno specialisto funkcijos ir vaidmenų pasidalijimas bei tarpusavio pasitikėjimas.

2.3. Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylantys pagrindiniai iššūkiai teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams

Socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams ne visada gali pavykti sėkmingai atlikti savo darbą, jiems taip pat gali kilti sunkumų ir iššūkių norint kokybiškai ir rezultatyviai suteikti paslaugas. Šioje darbo dalyje apžvelgiami socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto pagrindiniai ir bendradarbiavimo kylantys iššūkiai teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams.

2.3.1. Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylantys iššūkiai teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams

Išsiaiškinus socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbą, reikšmę ir galimybės, taip pat svarbu apžvelgti šių specialistų darbe kylančius iššūkius teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, nes su jais susipažinus, galima iš anksto pasiruošti, kaip šių iššūkių išvengti praktinėje veikloje.

S. S. Zlatanović (2021) nurodo, kad tarptautiniu lygmeniu pagrindiniai iššūkiai kyla dėl pagrindinių teisinių aktų neatitikimų taikant specialias apsaugos priemones socialiai pažeidžiamiems vaikams socialinės apsaugos sistemoje. Pagrindiniai teisinių aktų neatitikimai yra šie: nėra visuotinai priimtinų šeimos gyvenimo ir atitinkamai alternatyvios globos apibrėžimo, minimalių globos kokybės standartų nebuvimas, skirtingos teisinės nuostatos, susijusios su nacionaliniais alternatyvios globos modeliais, teikiamais viešajame ir privačiame (civiliniame) sektoriuose, kur yra daug rūpesčių užtikrinti tinkamą visų dalyvių bendradarbiavimą, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę. Pateikti Jungtinių Tautų alternatyvios priežiūros modeliai alternatyvios vaikų globos gairėse tėra tik pasiūlymai nacionalinėms valstybėms, į kuriuos jos gali orientuotis įgyvendindamos Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvenciją.

N. Mešl (2018) nagrinėjo, kad šeimos, susiduriančios su daugialypėmis problemomis, dažnai sulaukia daug specializuotos pagalbos. Specializuota pagalba šeimai apima pagalbą iš įvairių specialistų, kurie paprastai bendradarbiauja su šeimomis. Kadangi pagalbą teikia daug specialistų, todėl gali atsitikti taip, kad šeima yra perkrauta įvairios pagalbos, tačiau norimi pokyčiai neįvyksta, nes kiekvienas specialistas daugiausia dėmesio skiria tam tikrai problemos daliai spręsti, o ne visumai. Daugelis specialistų, kurie padeda šeimoms, nėra tarpusavyje susiję. Nepaisant daugybės specialistų, šeimos lieka be pagalbos, kurios joms iš tiesų reikia. Panašias tendencijas atskleidė I. Tamutienė (2018), kuri ištyrė, jog su šeima ir vaiku dirba daug specialistų, pradedant nuo socialinio darbuotojo, vaiko teisių apsaugos specialisto, ugdymo įstaigų specialistų, sveikatos priežiūros specialistų iki teisinių sistemų specialistų. Nors šeima ir vaikas gali gauti pagalbą iš plataus spektro specialistų,

tačiau pagalbos sistema yra vis dar silpna, nes trūksta paslaugų šeimai ir vaikui. Dažniausiai visas pagalbos procesas nukreipiamas į socialinės rizikos problemų sprendimą, o kitos problemos (pvz. vaiko emociniai sunkumai, smurtas), jeigu planuojama tėvams riboti valdžią, neakcentuojamos. Šiuo atveju žiūrima į visumą, kaip išspręsti problemą (pvz. nustatyti vaikui globą), tačiau nesprendžiamos vaiko giluminės problemos.

I. Tamutienė ir V. Auglytė (2018, p. 375) nurodo, kad: „<...> savivaldybės teikia paslaugas, kurios, viena vertus, yra ne visiems prieinamos, kita vertus, neatitinka individualių klientų poreikių (dažniausiai apsiribojama bendrosiomis socialinėmis paslaugomis: aprūpinimu maistu, drabužiais, taip pat higienos paslaugomis, tarpininkavimu, konsultavimu ir kt.). Paslaugų prieinamumo problema yra aštresnė rajonuose, tad suteikti reikiamas paslaugas problemų turinčioms šeimoms yra labai sudėtinga.“ Taip pat mokslininkės akcentuoja, kad teikiamos socialinės paslaugos šeimai dažniausiai apsiriboja konsultavimu ir kontroliavimu, kas šeimai kelia įtampą. Panašias tendencijas nagrinėjo J. Vorevičienė, E. Butkevičienė (2017), kurios tyrė, jog valstybėje egzistuoja socialinių paslaugų poreikis šeimoms ir vaikams, tačiau ji nepajėgi ne tik suteikti visas reikalingas paslaugas, bet ir neužtikrina suteikiamų paslaugų kokybės. Šiandieninė visuomenė yra nuolat kintanti, todėl socialinės paslaugos yra suvokiamos plačiąja prasme (šeimos saugumo jausmas, integracija į demokratišką visuomenę), o ne tik būtinosios paslaugos, kurios tenkina pagrindinius poreikius skurstantiems asmenis.

Ž. Kuprėnaitė, J. Lubienė, D. Dikovičiūtė (2020) ištyrė, kad pagalbą vaikams teikiantys specialistai susiduria su didelio darbo krūvio problemomis, dėl kurių negali profesionaliai atlikti savo darbo, dažnai neturi motyvacijos darbui. Taip pat pabrėžiama, kad po 2018 metų reformos vaiko teisių apsaugos srityje, vyrauja didelė darbuotojų kaita, dėl kurios galimai darbuotojams trūksta profesionalumo. Minėtos mokslininkės nagrinėjo tarpinstitucinio bendradarbiavimo trūkumą, dėl kurio įstaigos nesuderina priimamų sprendimų, dubliuoja atliekamus darbus arba veikloje nutrūksta tęstinumas. Akcentuojama, kad susitirpinus tarpinstitucinį bendradarbiavimą, šios problemos būtų sprendžiamos. M. Seniutis, L. Gvaldaitė, L. Žalimienė, V. Gevorgianienė, J. Charenkova, E. Šumskienė, D. Petružytė (2021) taip pat nagrinėjo vaiko teisių apsaugos specialistų darbo krūvio problemas ir nurodo, kad jei specialistų darbo krūvis būtų mažesnis, specialistams sumažėtų rizika klysti, jie turėtų daugiau laiko įsigilinti į situaciją, pabendrauti su šeima ir tai sumažintų specialistų įtampą, motyvuotų darbui.

Kitas tyrimas nagrinėja socialinių darbuotojų didelius darbo krūvius (Sudland, 2020). Mokslininkas akcentavo, kad socialinių darbuotojų dideli darbo krūviai, nepakankamos profesinės žinios, emocinė įtampa ir organizaciniai apribojimai daugeliui gerų ketinimų turintiems socialiniams darbuotojams neleidžia padėti tėvams išspręsti konfliktus keičiant elgesį. Taigi, šie rezultatai suteikia svarbių žinių apie socialinių darbuotojų patirtį ir dilemas dirbant su itin konfliktiškomis šeimomis ir

siūlo, kaip specialistai galėtų mąstyti ir veikti, kad palengvintų abipusį priešiškumą ir konfliktus tarp tėvų ir socialinių darbuotojų. Pagrindinis teigiamų rezultatų darbe elementas yra santykių kokybė ir susiformavę santykiai tarp tėvų ir socialinių darbuotojų. Taip pat C. Sudland (2020) pabrėžė, kad socialiniams darbuotojams reikia bendravimo, kvalifikuoto klausymosi ir suvokimo įgūdžių, kad jie galėtų įgyti pasitikėjimą ir sėkmingai bendradarbiauti.

H. Ferguson (2017) akcentavo, kad socialiniams darbuotojams kyla emocinių iššūkių. Sudėtingos situacijos gali išderinti socialinių darbuotojų mąstymo procesus, todėl svarbu, kad socialiniai darbuotojai gautų tinkamus mokymus ir emocinę paramą, kurie padėtų jiems suprasti ir suvaldyti savo emocijas ir taip skatintų aiškų mąstymą. Kiekvienu atveju reikia padėti socialiniams darbuotojams, kad jie būtų pasirengę artimai bendrauti su vaikais ir tėvais. Emociškai pritaikyta parama gali padėti išgyventi baimę, nerimą, pyktį ir nusivylimą. Kuo daugiau socialiniams darbuotojams suteikiama laiko kokybiškam darbui, galimybių pasikalbėti, apmąstyti jausmus ir kritiškai mąstyti apie savo gyvenimišką patirtį, tuo mažesnė bus rizika, kad jie netinkamai atliks savo darbą. Tuo tarpu M. Seniutis ir kiti (2021) nagrinėjo vaiko teisių apsaugos specialistų emocinius sunkumus. Mokslininkai nurodo, kad vaiko teisių apsaugos specialistai atvysta į šeimas, kuriose vyrauja sudėtingos situacijos, patiria įtampą. Tokiose situacijose specialistai lankosi dažnai, todėl dėl nuolat patiriamos įtampos gali kilti sunkumų, kyla pavojus neišlaikyti emocinės pusiausvyros, ko pasėkoje pasireiškia rizika netinkamai bendrauti su šeima ir kolegomis.

S. Rogowski (2018) nagrinėjo finansinių išteklių teikimo stoką socialiniams darbuotojams Didžiojoje Britanijoje ir teigė, kad nepaisant didėjančios paklausos ir didėjančio vaikų skaičiaus, išlaidos vietos valdžios institucijų vaikų paslaugoms buvo smarkiai sumažintos. Vyriausybės naratyvas iš esmės išlieka toks, kad tarybos turi padaryti daugiau darbų su mažiau finansinių išteklių. Panašias tendencijas atskleidė mokslininkai F. H. Serra, M. I. Carvalho, C. Pinto, M. E. Rauktis (2019) ir nurodė, kad Portugalijoje socialiniam darbui su vaikais ir jaunimu pastaruoju metu iššūkius sukėlė ekonominė ir finansinė krizė, kuomet tarptautinės finansavimo ir reguliavimo agentūros taikė griežtą taupymo politiką. Portugalijos valstybinės tarnybos ir ne pelno siekiančios socialinės organizacijos turėjo ieškoti naujų būdų, kaip spręsti socialines problemas ir poreikius. Buvo įvestas taupymo režimas, kuris ypatingai palietė vaikus ir jaunimą, nes šeimos ištekliai mažėjo, o viešosios paslaugos buvo sumažintos arba panaikintos.

I. Tamutienė ir kiti (2018, p. 381) nurodė, kad: „<...> labai svarbi Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos žmogiškųjų išteklių problema, nes, teritoriniu principu dirbančių VTAS patirtimi, šios institucijos teikiama metodinė pagalba ir organizuojami mokymai ne visada yra savalaikiai ir atliepiantys kasdieniame darbe kylančius specialistų poreikius. Žmogiškųjų išteklių stoka, dideli VTAS darbo krūviai, maži atlyginimai, darbo metodų trūkumas, vis augantis popierizmas, darbinio streso valdymo stoka yra reikšmingi veiksniai institucinės rizikos vaiko

apsaugoje raiškai.“ M. Seniutis ir kiti (2021) taip pat akcentuoja nedidelius atlyginimus ir nurodo, kad vaiko teisių apsaugos specialistų darbas yra labai atsakingas, todėl turėtų būti atitinkamai ir apmokamas, tuo labiau specialistams tūri būti apmokami viršvalandžiai. Atsižvelgus į šias problemas, galimai sumažėtų ir darbuotojų kaita.

Kaip galima matyti iš 5 paveikslo, socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su daugeliu iššūkių. Dalis iššūkių minėtus specialistus sieja. Tiek socialiniai darbuotojai, tiek vaiko teisių apsaugos specialistai dirba padidintu darbo krūviu, jų tiesioginiam darbui dažnai trūksta lėšų, dėl psichologiškai sunkaus darbo specifikos specialistai dažnai turi emocinių sunkumų, dėl kurių gali pablogėti jų teikiamų paslaugų kokybė, pritrūksta tikslingų mokymų reikiamu metu, ištikus konkrečiai situacijai.

5 pav. *Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylantys iššūkiai*
(Sudaryta darbo autorės, remiantis I. Tamutiene ir V. Auglyte (2018); Ž. Kuprėnaite, J. Lubiene, D. Dikovičiūte, (2020); C. Sudland, (2020); H. Ferguson (2017); S. Rogowski (2018); T. Meysen, L. Kelly, (2018); M. Seniučiu, L. Gvaldaite, L. Žalimiene, V. Gevorgianiene, J. Charenkova, E. Šumskiene, D. Petružyte (2021)).

T. Meysen, L. Kelly, (2018) nurodo, kad vaiko teisių apsaugos specialistai dažniausiai susiduria su visuomenės nepasitikėjimu vaiko teisių apsaugos sistema ir nepakankamu lėšų skyrimu. Nesėkmės dažnai atsiranda dėl to, kad žiniasklaidoje kyla skandalai, o atskiri specialistai apkaltinami ir apšmeižiami. Vaiko teisių apsaugos specialistų darbas yra pavojingas ir(arba) nevertinamas. Specialistus dažnai lydi susirūpinimas ne tik dėl vaiko bet ir savo gerovės bei saugumo. Iš specialistų reikalaujama atlikti visus įmanomus veiksmus, kad būtų apsaugoti vaikai. Specialistai bijo priekabiavimo ir priekaištų iš kolegų ir(ar) tiesioginių vadovų. Dažnai specialistai sulaukia šeimos narių grasinimų, kad bus patraukti atsakomybėn pagal skundų nagrinėjimo procedūras. Minėti

mokslininkai taip pat ištyrė, kad jau daugelį metų Vokietijoje didelė problema yra kvalifikuotų specialistų trūkumas socialinėse ir jaunimo gerovės tarnybose. M. Seniutis ir kiti (2021) taip pat akcentavo, kad vaiko teisių apsaugos specialistų darbas visuomenėje yra nevertinamas. Dažnai visuomenėje vyrauja neigiamas požiūris apie vaiko teisių apsaugos specialistus, o tai turi neigiamos įtakos minėtų specialistų psichologinei savijautai.

Apibendrinant galima teigti, kad socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kyla daug iššūkių teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams. Socialiniai darbuotojai, teikdami paslaugas šeimoms ir vaikams, susiduria paslaugų trūkumo, laiko stokos, bendravimo įgūdžių, motyvacijos darbui stokos problemomis. Socialinių paslaugų poreikis Lietuvoje šeimoms ir vaikams didelis, tačiau valstybė nepajėgi ne tik suteikti visas reikalingas paslaugas, bet ir neužtikrina suteikiamų paslaugų kokybės. Tuo tarpu vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su visuomenės sąmoningumo stokos, jų darbo specifikos nesupratimo, tarpinstitucinio bendradarbiavimo trūkumo, valstybinių įstaigų abejingumo, nepasitikėjimo jų darbu iššūkiais. Suprantama, kad vaiko teisių apsaugos specialistai vykdo atsakingą ir pavojingą darbą, tačiau jų darbas nėra vertinamas, mažai apmokamas, dėl ko tarnyboje vyksta didelė darbuotojų kaita. Tiek socialiniai darbuotojai, tiek vaiko teisių apsaugos specialistai dažnai dirba padidintu darbo krūviu, jų darbo pobūdis yra psichologiškai sudėtingas, todėl labai svarbu, kad specialistai laiku gautų tikslingus mokymus jiems aktualiomis temomis bei psichologinei savijautai gerinti.

2.3.2. Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylantys bendradarbiavimo iššūkiai teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams

Norint, kad socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai efektyviai bendradarbiautų teikdami paslaugas šeimoms ir vaikams, labai svarbu išsiaiškinti, su kokiais bendradarbiavimo iššūkiais jie susiduria dabartinėje veikloje. Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai, žinodami bendradarbiavimo iššūkius, gebės produktyviau bendradarbiauti tarpusavyje ir efektyviau teikti paslaugas šeimoms ir vaikams.

Kaip nurodo K. Sood (2018), darbuotojai yra kiekvienos organizacijos širdis ir, kad organizacija veiktų sklandžiai ir be jokių trikdžių, darbuotojų bendradarbiavimas negali būti pakeistas niekuo kitu. Labai svarbu, kad organizacijos darbuotojai ne tik palaikytų gerus santykius su organizacijos vadovybe, bet ir palaikytų sveikus ir profesionalius santykius su savo bendradarbiais. R. Juul ir I. S. D. Husby (2020) akcentuoja, kad tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu atlikti tyrimai rodo, kad bendradarbiavimas su specialistais, dirbančiais vaikais vaiko gerovės srityje yra ribotas. Mokslininkai pažymi, kad bendradarbiavimas yra sudėtingas ir sunkus reiškinys, iš dalies dėl dvigubų įgaliojimų vaiko teisių apsaugos specialistams teikti ir pagalbą ir kontrolę.

R. Bai ir kiti (2019) akcentavo, kad norint pasiekti geriausių vaiko gerovės rezultatų, yra svarbu, kad tarpinstitucinės vaiko gerovės įstaigos ir bendruomenės įstaigos bendradarbiautų tarpusavyje. Dažniausiai susiduriama su šiomis tarpinstitucinio bendradarbiavimo kliūtimis: bendrų vertybių trūkumas; kito darbuotojo vaidmens nesupratimas; programos filosofinio požiūrio nesupratimas ir darbuotojų nepakankamas atsidavimas darbui. Šios išvardintos tarpinstitucinio bendradarbiavimo kliūtys turi reikšmės, skatinant tarpžinybinį bendradarbiavimą ir inovatyvią praktiką dirbant su šeimomis ir vaikais. Kiti tyrimai (Villagrana, 2020) atskleidė, kad bendradarbiavimo procese dažnai nėra aišku, su kuriais partneriais bendradarbiauti ir kokie partnerių konkretūs vaidmenys. Kuomet įstaigoje vyksta darbuotojų kaita, sunku suprasti, su kuriais darbuotojais bendradarbiauti ir kokios tų darbuotojų konkrečios funkcijos. N. Večkienė ir kiti (2018) taip pat akcentavo, kad esant skirtingiems specialistų požiūriams, sunku bendradarbiauti, siekti bendrų tikslų bei imtis bendros veiklos.

I. Tamutienė ir kiti (2018, p. 374) nurodo, kad: „Vaiko, patiriančio nepriežiūrą ir kitas smurto formas, apsauga tiesiogiai orientuojama į VTAS, o šeimos – į socialinės paramos ir paslaugų sektorių. Iš esmės toks orientavimasis nėra neigiamas, nes vaiko apsaugos skyriai yra esminė vaiko apsaugos institucija, tačiau silpnas tarpinstitucinis bendradarbiavimas. <...> Tyrimo duomenys išryškino tarpžinybinio bendradarbiavimo vaiko apsaugos srityje spragas, o ypač vaiko apsaugai reikšmingų skirtingų sektorių institucijų negebėjimą pateikti savo žinybai priklausančio svaraus indėlio, atsakomybę skiriant vien VTAS.“

I. Tamutienė ir kiti (2018) taip pat nagrinėjo, kad vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su bendradarbiavimo problemomis dėl to, kad kitos institucijos nenori bendradarbiauti ir ignoruoja vaiko teisių apsaugos specialistus. Dėl iškylančių bendradarbiavimo problemų specialistams sunku identifikuoti problemas šeimos. Taip pat nurodo, kad kitos institucijos nelinkusios pirmos informuoti apie vaiko teisių pažeidimus šeimoje, o informaciją suteikia tik tada, kuomet vaiko teisių apsaugos tarnyba raštu atsiunčia užklausą dėl informacijos pateikimo. Tačiau, kuomet apie pažeidimus sužinoma ne iškarto, o praėjus laiko tarpui, tuomet pagalbos procesas nėra toks efektyvus, koks galėtų būti.

Panašias tendencijas atskleidė I. Michailovič ir kiti (2019), kurie akcentavo, kad vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su šiomis pagrindinėmis tarpinstitucinio bendradarbiavimo problemomis: informacijos trūkumu ir grįžtamojo ryšio problemomis. Vaiko teisių apsaugos specialistams svarbu turėti informaciją apie teikiamą pagalbą vaikui bei kaip šeimai pavyko išspręsti problemas. Tai ypatingai svarbi informacija, kuomet sprendžiamas klausimas dėl vaiko grąžinimo tėvams. Taip pat akcentuojama, kad viena iš bendradarbiavimo problemų yra atsakymų į pateiktą užklausą pateikimo greitis. Dalijimo informacija problemas taip pat nagrinėjo C. Humphreys ir kiti (2018), ir teigė, kad bendradarbiaujant dažnai susiduriama su šiomis pagrindinėmis kliūtimis: kelioms

institucijoms nėra paprasta bendradarbiauti, nes reikia įveikti „ego“, organizacines struktūras, politiką. Taip pat tenka susidurti su informacijos privatumu ir konfidencialumu, o dalinimasis informacija yra labai svarbu norint padėti šeimai ar vaikui.

Skirtingų visuomeninių organizacijų bendradarbiavimo su vaiko teisių apsaugos institucijomis praktika - kuri, viena vertus, apima vaiko, kuriam reikia pagalbos, nustatymą, pranešimą ir pagalbos teikimą vaiko teisių apsaugos institucijų, kita vertus, judėjimą kartu siekiant bendro tikslo - užtikrinti vaiko teises - reikalauja panašaus supratimo, koks yra tikslas, taip pat kokie yra visų bendradarbiaujančių šalių vaidmenys (Konrad, 2020). Tuo tarpu I. Michailovič ir kiti (2019) ištyrė, kad tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo problemos kyla tuomet, kai jų problemos matymas yra skirtingas bei skiriasi tikslų siekimas. Pavyzdžiui, socialiniai darbuotojai šeimos situaciją vertina per tai, kokios paslaugos šeimai yra reikalingos, o vaiko teisių apsaugos specialistai pirmiausia vertina, ar nėra pažeidžiamos vaiko teisės. Socialiniai darbuotojai orientuojasi į pagalbos šeimai teikimo procesą, o vaiko teisių apsaugos specialistai į kontroliavimą, nuobaudų taikymą, todėl tarp minėtų specialistų kyla priešprieša. N. P. Večkienė, R. Brunevičiūtė, J. Eidukevičiūtė (2018, p. 100) nurodė šiuos bendradarbiavimo iššūkius: „...skirtingų sričių profesionalai nevienodai supranta pagalbą, jos prioritetus, jų veiklos modeliai ir konkretūs veiksmai gali būti visiškai skirtingi. <...> kai pagalbą teikia tarpdisciplininė komanda arba institucijų tinklas, praktikoje beveik visada iškyla klausimas, kam priklauso pagalbos proceso rezultatas? Kieno pastangos buvo svarbiausios ar lemiamos? Nesėkmės atveju – kas kaltas?“.

I. Schwartz (2017) siūlo gilintis į bendradarbiavimo problemas ir jas suprasti kaip sistemingai susijusias su konkrečių užduočių pasiskirstymu. Jis akcentuoja, kad specialistai atlieka skirtingas užduotis, todėl akcentuoja skirtingus aspektus. Taigi bendradarbiavimo atspirties taškas turėtų būti žinių įgijimas apie tai, kaip vaikai elgiasi savo kasdieniniame gyvenime skirtingose vietose (mokykloje ar namuose). Profesinių požiūrių skirtumai, nors dažnai ir konfliktiški, gali būti vertinami kaip turtingas informacijos šaltinis vienas kitam. Taigi, šiuo atveju galima suprasti, kad socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiaudami tarpusavyje gali dalintis savo žiniomis ir taip gilinti vienas kito suvokimą apie klientą.

W. J. Kortleven ir kiti (2019), ištyrę tarpprofesinį komandinį darbą decentralizuotoje vaiko gerovės sistemoje, akcentavo šiuos iššūkius: komandinis bendradarbiavimas yra geras, tačiau susiduria su nepalankiomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, didelė darbuotojų kaita. Vaiko teisių apsaugos specialistai dėl darbo gairių trūkumo jaučiasi gana neužtikrintai, kaip dirbti bendradarbiauti komandoje. Panašias tendencijas atskleidė A. Rácz (2017) nurodydama, kad bendradarbiavimo trūkumo viena iš priežasčių greičiausiai yra menki žmogiškieji ištekliai ir per didelis darbo krūvis bei pervargę specialistai. Taip pat bendradarbiavimas turi trūkumų su informacijos perdavimu. Specialistai, kurie teikia paslaugas šeimoms ir vaikams, turi mažai informacijos, beveik visa jų turima

informacija yra iš standartinių įrašų, kuriuos pildo vaiko teisių apsaugos institucija. Šių duomenų nepakanka aiškiai nustatyti ir apibrėžti individualius poreikius. Bendradarbiavimas yra tik paviršutiniškas keitimasis informacija.

Kiti tyrimai (Krikščūne, 2018) rodo, kad vaiko teisės turi būti ginamos bendradarbiaujant su šeima, valstybės ir savivaldybių institucijomis, visuomeninėmis organizacijomis ir kitais privačiais fiziniais ir juridiniais asmenimis. Vietos valdžios institucijos yra atsakingos už vaiko teisių pažeidimų nagrinėjimą, socialinių paslaugų administravimą, vaikų globos įstaigų veiklos užtikrinimą ir kt. Vis dažniau pastebima, kad tam tikros pareigos perduodamos vietos savivaldybėms, kurios dažnai turi tik ribotas lėšas teikti socialinės paslaugas šeimoms, auginančioms vaikus, ir lėšos naudojamos ne paslaugoms šeimoje teikti.

E. Žiobienė (2022) pažymi, kad vaiko teisių apsaugos sistemoje kyla problemų dėl tarpusavio bendradarbiavimo tarp institucijų. Bendravimo tarp institucijų metu kyla nepagarbos, kultūros stokos, nepasitikėjimo problemų. Šios problemos lemia tai, kad vaiko teisių apsaugos specialistai netinkamai atlieka savo funkcijas arba jų neatlieka, nesiima visų būtinų priemonių apginti vaiko teises ir neužtikrina teisėtų vaiko interesų. J. Albuquerque ir kiti (2020) ištyrė, kad pagrindinis bendradarbiavimo santykių privalumas tarp specialistų yra veiksmingų intervencijų skatinimas. Minėti mokslininkai ištyrė, kad bendradarbiavimo praktika dažniausiai apibūdinama, kaip ribota dėl bendravimo problemų (pvz., nepakankama, nesavalaikė), o didžiausios kliūtys bendradarbiavimui yra ribotas laikas ir ištekliai. Glaudūs specialistų tarpusavio ryšiai ir santykiai laikomi pagrindinėmis lengvinančiomis priemonėmis. Kalbant apie bendradarbiavimo stoką, jo skatinimą, galima apmąstyti, kad nebendradarbiauti specialistus paskatina įvairūs trukdžiai.

L. Langenderfer-Magruder ir kiti (2019) ištyrė, kad vaiko gerovės įstaigoms, bendradarbiaujant tarpusavyje, visais atvejais buvo stebima įtampa. Mokslininkai įžvelgė šias bendradarbiavimo kliūtis: tarpžinybinių procesų spragos (pvz., lengvinančios politikos ir procedūrų trūkumas); nepakankami ištekliai; skirtingos profesinių žinių sritys ir ribos (pvz., skirtingi tikslai ir suvokimas, kas yra pagrindinis klientas); nerealūs lūkesčiai (pvz., dėl vienas kito įgaliojimų veikti); konfidencialumo apribojimai. Taip pat nustatyta, kad konfidencialumas, nepakankami ištekliai ir nepakankamas kitų institucijų perspektyvų supratimas trukdė bendradarbiauti, taip pat trukdė ribotas laikas. Šias problemas dar labiau apsunkina kartais prieštaringi darbo santykiai su kitų įstaigų darbuotojais. Teigiami santykiai galėtų būti abipusiai naudingi, nes padėtų šviesti ir remti vienas kitą, tenkinant visų susijusių klientų poreikius. Suprasti ir pašalinti bendradarbiavimo kliūtis yra vienas iš būdų pagerinti tarpdisciplininį veikimą.

R. Hood ir kiti (2017) akcentavo, kad bendradarbiavimas yra sudėtingas reiškinys, jis atsiranda laikui bėgant ir įgyjant patirties, kai specialistai sąveikauja ir dirba vieni su kitais. Mokslininkai atskleidė, kad specialistai mokėsi bendradarbiavimo su kitais iš asmeninės patirties.

Taip pat pabrėžiama, kad bendradarbiavimo kliūtys tarp vaiko gerovės institucijų iškyla ties dalijimusi informacija. Tokie sunkumai, specialistų nuomone, beveik visada buvo siejami su kitos įstaigos netinkamu informavimu ar komunikacijos stoka. N. Večkienė ir kiti (2018, p. 110) teigia: „Bendradarbiavimo trukdžius lemia ir nepakankamas paramą teikiančio bendradarbiavimo svarbos suvokimas. Skirtingos žinios ir metodai, nulemti skirtingos profesinės veiklos paskirties bei patirties, taip pat gali tapti susikalbėjimo barjeru. Kaip rodo tyrimų rezultatai, barjerų įveikimo laidas gali būti socialinio darbuotojo pastangos ieškoti susikalbėjimo galimybių ir ryškėjantis sveikatos specialistų supratimas apie socialinio darbuotojo vaidmenį.“ A. Kiaunytė ir kiti (2019) nurodo, kad bendradarbiaujant tarp specialistų stinga tarpusavio kultūros ir tokios komunikacijos, kad bendraudami specialistai atskleistų problemą plačiau, kartu apgalvotų, pasidalintų patirtimi.

Taigi, socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su daugeliu bendradarbiavimo iššūkių (savo atsakomybės perkėlimas kitam specialistui, skirtingos žinios ir darbo metodai, nepakankamas bendradarbiavimo svarbos suvokimas, didelė darbuotojų kaita, darbo gairių trūkumas, nepagarba specialistams). Dalis bendradarbiavimo iššūkių minėtus specialistus sieja. Tiek socialiniams darbuotojams, tiek vaiko teisių apsaugos specialistams bendradarbiaujant tarpusavyje trūksta bendrų tikslų ir vertybių, dažnai specialistai skirtingai mato klientų problemas, taip pat kyla keitimosi informacija trukdžių ir ne visada žino kitų specialistų darbo funkcijas (žr. 6 pav.).

7 pav. *Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylantys bendradarbiavimo iššūkiai*

(Sudaryta darbo autorės, remiantis I. Tamutiene, V. Auglyte (2018); R. Bai, C. Collins, R. Fischer, D. Crampton, (2019); I. Michailovič, S. Justickaja, R. Vaičiūnienė, V. Kalpokas, E. Visockas, E. (2019); W. J. Kortleven, S. Lala, Y. Lotfi, (2019); N. Večkienė, R. Brunevičiūtė, J. Eidukevičiūtė, (2018); E. Žiobienė (2022)).

Apibendrinant galima teigti, kad socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kyla daug bendradarbiavimo iššūkių teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams. Socialiniai darbuotojai, teikdami paslaugas šeimoms ir vaikams, susiduria su bendradarbiavimo

problemomis, kuomet savo atsakomybę perkelia vaiko teisių apsaugos darbuotojams. Taip pat socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai dažnai turi skirtingas žinias, taiko skirtingus darbo metodus, todėl bendradarbiauti gali tapti sudėtinga. Tuo tarpu vaiko teisių apsaugos specialistai jaučiasi ignoruojami, negerbiami, jiems trūksta tikslių darbo gairių aprašymų ir įstaigoje vyksta didelė darbuotojų kaita. Tiek socialiniai darbuotojai, tiek vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiaudami tarpusavyje dažnai skirtingai mato klientų problemas, todėl išsikelia skirtingus tikslus darbui su šeimomis ir vaikais. Taip pat kyla keitimosi informacija problemų (perduodama informacija ribota dėl konfidencialumo, nepakankamas informacijos perdavimo greitis arba informacija suteikiama tik pateikus raštišką užklausą). Išanalizavę bendradarbiavimo iššūkius, socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai galėtų rasti būdus, kurie skatintų tarpusavio bendradarbiavimą. Kadangi socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai gali skirtingai suvokti ir skirtingai organizuoti pagalbos teikimo procesus, todėl svarbu pamąstyti apie tarpinstitucinius pasitarimus ar susirinkimus, kurių metu minėti specialistai galėtų įsigilinti į kiekvienos institucijos funkcijas ir vietą pagalbos teikimo procese, bei galėtų aptarti, koks kiekvieno specialisto indėlis turi būti įdėtas, kad jie efektyviai bendrautų tarpusavyje.

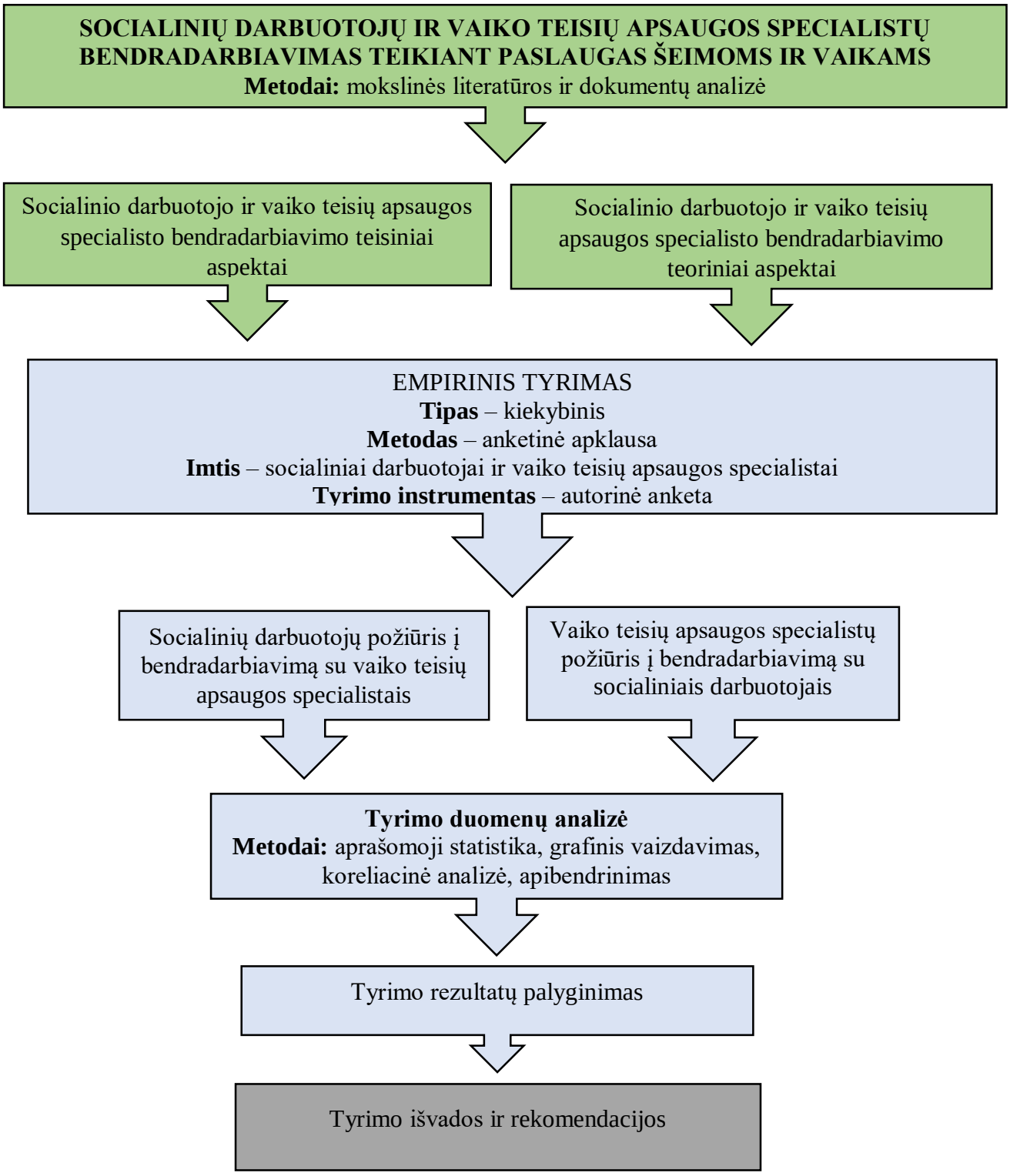
3. SOCIALINIO DARBUOTOJO IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTO BENDRADARBIAVIMO PRAKTIKOS TEIKIANT PASLAUGAS ŠEIMOMS IR VAIKAMS EMPIRINIS TYRIMAS

Šioje darbo dalyje pateikiama socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo ypatumų teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams tyrimo metodika, aprašomas tyrimo organizavimas. Parengus tyrimo metodiką, atliktas empirinis tyrimas ir remiantis jo rezultatais atliekama kiekybinio tyrimo rezultatų analizė bei pateikiami apibendrinimai.

3.1. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo praktikos teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams tyrimo metodologija

Šiame darbo poskyryje pristatoma socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo praktikos teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams tyrimo metodika, pagrindžiamas tyrimo tipo pasirinkimas, pateikiama tyrimo vykdymo logika, argumentuojami ir aprašomi tyrimo duomenų rinkimo ir analizės metodai, aprašomi ir pagrindžiami: tyrimo imtis ir tyrimo instrumentas, pristatoma tyrimo etika taip pat surinktų duomenų analizės būdai ir technikos.

Tyrimo tipas ir logika. Empiriniu tyrimu siekiama ištirti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo praktiką teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams. Šiam tikslui įgyvendinti pasirinkta taikyti kiekybinę tyrimo strategiją. Kaip nurodo R. Tidikis (2003, p. 357): „Kiekybiniai metodai padeda giliau ir tiksliau nagrinėti dinaminius ir statistinius dėsningumus, suteikia sociologinių žinių formą, kuri skatina juos praktiškai naudoti socialinių procesų valdyme ir prognozavime.“ Tuo tarpu K. Kardelis (2002, p. 34) nurodo, kad kiekybiniai tyrimai yra tikslingesni naudoti, šiais atvejais: „ryšiams ir temoms patikrinti populiacijose. <...> ...atrastiems dėsniams, modeliams, teorijoms patvirtinti.“ Kiekybinis tyrimo metodas pasirinktas todėl, nes jis labiau tinkamas dideliam reprezentatyvių atvejų skaičiui tirti, nagrinėjami ryšiai ir tarpusavio sąsajos tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų. Atsižvelgiant į minėtus aspektus, kiekybinis tyrimas pasirinktas todėl, nes tai greitas ir patogus būdas, padedantis apimti kuo didesnį skaičių socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų, kuriuos galima pasiekti virtualiu būdu bei suteikia galimybę palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų nuomones apie bendradarbiavimo reikšmę, sunkumus, galimybes bei kitus ypatumus. Socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, tyrimo loginė schema pateikta 8 paveiksle.

8 pav. *Socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, tyrimo loginė schema*

Tyrimo duomenų rinkimo metodas. Tyrimo duomenų surinkimui taikytas anketinės apklausos metodas. I. Gaižauskaitė, S. Mikėnė (2014, p. 13) nurodo, kad: „Apklausa – tai duomenų rinkimo metodas, kuriuo siekiama surinkti sistemingus kiekybinius duomenis apie dideles populiacijas, naudojant specifinę tyrimo priemonę – klausimyną. <...> Tai procesas, kurio metu atskleidžiamos sąsajos tarp teorijos ir faktų (empirinių duomenų). Teorija ir tyrimo duomenų rinkimas yra tarpusavyje

susiję mokslinės visuomenės analizės komponentai: empirinius duomenis reikia paaiškinti (pasitelkiant teoriją); tačiau lygiai taip pat aiškinimai (teorijos teiginiai) turi būti patvirtinti remiantis empiriniais duomenimis.“ Remiantis išanalizuota moksline literatūra ir dokumentais apie socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo teisinius aspektus, bendradarbiavimo svarbą ir galimybes, kylančius iššūkius teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, parengtas tyrimo instrumentas.

Tyrimo instrumentas. Empiriniam tyrimui atlikti buvo sudaryta autorinė anketa. Anketa yra suskirstyta į 7 struktūrinius blokus (žr. 1 priede). Pirmąjį anketos struktūrinį bloką sudaro demografiniai klausimai (1-5 klausimai), kurie skirti surinkti duomenims apie respondentų sociodemografines charakteristikas: lytis, amžius, pareigybė, apskritis, kurioje dirba bei darbo stažas.

Antrąjį anketos struktūrinį bloką sudaro klausimai apie socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbą ir reikšmę (6-8 klausimai). Klausimai sudaryti remiantis teorinėje dalyje išanalizuota moksline literatūra: A. Racz (2017), E. Žiobienė (2022), S. Šatkauskienė (2016), I. Adomaitytė-Subačienė (2015), T. M. Kithome ir kt. (2021), K. Mason, T. Evans (2020), C. Humphreys ir kt. (2018), K. Toros ir kt. (2021), R. Juul ir I. S. D. Husby (2020), L. M. L. Pedersen (2020), A. G. Raišienė ir kt. (2019), B. H. Kothari ir kt. (2022), M. Farukuzzaman ir kt. (2019), M. Blanken ir kt. (2022), C. Humphreys ir kt. (2018), N. Povilaitienė ir kt. (2019), (žr. 4 lentelę).

Trečiąjį anketos struktūrinį bloką sudaro klausimai apie socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto veiklos reglamentavimą teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams (9-11 klausimai). Klausimai sudaryti remiantis teorinėje darbo dalyje nagrinėta moksline literatūra ir dokumentais: Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018), Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (2006), Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996), L. Žalimienė, ir kt. (2020), K. Mason, T. Evans (2020).

Ketvirtąjį anketos struktūrinį bloką sudaro klausimai apie socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo reglamentavimą teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams (12-14 klausimai). Klausimai sudaryti remiantis šia teorinėje darbo dalyje nagrinėta moksline literatūra ir dokumentais: Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (2006), Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996), Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007), Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018), Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas (2017), Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija (1995), Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus įsakymas „Dėl valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodekso patvirtinimo“ (2019), J. Stripeikienė (2021), T. Domingos (2021), O. Momoh (2020).

Penktąjį anketos struktūrinį bloką sudaro klausimai apie socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo galimybes (15-17 klausimai). Klausimai sudaryti remiantis šia teorinėje darbo dalyje nagrinėta moksline literatūra: R. Bai ir kt. (2019), K. M. Villagrana (2020), E. Žiobienė (2022), L. Langenderfer-Magruder ir kt. (2019), A. Kiaunytė ir kt. (2019), J. D. Phillips ir M. A. Walsh (2019), K. Toros ir kt. (2021), R. Hood ir kt. (2017), N. Fung ir kt. (2022), W. J. Kortleven ir kt. (2019), J. M. Bryson ir kt. (2016).

Šeštąjį anketos struktūrinį bloką sudaro klausimai apie socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylančius iššūkius teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams (18-19 klausimai). Klausimai sudaryti remiantis teorinėje dalyje išanalizuota moksline literatūra: I. Tamutienė ir kt. (2018), Ž. Kuprėnaitė ir kt. (2020), C. Sudland, (2020), H. Ferguson (2017), S. Rogowski (2018), T. Meysen ir kt. (2018), M. Seniutis ir kt. (2021).

Septintąjį anketos struktūrinį bloką sudaro klausimai apie socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylančius bendradarbiavimo iššūkius teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams (20-22 klausimai). Klausimai sudaryti remiantis teorinėje darbo dalyje analizuotais šiais moksliniais šaltiniais: I. Tamutienė ir kt. (2018), R. Bai ir kt. (2019), I. Michailovič ir kt. (2019), W. J. Kortleven ir kt. (2019), N. Večkienė ir kt. (2018), E. Žiobienė (2022), A. Kiaunytė ir kt. (2019), R. Hood ir kt. (2017), L. Langenderfer-Magruder (2019), J. Albuquerque ir kt. (2020).

Anketą sudaro uždaro ir atviro tipo klausimai. Uždaro tipo klausimai sumažina atsakymų paklaidą, gautus duomenis lengviau susisteminti, analizuoti ir išskirti pagrindines tendencijas. Uždaro tipo klausimai suformuluoti naudojant nominalę (vardinę) (1, 3-4 klausimai), intervalinę (2, 5-6 klausimai), ir ranginę (9-10 klausimai) skales. I. Gaižauskaitė ir kt. (2014, p. 26) nurodo, kad: „Nominaliųjų kintamųjų (tai yra kintamųjų, kurie matuojami nominalaus lygmens matavimo skalėje) reikšmės leidžia tik klasifikuoti, t. y. suskirstyti respondentus į atskiras, tarpusavyje nesutampančias ir nelygintinas grupes.“ K. Kardelis (2002, p. 96) intervalinės skalės naudą pateikia taip: „<...> padeda išmatuoti bei palyginti kai kuriuos požymius, turinčius skaitmeninę išraišką, pavyzdžiui, amžių, išsilavinimą ir pan. Skalės gali būti su lyginiais ir nelyginiais intervalais.“ Taip pat K. Kardelis (2002, p. 95) pateikė ranginės skalės aiškinimą, kad: „Tai bene dažniausias duomenų grupavimo būdas. Jo esmė ta, kad visi atsakymai eina griežtai didėjančia ar mažėjančia tvarka.“

Atviro tipo klausimai suformuluoti naudojant nominalę (vardinę) (3 klausimas), ir ranginę (7-8, 11-22 klausimai) skales. 7-8, 11 ir 13-22 klausimai sudaryti naudojant ranginę Likerto skalę. I. Gaižauskaitė ir kt. (2014, p. 175) nurodo, kad: „Ši skalė tikrai dažna, kai norima išmatuoti nuostatas. Respondentui pateikiamas teiginys arba teiginių grupė, kur kiekvienas teiginys išreiškia tam tikrą nuomonę arba nuostatą. Tyrėjas turi pateikti tokius teiginius, kurie išreiškia tipiškas nuostatas tiriamu

klausimu.“ Prie minėtų klausimų pateikiamas atsakymo variantas „kita“, kuris suteikia galimybę pateikti papildomą informaciją laisva forma. Atviro tipo klausimai leidžia respondentams išsakyti savo nuomonę. Pildydami anketas, tiriamieji, priklausomai nuo klausimo, galėjo pasirinkti vieną ar kelis atsakymo variantus.

Taigi, anketos struktūra analogiška teorinei darbo daliai, kurioje nagrinėti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo aspektai. Visi sudaryti klausimai pagrindžiami sudarytu diagnostiniu bloku (žr. 4 lentelę.).

4 lentelė. *Diagnostinio bloko pagrindimas*

Struktūrinės dalys	**Klausimų Nr.**	**Vertinami aspektai**	**Analogiškus aspektus tyrinėję autoriai**
Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarba ir reikšmė	6	Bendradarbiavimo svarba	A. Racz (2017), E. Žiobienė (2022).
	7	Bendradarbiavimo svarba specialistams	S. Šatkauskienė (2016), I. Adomaitytė-Subačienė (2015), T. M. Kithome ir kt. (2021), K. Mason, T. Evans (2020), C. Humphreys ir kt. (2018), K. Toros ir kt.(2021).
	8	Specialistų bendradarbiavimo svarba šeimai ir vaikams	R. Juul, I. S. D. Husby (2020), L. M. L. Pedersen (2020), A. G. Raišienė ir kt. (2019), B. H. Kothari ir kt. (2022), M. Farukuzzaman ir kt. (2019), M. Blanken ir kt.(2022), C. Humphreys ir kt. (2018), N. Povilaitienė ir kt. (2019).
Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto veiklos reglamentavimas teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams	9	Socialinio darbuotojo funkcijos	Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018), Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (2006).
	10	Vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijos	Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996), L. Žalimienė, ir kt. (2020).
	11	Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendros funkcijos	K. Mason, T. Evans (2020), Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (2006), Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996), Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018).
Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo reglamentavimas teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams	12	Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto teisinis bendradarbiavimo reglamentavimas	Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (2006), Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996), Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007), Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018), Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas (2017), Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija (1995).
	13	Specialistai, kurie turi bendradarbiauti	Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007), Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018).
	14	Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo situacija	Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus įsakymas „Dėl valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodekso patvirtinimo“ (2019).J. Stripeikienė (2021), T. Domingos (2021), O. Momoh (2020).
Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo galimybės	15, 17	Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimui turintys įtaką veiksniai	R. Bai ir kt. (2019), K. M. Villagrana (2020), E. Žiobienė (2022), L. Langenderfer-Magruder ir kt. (2019), A. Kiaunytė ir kt. (2019), J. D. Phillips, M. A. Walsh (2019).

	16	Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo galimybes didinantys veiksniai	K. Toros ir kt. (2021), R. Hood ir kt. (2017), K. M. Villagrana (2020), N. Fung ir kt. (2022), W. J. Kortleven ir kt. (2019), J. M. Bryson ir kt. (2016).
Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylantys iššūkiai teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams	18, 19	Socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų iššūkiai teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams	I. Tamutienė ir kt. (2018), Ž. Kuprėnaitė ir kt. (2020), C. Sudland, (2020), H. Ferguson (2017), S. Rogowski (2018), T. Meysen ir kt. (2018), M. Seniutis ir kt. (2021).
Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylantys bendradarbiavimo iššūkiai teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams	20, 21	Socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo sunkumai	I. Tamutienė ir kt. (2018), R. Bai ir kt. (2019), I. Michailovič ir kt. (2019), W. J. Kortleven ir kt. (2019), N. Večkienė ir kt. (2018), E. Žiobienė (2022).
	22	Socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo patirtys	A. Kiaunytė ir kt. (2019), N. Večkienė ir kt. (2018), R. Hood ir kt. (2017), L. Langenderfer-Magruder (2019), J. Albuquerque ir kt. (2020).

Sudaryta darbo autorės, remiantis lentelėje nurodytais autoriais.

Tyrimo imtis. B. Bitinas (2013, p. 433) teigė, kad: „Imtis – būtinas visų be išimties empirinių tyrimų komponentas; ji gali būti kiekybinė arba kokybinė. Apibūdinant imtį, nurodomi pirminės informacijos rinkėjai (tyrėjas, tyrėjų grupė, jų padėjėjai), objektų, apie kuriuos bus renkama informacija, generalinė aibė, imties sudarymo būdas.“ **Tyrimo imtis –** socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai.

Socialiniams darbuotojams buvo taikyti šie atrankos kriterijai:

1. Socialiniai darbuotojai dirbantys su šeimomis socialinių paslaugų teikimo įstaigose.
2. Socialiniai darbuotojai, turintys socialinio darbo išsilavinimą.
3. Socialiniai darbuotojai, turintys nemažiau kaip 2 metų darbo patirtį.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos specialistams buvo taikyti šie atrankos kriterijai:

1. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos specialistai, dirbantys teritoriniuose skyriuose.
2. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos specialistai, turintys socialinio darbo studijų krypties išsilavinimą.
3. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos specialistai, turintys nemažiau kaip 2 metų darbo patirtį.

Pasirinktas **imties būdas –** tikimybinė imtis. I. Gaižauskaitė ir S. Mikėnė (2014, p. 32) nurodo, kad: „Sudarant imtį tikimybiniu būdu, remiamasi tikimybių teorija ir populiacijos elementai į imtį

atrenkami atsitiktinai *(ang. random selection)*, tačiau šis atsitiktinumas yra apibrėžtas ir pamatuojamas: kiekvieno populiacijos elemento patekimo į imtį tikimybė yra žinoma.“

Atliekant tyrimą, naudota **dviejų pakopų atranka: sisteminė ir klasterinė (lizdinė imtys).** I. Gaižauskaitė ir S. Mikėnė (2014, p. 35) nurodo, kad: „Sisteminė atranka: kai imtis suformuojama atrenkant kiekvieną populiacijos elementą.“ Remiantis sistemine atranka, buvo sudarytas Lietuvoje esančių socialinių paslaugų centrų ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos teritorinių skyrių sąrašai. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teigimu: „Pagrindiniai socialinių paslaugų teikimo organizatoriai yra savivaldybės. Savivaldybės atsako už socialinių paslaugų teikimo savo teritorijose gyventojams užtikrinimą planuodama ir organizuodama socialines paslaugas, kontroliuodama bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę. <...> Socialines paslaugas gali gauti įvairios žmonių grupės: senyvo amžiaus asmenys ir jų šeimos, asmenys su negalia ir jų šeimos, likę be tėvų globos vaikai, socialinės rizikos vaikai ir jų šeimos, socialinės rizikos šeimos, vaikus globojančios šeimos, kiti asmenys ir šeimos“ (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2022). Atsižvelgiant į tai, Lietuvoje yra **60 savivaldybių**, kuriose yra socialinių paslaugų teikimo įstaigos ir jose dirbantys socialiniai darbuotojai darbui su šeimomis.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2021 metų veiklos ataskaitos (2022) duomenimis, valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą sudaro **12 teritorinių skyrių** (Alytaus apskrities, Kauno apskrities, Kauno miesto, Klaipėdos apskrities, Marijampolės apskrities, Panevėžio apskrities, Šiaulių apskrities, Tauragės apskrities, Telšių apskrities, Utenos apskrities, Vilniaus apskrities ir Vilniaus miesto teritoriniai skyriai).

I. Gaižauskaitė ir S. Mikėnė (2014, p. 35) nurodo, kad: „Klasterinė (lizdinė) atranka, kai pirminiame atrankos etape atrenkami ne populiacijos elementai, o elementų grupės, t. y. klasteriai (pvz., mokyklos, klasės, gyvenvietės).“ Remiantis klasterine (lizdine) imtimi, buvo atrinkti socialinių paslaugų teikimo įstaigose dirbantys socialiniai darbuotojai darbui su šeimomis. Remiantis surinktais duomenimis, galima teigti, kad jose dirba **apie 837 socialinių darbuotojų darbui su šeimomis.** Šis skaičius nėra tikslus, nes nepavyko gauti duomenų iš dviejų savivaldybių (Alytaus ir Birštono savivaldybių).

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyboje atrinkti teritorinių skyrių specialistai. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos duomenimis (2022), jų teritoriniuose skyriuose dirba **467 specialistai**.

Kadangi tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų skaičiaus yra didelė disproporcija (socialinių darbuotojų, dirbančių su šeimomis yra apytiksliai 837, o vaiko teisių apsaugos specialistų, dirbančių teritoriniuose skyriuose yra 467), ir norima padaryti šių specialistų

rezultatų palyginimą, todėl tikslinga imti vienodą skaičių tiek socialinių darbuotojų, tiek vaiko teisių apsaugos specialistų, kad analizuojant jų tarpusavio bendradarbiavimo praktiką, būtų galima užtikrinti duomenų patikimumą bei korektiškai palyginti duomenis. Šiuo atveju imtis bus apskaičiuojamas nuo mažesnio skaičiaus - 467 valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos specialistų, dirbančių teritoriniuose skyriuose.

T. Yamane (1967) pateikė imties dydžio apskaičiavimo formulę. Tai supaprastinta imties dydžio formulė, kai žinomas populiacijos dydis (mažoms ir sąlyginai nedidelėms imtims, pritaikyta 95 proc. patikimumo lygmeniui ir 5 proc. matavimo paklaidai).

$$n = \frac{\mathrm{N}}{1 + \mathrm{Ne}^2}$$

Imties dydžio apskaičiavimo formulė (Yamane, 1967):

$$n = \frac{467}{1 + 467 * 0{,}05^2} = 215$$

Pagal šią formulę apskaičiuota, kad reprezentatyvi tyrimo imtis būtų 215 tyrimo dalyvių. Kadangi norima apklausti vienodą skaičių socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų, tai reiškia, kad reikia apklausti 215 socialinių darbuotojų ir 215 vaiko teisių apsaugos specialistų.

Tyrimo organizavimas. Tyrimas atliktas nuo 2022 m. lapkričio mėnesio iki 2023 kovo mėnesio. Pilotinis tyrimas atliktas 2022 m. spalio 10-14 dienomis. Pilotiniame tyrime dalyvavo 35 tiriamieji, iš jų buvo 20 socialinių darbuotojų ir 15 vaiko teisių apsaugos specialistų. Atliekant pilotinį tyrimą anketos patikimumas buvo pamatuotas Cronbacho alfa koeficientu. I. Gaižauskaitė ir S. Mikėnė (2014, p. 146) nurodo, kad: „Kiekybinio klausimyno patikimumui įvertinti naudojami statistiniai matai, kurie grindžiami atsakymų įvairove ir rezultatų vidiniu suderinamumu, pavyzdžiui, Cronbacho α koeficientas (*angl. Cronbach alpha*).“ Cronbacho alfa koeficientas yra interpretuojamas kaip matas parodantis ar klausimai pateikti klausimyne matuoja tą patį dalyką (yra pakankamai gerai suderinti). Šio koeficiento reikšmė 0.7 ir daugiau yra traktuojama kaip labai gera. 5 lentelėje apačioje pateiktas Cronbacho alfa įvertis.

5 lentelė. *Cronbacho alfa įvertis*

Patikimumo statistika		
	Cronbacho alfa	Teiginių skaičius
Klausimynas	.964	149

Klausimyno patikimumo įvertis (Cronbacho alfa) yra 0.964, kas parodo labai gerą klausimyno patikimumą.

Anketos buvo platinamos socialiniams darbuotojams dirbantiems socialinių paslaugų teikimo įstaigose su šeimomis ir vaiko teisių apsaugos specialistams. Prieš pradedant platinti anketas, gautas Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos administracijos leidimas atlikti tyrimą. Siekiant pasiekti potencialius tyrimo dalyvius, jiems į darbo elektroninius paštus buvo 2022 m. lapkričio 04 d. išsiųstas prašymas dalyvauti tyrime, nurodant tyrimo tikslą ir nusakant tyrimo etiką bei pateiktos nuorodos į elektroninėje apklausų sistemoje www.apklausa.lt patalpintą tyrimo anketą. Antrą kartą prašymai dalyvauti tyrime, nurodant tyrimo tikslą ir nusakant tyrimo etiką buvo išsiųsti 2022 m. lapkričio 25 d. Trečią kartą prašymai dalyvauti tyrime, nurodant tyrimo tikslą ir nusakant tyrimo etiką buvo išsiųsti 2022 m. gruodžio 19 d. Po trečiojo siuntimo buvo pasiektas reikiamas socialinių darbuotojų skaičius. Toliau reguliariai du kartus per mėnesį buvo siunčiamos užklausos užpildyti anketą vaiko teisių apsaugos specialistams (paskutinės užklausos išsiųstos 2023 m. kovo 06 d.), kol pasiektas reikiamas kiekis tyrimo dalyvių. Anketa buvo platinama tik internetu. Į internetinę apklausų sistemą įkeltas klausimynas buvo uždaras. Tai reiškia, kad jis buvo pasiekiamas tik per specialią nuorodą, kuri potencialiems tyrimo dalyviams buvo išsiųsta elektroniniu paštu. Tyrimo anketoje potencialiems tyrimo dalyviams trumpai buvo pristatytas tyrimo tikslas, garantuotas tyrimo dalyvių konfidencialumas, pateikti trumpi paaiškinimai, kaip pildyti klausimyną. Iš viso tyrimo anketas užpildė 455 tyrimo dalyviai.

Tyrimo duomenų analizės metodai. Atlikus anketinę apklausą, nagrinėjami surinkti duomenys. Tyrimo duomenų analizei taikomi aprašomosios statistikos, grafinio vaizdavimo, koreliacinės analizės metodai. Duomenys apskaičiuoti naudojantis SPSS *(angl. Statistical Package for Social Sciences)* programinę įrangą (SPSS 20 versijos paketu) ir MS Excel 2016 programa. Analizė atlikta raštiškai. Naudotas surinktų duomenų vaizdavimo būdas – diagramos, lentelės. Intervaline skale ir Likerto skale išreikštiems duomenims apskaičiuojami vidurkiai (*Vid.*) ir standartiniai nuokrypiai (*SN*), rangine ir nominaline skale išreikštines duomenims buvo apskaičiuoti dažniai (abs. skaičiai ir proc.). Apskaičiuotų skalių vidutinių dydžių palyginimui tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų buvo apskaičiuoti neparametriniai Mann-Whitney U (dviejų nepriklausomų imčių atvejais) testai. S. M. Karadimitriou, E. Marshall, C. Knox, (2018) teigia, kad Mann-Whitney U testas naudojamas norint palyginti, ar skiriasi priklausomų dviejų nepriklausomų grupių kintamasis yra skirtingas. Juo lyginama, ar priklausomo kintamojo pasiskirstymas priklausomas kintamasis abiejose grupėse yra toks pat, taigi, iš tos pačios populiacijos. Testas surūšiuoja visus t. y. mažiausia reikšmė yra lygi vienetui, o tada naudojama rangų suma apskaičiuojant testo statistiką.

Požymių ryšiams vertinti sudarytos susijusių požymių lentelės, požymių priklausomybei nustatyti skaičiuotas „Chi-kvadrato“ (χ^2) kriterijus, proporcijų lygybė vertinta z testu su Bonferroni korekcija. Visais atvejais statistiškai reikšmingu laikysime skirtumą, kurio patikimumas bus didesnis

nei 95 proc., t.y. kai p<0,05. L. Connelly (2019) nurodo, kad Chi-kvadrato statistika naudojama, kai kintamasis yra matuojamas nominaliuoju (dar vadinamu kategoriniu) lygmeniu. Nominaliuose duomenyse kiekviena kategorija yra tarpusavyje nesuderinama. Chi-kvadrato statistika naudota siekiant įvertinti, ar savikontrolės naudotojų buvo daugiau ar mažiau, labiau tikėtina atkryčio tikimybė. Šioje statistikoje proporcijos lyginamos siekiant nustatyti, ar jos yra statistiškai reikšmingos.

Tyrimo etika. Atliekant tyrimą laikytasi šių etikos principų I. Gaižauskaitė ir S. Mikėnė (2014, p. 45-49):

- „**Savanoriškas sutikimas** dalyvauti tyrime. Kitaip tariant, nebuvo taikomos jokios prievartinės paskatinimo dalyvauti apklausoje priemonės. Būsimiems respondentams aiškiai nurodyta, kad dalyvavimas apklausoje yra savanoriškas, jie gali nesutikti dalyvauti apklausoje arba pasitraukti iš apklausos bet kuriame jos etape.
- **Informuotumas**. suteikta svarbiausia informacija apie apklausą, kuri leistų pagrįstai nuspręsti sutikti ar nesutikti joje dalyvauti.
- **Duomenų saugojimo** ir gautos informacijos **konfidencialumo užtikrinimas**. Tyrimo dalyviai žinojo, kad apklausoje gauti duomenys naudojami apibendrinti, o atskiro respondento suteikta informacija tolesniame procese nėra identifikuotina, t. y. nėra įmanoma nustatyti, kuris respondentas kurį klausimyną užpildė.
- **Anonimiškumo.** Reiškia, kad respondento tapatybė nebus atskleista ir nebus siejama su jau užpildytu klausimynu. Anketoje respondentas neturėjo nurodyti savo vardo, pavardės, ar tikslaus darbo vietos adreso.
- **Žalos respondentams vengimas.** Tyrėjas užtikrino, kad dėl dalyvavimo (ar atsisakymo dalyvauti) apklausoje respondentai nepatirs jokių neigiamų pasekmių iš išorinių šaltinių.“ Anketoje nebuvo klausimų, kurie būtų nemalonūs, gluminantys ar sukeliantys stresą.

Tyrimo ribotumai ir sunkumai. Atliktas kiekybinis tyrimas turėjo keletą ribotumų ir sunkumų, galinčių turėti įtakos tyrimo rezultatams. Pirmiausia, tyrimo atlikimo laikotarpiu iškilo imties ribotumo problema. I. Gaižauskaitė ir S. Mikėnė (2014, p. 144) nurodė, kad: „Vienas iš trūkumų, ribojančių el. klausimyno pritaikymą, – *imties ribotumas*. Respondentai turi turėti kompiuterius, gebėti jais dirbti, jei tai apklausa el. paštu ar internetu – turėti interneto prieigą.“ Tyrimo atlikimo laikotarpiu elektroniniu paštu kreipėsi viena tiriamoji, nurodydama, kad jai nepavyksta atidaryti atsiųstos nuorodos į anketą. Dėl šios priežasties jai buvo nusiųsta anketa suformatuota Microsoft Word dokumentu. Atsakiusi į klausimus, tiriamoji grąžino anketą atgal ir anketos duomenys buvo suvesti į www.apklausa.lt apklausų sistemą.

Antra, iškilo *grįžtamumo problema*. Pirmuoju etapu išsiuntus nuorodas į elektroninėje apklausų sistemoje www.apklausa.lt patalpintą tyrimo anketą atsakė tik 84 tiriamieji. Antruoju etapu

išsiuntus nuorodas į elektroninėje apklausų sistemoje www.apklausa.lt patalpintą tyrimo anketą atsakė tik 123 tiriamieji. Ruošiantis trečiajam anketų išsiuntimo etapui, buvo susisiekta telefonu su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos teritorinių skyrių vedėjais bei socialinių darbuotojų dirbančių su šeimomis vadovais, pristatytas tyrimas, prašoma tarpininkauti motyvuojant darbuotojus dalyvauti tyrime. Trečiuoju etapu išsiuntus nuorodas į elektroninėje apklausų sistemoje www.apklausa.lt patalpintą tyrimo anketą, pasiektas reikiamas kiekis socialinių darbuotojų (atsakė 224 tiriamieji). Reikiamas vaiko teisių apsaugos specialistų respondentų kiekis pasiektas per 5 mėnesius nuo anketos aktyvavimo pradžios. Kadangi vaiko teisių apsaugos specialistų aktyvumas buvo labai mažas, todėl norint surinkti norimą tiriamųjų skaičių, buvo asmeniškai skambinama jiems, prašoma atsakyti į anketos klausimus. Svarbu akcentuoti, kad vaiko teisių apsaugos specialistams išsiuntus nuorodas į elektroninėje apklausų sistemoje www.apklausa.lt patalpintą tyrimo anketą, buvo sulaukta keleto atsakymų, kad specialistas turi pernelyg daug darbo, todėl neturi laiko atsakyti į anketos klausimą. Taip pat buvo sulaukta atsakymo, kad tyrimą vykdančioji nebesiųstų nuorodos į elektroninėje apklausų sistemoje www.apklausa.lt patalpintą tyrimo anketą, nes trukdo vaiko teisių apsaugos specialistui dirbti jo tiesioginį darbą.

3.2. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo praktikos subjektyvus vertinimas: empirinio tyrimo rezultatai ir jų analizė

Šioje darbo dalyje pateikiami ir analizuojami socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo praktikos subjektyvaus vertinimo empirinio tyrimo rezultatai. Pirmiausia pristatomos demografinės socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų charakteristikos, tuomet pereinama prie socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbos ir reikšmės vertinimo, jų veiklos reglamentavimo teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams vertinimo, jų bendradarbiavimo reglamentavimo teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams vertinimo, bendradarbiavimo galimybių vertinimo, kylančių iššūkių teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams vertinimo ir galiausiai prie kylančių bendradarbiavimo iššūkių teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams vertinimo.

3.2.1. Demografinės socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų charakteristikos

Analizuojant tiriamųjų atsakymų pasiskirstymą pagal lytį matome, kad dauguma tiriamųjų yra moterys. Tyrime dalyvavo 415 moterų ir 28 vyrai. 5 tyrimo dalyviai nenorėjo nurodyti savo lyties. Pateikus klausimą apie tiriamųjų amžių, galima pastebėti, kad daugiausia tyrime dalyvavo asmenys, kurie yra 31-40 metų (136 tiriamieji) ir 41-50 metų (165 tiriamieji). Mažiausiai tiriamųjų yra 61 ir

daugiau metų amžiaus (12 tiriamųjų). Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal lytį ir amžių pateiktas 6 lentelėje.

Remiantis gautais rezultatais, galima teigti, kad gauti duomenys apie tiriamųjų lytį atitinka bendrąsias tendencijas Lietuvoje, nes socialinėje srityje, socialinio darbo sferoje dažniausiai dirba moterys. Tai patvirtina A. Zigmantavičius ir D. Daugėlienė (2021, p. 129-130), kurie nurodo, jog: „Socialinio darbuotojo profesija turi moterišką „veidą“, kadangi daugelis su ja siejamų veiklų, pvz., rūpinimasis, pagalba, globojimas, atliepimas į poreikius, emocinis palaikymas, kultūriškai siejamos su moteriška veikla. Vis dar gajus stereotipas, kad šį darbą gali dirbti tik moterys, todėl vyrams šioje profesijoje pritapti gana sudėtinga dėl galiojančių lyčių stereotipų.“ Taip pat Lietuvos statistikos departamento duomenimis (2021), moterys, dirbančios žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo srityje sudaro 83,5 proc.

Lietuvos statistikos departamento duomenis (2022), vidutinis Lietuvos užimtų gyventojų amžius yra 44,2 metai. Galima teigti, kad tyrimo duomenys pasiskirstė gana panašiai, nes tyrime daugiausia dalyvavo 41-50 metų amžiaus tiriamieji. Remiantis Sodros duomenimis (2022), dirbančiųjų 55 metų ir vyresnių žmonių sudaro 27 proc. Galima teigti, kad tyrime dalyvavusių tiriamųjų, kurie yra 55 ir vyresnių amžiaus intervale yra 3,1 proc. mažesnis ir tai galima sieti, kad socialiniais darbuotojais ir vaiko teisių apsaugos specialistais dirba jaunesnio amžiaus asmenys, šios profesijos yra pakankamai naujos, lyginant su kitomis. Taip pat galima teigti, kad vyresnio amžiaus žmonėms dėl iškylančių sveikatos problemų tampa sudėtinga dirbti socialinio darbo ir vaiko teisių apsaugos srityse.

6 lentelė. *Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal lytį ir amžių (N=448)*

Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal lytį		
Lytis	**Tyrimo dalyvių skaičius**	**Tyrimo dalyvių dalis, %**
Vyras	28	6,3 %
Moteris	415	92,6 %
Nenori nurodyti	5	1,1 %
Iš viso:	**448**	**100 %**
Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal amžių		
Amžius	**Tyrimo dalyvių skaičius**	**Tyrimo dalyvių dalis, %**
20 – 30 m.	40	8,9 %
31 – 40 m.	136	30,4 %
41 – 50 m.	165	36,8 %
51 – 60 m.	95	21,2 %
61 ir daugiau	12	2,7 %
Iš viso:	**448**	**100 %**

Analizuojant tiriamųjų atsakymų pasiskirstymą pagal pareigybes matome, kad tiek socialinių darbuotojų tiek vaiko teisių apsaugos specialistų skaičius pasiskirstė vienodai. Tyrime dalyvauja 448 tiriamieji, iš kurių 224 yra socialiniai darbuotojai ir 224 yra vaiko teisių apsaugos specialistai. Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal pareigybes pateiktas 7 lentelėje.

Socialinio darbo sritį atstovauja šiose pareigybėse dirbantys 224 tiriamieji: 16 socialinių darbuotojų ir 208 socialiniai darbuotojai darbui su šeimomis.

Vaiko teisių apsaugos sritį atstovauja Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyboje šiose pareigybėse dirbantys 224 tiriamieji: 158 vyriausieji specialistai, 29 mobiliosios komandos darbuotojai, 26 budėtojai, 9 teisininkai, 1 vyresnysis patarėjas ir 1 patarėjas.

Taip pat tyrimo anketą užpildė 5 atvejo vadybininkai, 1 vadovas, 1 socialinis pedagogas. Kadangi šie tiriamieji neatitinka tyrimo imčiai nustatytų atrankos kriterijų, todėl jų pateikti atsakymai į tyrimo analizę nėra įtraukiami.

7 lentelė. *Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal pareigybes (N=448)*

Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal pareigybes		
Pareigybės	**Tyrimo dalyvių skaičius**	**Tyrimo dalyvių dalis, %**
Socialinis darbuotojas	16	3,6 %
Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis	208	46,7 %
Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vyriausiasis specialistas	158	35,3 %
Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vyriausiasis specialistas (mobilioji komanda)	29	6,5 %
Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vyriausiasis specialistas (budėtojas)	26	5,8 %
Kita:		
Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vyriausiasis specialistas (teisininkas)	9	1,7 %
Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vyresnysis patarėjas	1	0,2 %
Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos patarėjas	1	0,2 %
Iš viso:	**448**	**100 %**

Kaip matyti iš 8 lentelėje pateiktų duomenų apie tyrimo dalyvių pasiskirstymą pagal apskritį, kurioje dirba, daugiausia tyrime dalyvavo Kauno apskrityje (17,4 proc.) ir Vilniaus apskrityje (18,3 proc.) dirbančių tiriamųjų. Mažiausiai tyrime dalyvavo Alytaus apskrityje (5,1 proc.) ir Panevėžio apskrityje (5,6 proc.) ir Tauragės apskrityje (6,9) dirbančių tiriamųjų.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis (2022), Lietuvoje didžiausias gyventojų skaičius yra Vilniaus apskrityje (833190 gyventojų) ir Kauno apskrityje (573833 gyventojų). Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad dėl tos pačios priežasties daugiausiai tiriamųjų atsakė iš Kauno ir Vilniaus apskričių, nes analogiškai šiose apskrityse dirba daugiau darbuotojų. Tuo tarpu Lietuvos statistikos departamento duomenimis (2022), mažiausias gyventojų skaičius yra Tauragės apskrityje (90955 gyventojų) ir Utenos apskrityje (125639 gyventojų). Šiuo atveju tyrime dalyvavo mažai Panevėžio apskrities tiriamųjų, nors, lyginant su kitomis apskritimis, gyventojų skaičiumi (212031 gyventojų) jie yra per vidurį. Utenos apskrityje dirbančių tiriamųjų didelį atsakymų skaičių, nors gyventojų skaičiumi ji yra prie mažiausiųjų, galimai įtakojo tai, kad tyrimą atliekanti studentė taip pat dirba šioje apskrityje (turi profesinėje srityje sąsajų su tiriamaisiais).

8 lentelė. *Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal apskritį, kurioje dirba (N=448)*

Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal apskritį, kurioje dirba		
Apskritis	**Tyrimo dalyvių skaičius**	**Tyrimo dalyvių dalis, %**
Alytaus apskrityje	23	5,1 %
Kauno apskrityje	78	17,4 %
Klaipėdos apskrityje	38	8,5 %
Marijampolės apskrityje	32	7,1 %
Panevėžio apskrityje	25	5,6 %
Šiaulių apskrityje	38	8,5 %
Tauragės apskrityje	31	6,9 %
Telšių apskritis	33	7,4 %
Utenos apskrityje	56	12,5 %
Vilniaus apskrityje	82	18,3 %
Nenori nurodyti	12	2,7 %
Iš viso:	**448**	**100 %**

Pateikus tiriamiesiems klausimą apie jų darbo stažą (žr. 9 lentelę), daugiausiai tiriamųjų nurodė, kad dirba 2-5 metus (191 asmenys), 6-10 metus (93 asmenys), 11-15 metus (87 asmenys). Tuo tarpu mažiausiai tiriamųjų nurodė, kad dirba 21 metus ir daugiau metų (29 asmenys) bei 16-20 metų (48 asmenys).

Analizuojant tiriamųjų atsakymų pasiskirstymą pagal darbo stažą matome, kad dauguma darbuotojų turi nedidelį darbo stažą, dirba 2-5 metus. Mažiausiai darbuotojų dirba 21 metus ir ilgiau. Galima teigti, kad tyrimo rezultatai atskleidžia, jog socialiniais darbuotojais ir vaiko teisių apsaugos specialistais dirba jaunesnio amžiaus asmenys, šios profesijos yra pakankamai naujos. Taip pat svarbu akcentuoti tai, jog vyresnio amžiaus žmonėms dėl emociškai sudėtingo darbo bei iškylančių sveikatos problemų tampa sudėtinga dirbti socialinio darbo ir vaiko teisių apsaugos srityse.

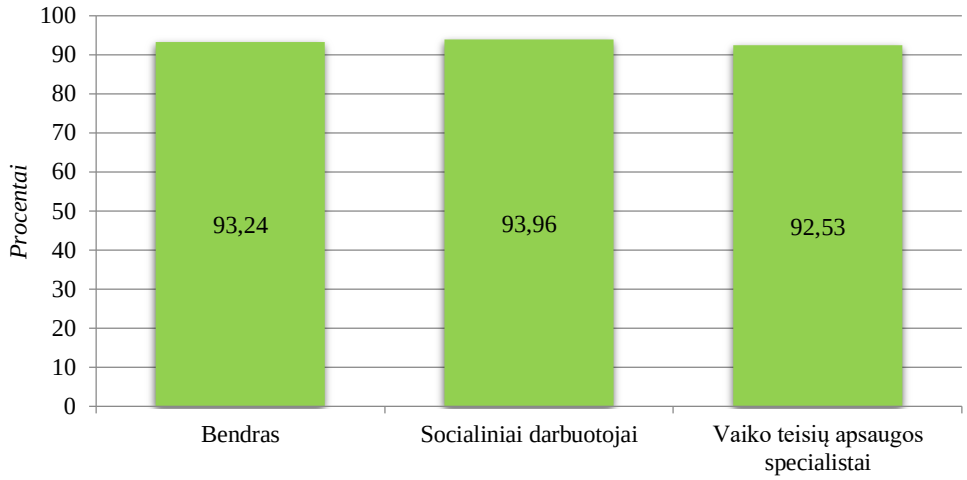
9 lentelė. *Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal darbo stažą (N=448)*

Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal darbo stažą		
Darbo stažas	**Tyrimo dalyvių skaičius**	**Tyrimo dalyvių dalis, %**
2-5 metai	191	42,6 %
6-10 metai	93	20,8 %
11-15 metai	87	19,4 %
16-20 metai	48	10,7 %
21 ir daugiau metų	29	6,5 %
Iš viso:	**448**	**100 %**

Apibendrinant demografines socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų charakteristikas, galima teigti, kad daugiausia tyrime dalyvavo moterų, kas atitinka bendrąsias tendencijas Lietuvoje, nes socialinėje srityje, socialinio darbo sferoje dažniausiai dirba moterys. Tyrime daugiausia dalyvavo 41-50 metų amžiaus tiriamųjų ir tai leidžia daryti išvadą, kad socialiniais darbuotojais ir vaiko teisių apsaugos specialistais dirba vidutinio amžiaus asmenys, šios profesijos yra pakankamai naujos, lyginant su kitomis. Taip pat profesijų naujumą atskleidžia ir tai, kad pagal darbo stažą matome, kad dauguma darbuotojų turi nedidelį darbo stažą, dirba 2-5 metus. Taip pat tyrime dalyvavo daugiausia Kauno ir Vilniaus apskrityse dirbančių tiriamųjų bei mažiausiai tyrime dalyvavo Alytaus, Panevėžio ir Tauragės apskrityse dirbančių tiriamųjų, kas atitinka Lietuvos statiką, nes minėtose apskrityse analogiškai pasiskirstęs gyventojų skaičius.

3.2.2. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbos ir reikšmės vertinimas

Tiriamųjų buvo prašoma dešimties balų skalėje įvertinti savo nuomonę, ar socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui svarbu bendradarbiauti (aukštesnis balas rodo, kad bendradarbiavimas laikomas svarbesniu). Analizuojant tiriamųjų atsakymų pasiskirstymą (žr. 9 pav.), nustatyta, kad bendras vertinimas buvo didesnis nei 9,3 balai, o tai rodo, kad **bendradarbiavimas laikomas labai svarbiu.**

9 pav. *Nuomonės, ar socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui svarbu bendradarbiauti, vertinimas (U=22580,0, p=0,060>0,05)*

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialiniai darbuotojai bendradarbiavimą laikė kiek svarbesniu, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais, tačiau, apskaičiavus Mann-Whitney U testą, statistiškai reikšmingo skirtumo nebuvo nustatyta (nes p>0,05), kas rodo, kad socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo vertinimas reikšmingai nesiskyrė. Taigi, tiriamųjų pateikti duomenys atskleidžia, kad tiek socialiniams darbuotojams, tiek vaiko teisių apsaugos specialistams bendradarbiavimas yra svarbus.

Mokslininkų darbuose apie socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo svarbą taip pat akcentuojama, kad minėtų specialistų bendradarbiavimas yra svarbus. A. Racz (2017) teigia, kad visa vaiko teisių apsaugos sistema glaudžiai siejasi su socialinio darbo sistema ir ypatingai svarbi šių dviejų sistemų darbuotojų bendradarbiavimo svarba. Taip pat E. Žiobienė (2022, p. 233) pažymi, kad „Vaiko teisių apsaugos institucijų vaidmuo užtikrinant vaiko teisių įgyvendinimą yra labai svarbus, tad šių institucijų vieta valstybės valdžios hierarchijoje, santykis su vykdomąja valdžia, kokybiškas bendradarbiavimas su kitomis valstybės ir savivaldybių institucijomis lemia vaiko teisių apsaugos svarbą valstybėje ir visuomenėje“. **Tokie tyrimo rezultatai patvirtina pirmąją hipotezę, kad socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams svarbu bendradarbiauti tarpusavyje.**

Tiriamųjų taip pat buvo prašoma šešių balų skalėje nuo 1 („visiškai nepritariu“) iki 6 („visiškai pritariu) įvertinti teiginius apie aspektus, kurie yra svarbūs socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavime, o gauti vertinimai pateikiami 10 lentelėje.

10 lentelė. *Teiginių apie aspektus, kurie yra svarbūs socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavime, vertinimas*

Teiginys	**Bendras**		**Socialiniai darbuotojai**		**Vaiko teisių apsaugos specialistai**		***U***	***p***
	Vid.	*SN*	*Vid.*	*SN*	*Vid.*	*SN*		
Specialistų tarpusavio santykiai paremti abipuse pagarba	5,72	0,59	5,74	0,63	5,71	0,55	23 622,5	0,136
Specialistų tarpusavio santykiai paremti tarpusavio palaikymu ir parama	5,39	0,94	5,47	0,88	5,30	1,00	22 971,5	0,076
Bendradarbiaudami specialistai siekia bendro tikslo	5,71	0,68	5,70	0,72	5,71	0,64	24 414,5	0,485
Bendradarbiavime svarbus lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas	5,33	1,00	**5,43***	**0,98**	5,24	1,01	**22 184,0**	**0,016**
Pagalbos teikime dalyvauja visi pagalbos teikimo dalyviai	5,46	0,96	**5,55***	**0,94**	5,36	0,97	**21 551,5**	**0,002**
Bendradarbiavimas yra bendro kūrimo procesas	5,50	0,82	5,56	0,76	5,43	0,88	23 360,5	0,136
Bendradarbiavime svarbūs pokalbiai	5,53	0,76	**5,61***	**0,69**	5,45	0,82	**22 748,5**	**0,042**
Bendradarbiavime yra svarbu dalintis informacija	5,74	0,60	5,74	0,65	5,75	0,55	24 540,0	0,563
Bendradarbiavime svarbus informacijos gavimo operatyvumas	5,75	0,60	5,77	0,56	5,73	0,64	24 543,0	0,563
Bendradarbiaujant dalijamasi gerąja patirtimi	5,47	0,83	5,56	0,72	5,39	0,92	23 170,0	0,100

U – Mann-Whitney testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Vid. – vertinimo vidurkis, SN – vertinimo standartinis nuokrypis.
*Statistiškai reikšmingi (kai p<0,05) skirtumai paryškinti. * p<0,05, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais.*

Analizuojant gautus rezultatus nustatyta, kad tyrimo dalyviai labiausiai sutiko su teiginiais **„Bendradarbiavime svarbus informacijos gavimo operatyvumas“, „Bendradarbiavime yra svarbu dalintis informacija“, „Specialistų tarpusavio santykiai paremti abipuse pagarba“ ir „Bendradarbiaudami specialistai siekia bendro tikslo“** (vertinimo vidurkis viršija 5,7 balus). Tyrimo dalyviai labiausiai nesutiko su teiginiais „Bendradarbiavime svarbus lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas“ (5,33 balai) ir „Specialistų tarpusavio santykiai paremti tarpusavio palaikymu ir parama“ (5,39 balai). Šiuos tyrimo rezultatus patvirtina ir mokslininkių įžvalgos. C. Humphreys ir kiti (2018) nurodo, kad bendradarbiavime svarbus dalijimasis informacija ir informacijos gavimo operatyvumas. K. Toros ir kiti (2021) akcentuoja, kad bendradarbiaudami specialistai turi įsipareigoti siekti bendro tikslo.

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vertinimus, buvo apskaičiuoti Mann-Whitney U testai, bei nustatyti statistiškai reikšmingi (nes p<0,05) skirtumai, kurie parodė, kad su teiginiais **„Bendradarbiavime svarbus lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas“, „Pagalbos teikime dalyvauja visi pagalbos teikimo dalyviai“** ir **„Bendradarbiavime svarbūs**

pokalbiai“ reikšmingai labiau sutiko socialiniai darbuotojai, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais. Pažymėtina, kad kitų teiginių vertinimai statistiškai reikšmingai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų, reikšmingai nesiskyrė (nes p>0,05).

Remiantis tiriamųjų atsakymais, galima teigti, kad socialiniams darbuotojams bendradarbiavime yra svarbiausia lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas, visų pagalbos teikimo dalyvių dalyvavimas bei tarpusavio pokalbiai. K. Mason ir T. Evans (2020) taip pat akcentuoja, kad socialiniame darbe bendradarbiavimas yra suvokiamas kaip socialinio darbuotojo ir kitų specialistų, dirbančių su tais pačiais asmenimis lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas. R. Juul ir I. S. D. Husby (2020) akcentuoja, kad bendradarbiavimo procese itin svarbūs yra pokalbiai.

Tyrimo dalyvių buvo prašoma šešių balų skalėje nuo 1 („visiškai nepritariu“) iki 6 („visiškai pritariu) įvertinti teiginius apie aspektus, kad socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas yra svarbus šeimai ir vaikams, o gauti vertinimai pateikiami 11 lentelėje.

11 lentelė. *Teiginių apie aspektus, kad socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas yra svarbus šeimai ir vaikams, vertinimas*

Teiginys	**Bendras**		**Socialiniai darbuotojai**		**Vaiko teisių apsaugos specialistai**		***U***	***p***
	Vid.	*SN*	*Vid.*	*SN*	*Vid.*	*SN*		
Bendradarbiavimas stiprina tarpusavio ryšius	5,36	0,87	5,39	0,91	5,33	0,84	23360,0	0,159
Bendradarbiaujant mažėja darbuotojų pažeidžiamumas	5,24	0,91	**5,37***	**0,84**	5,12	0,95	**21292,0**	**0,003**
Bendradarbiavimo dėka gerėja santykiai tarp vaiko ir tėvų	4,80	1,12	4,88	1,11	4,71	1,12	22723,0	0,072
Bendradarbiavimas yra labai svarbus vaiko gerovei	5,42	0,80	5,44	0,85	5,40	0,75	23696,0	0,250
Bendradarbiaujant šeimos tampa imlesnės vaiko gerovės intervencijoms	5,08	0,97	5,13	0,98	5,04	0,96	23683,0	0,276
Bendradarbiaujant užtikrinamas geresnis krizinės situacijos šeimoje valdymas	5,43	0,77	5,44	0,78	5,41	0,75	24198,5	0,464
Bendradarbiavimas skatina padėti šeimoms integruotis į visuomeninį gyvenimą	5,09	0,99	5,15	0,96	5,03	1,02	23386,0	0,185
Bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui	5,48	0,82	**5,58***	**0,74**	5,37	0,88	**21883,5**	**0,006**
Bendradarbiaujant suteikiamos kokybiškesnės paslaugos	5,44	0,86	**5,55***	**0,77**	5,33	0,92	**21817,5**	**0,006**
Bendradarbiavimas stiprina tarpusavio ryšius	5,36	0,87	5,39	0,91	5,33	0,84	23360,0	0,159

*U – Mann-Whitney testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Vid. – vertinimo vidurkis, SN – vertinimo standartinis nuokrypis. Statistiškai reikšmingi (kai p<0,05) skirtumai paryškinti. * p<0,05, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais.*

Analizuojant gautus rezultatus nustatyta, kad tyrimo dalyviai **labiausiai sutiko su teiginiais „Bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui“, „Bendradarbiaujant suteikiamos kokybiškesnės paslaugos“, „Bendradarbiaujant užtikrinamas geresnis krizinės**

situacijos šeimoje valdymas“ ir „Bendradarbiavimas yra labai svarbus vaiko gerovei“ (vertinimo vidurkis viršija 5,4 balus), labiausiai nesutiko su teiginiu „Bendradarbiavimo dėka gerėja santykiai tarp vaiko ir tėvų“ (4,80 balai).

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vertinimus, buvo apskaičiuoti Mann-Whitney U testai, bei nustatyti statistiškai reikšmingi (nes $p<0,05$) skirtumai, kurie parodė, kad su teiginiais **„Bendradarbiaujant mažėja darbuotojų pažeidžiamumas“, „Bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui“ ir „Bendradarbiaujant suteikiamos kokybiškesnės paslaugos“ reikšmingai labiau sutiko socialiniai darbuotojai**, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais. Atkreiptinas dėmesys, kad kitų teiginių vertinimai statistiškai reikšmingai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų reikšmingai nesiskyrė (nes $p>0,05$).

Minėtus aspektus akcentuoja ir mokslininkai R. Juul ir I. S. D. Husby (2020) kurie nurodo, kad bendradarbiavimas svarbus užtikrinant geresnį paslaugų teikimą. L. M. L. Pedersen (2020) ištyrė, kad bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui ir paslaugų kokybei. Tiriamieji labiausiai nesutiko su teiginiu „Bendradarbiavimo dėka gerėja santykiai tarp vaiko ir tėvų“ (4,80 balai).

Galima teigti, kad nagrinėti aspektai, apimantys socialines paslaugas, svarbesni socialiniams darbuotojams, nes būtent jie teikia socialines paslaugas šeimoms ir vaikams, o vaiko teisių apsaugos specialistai nustato šių socialinių paslaugų poreikį ir nukreipia šeimą į socialinių paslaugų teikimo įstaigą. Socialinių paslaugų kokybišką teikimą taip pat pagrindžia mokslininkų įžvalgos. A. G. Raišienė ir kiti (2019) teigė, bendradarbiavimo dėka galima suteikti kokybiškesnes socialines paslaugas ir tai padeda pagerinti socialinių paslaugų lygį valstybėje.

Apibendrinant socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbos ir reikšmės vertinimo rezultatus galima teigti, kad socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui teikiant paslaugas šeimoms ir(ar) vaikams, bendradarbiavimas yra itin svarbus. Tai reiškia, kad ***pirmoji hipotezė pasitvirtino.*** *Minėtiems specialistams bendradarbiavime svarbus informacijos gavimo operatyvumas ir dalinimasis informacija, tarpusavio santykiai turi būti paremti abipuse pagarba ir siekiama bendro tikslo. Socialiniams darbuotojams, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais, bendradarbiavime svarbesnis lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas,, pagalbos teikimo procese visų specialistų dalyvavimas bei bendri pokalbiai. Taip pat svarbu akcentuoti, kad visiems specialistams bendradarbiavimas yra svarbus tuo, kad jo dėka paslaugos suteikiamos kokybiškiau, efektyviau suvaldomos krizinės situacijos ir tai labai naudinga vaiko gerovei.*

3.2.3. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto veiklos reglamentavimo teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams vertinimas

Tyrimo dalyvių buvo prašoma įvardinti svarbiausias socialinio darbuotojo teikiamas paslaugas šeimoms ir vaikams. Gauti vertinimai pateikiami 12 lentelėje.

12 lentelė. *Svarbiausios socialinio darbuotojo teikiamos paslaugos šeimoms ir vaikams*

Paslaugos	**Bendras**		**Socialiniai darbuotojai**		**Vaiko teisių apsaugos specialistai**		χ^2	*df*	*p*
	Abs. sk.	*Proc.*	*Abs. sk.*	*Proc.*	*Abs. sk.*	*Proc.*			
Informavimo	339	75,7	173	77,2	166	74,1	0,594	1	0,441
Konsultavimo	402	89,7	207	92,4	195	87,1	3,489	1	0,062
Tarpininkavimo ir atstovavimo	411	91,7	205	91,5	206	92,0	0,029	1	0,864
Sociokultūrinės	74	16,5	30	13,4	44	19,6	3,173	1	0,075
Transporto organizavimo	75	16,7	37	16,5	38	17,0	0,016	1	0,899
Maitinimo organizavimo	50	11,2	22	9,8	28	12,5	0,810	1	0,368
Aprūpinimo būtiniausiais drabužiais ir avalyne	64	14,3	34	15,2	30	13,4	0,292	1	0,589

χ^2 – „Chi kvadrato“ testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Abs. sk. – absoliutus skaičius (vnt.), proc. – procentinis pasiskirstymas.

Analizuojant tiriamųjų atsakymų pasiskirstymą apie svarbiausias socialinio darbuotojo teikiamas paslaugas šeimoms ir vaikams nustatyta, kad **svarbiausiomis** tyrimo dalyviai laiko šias paslaugas: **„tarpininkavimas ir atstovavimas“** (įvardino 92 proc.), **„konsultavimas“** (įvardino 90 proc.), o mažiausiai svarbios: „maitinimo organizavimas“ (įvardino tik 11 proc.), „aprūpinimas būtiniausiais drabužiais ir avalyne“ (įvardino tik 14 proc.), „sociokultūrinės paslaugos“ (įvardino tik 17 proc.) ir „transporto organizavimo“ (įvardino tik 17 proc.). Svarbu akcentuoti, kad šios socialinių darbuotojų funkcijos įtvirtintos Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme (2006), kuriame akcentuojama, kad šeimai ir vaikui, esant poreikiui, teikiamos minėtos paslaugos.

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų atsakymus, buvo apskaičiuoti „Chi-kvadrato“ testai, tačiau statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo nustatyta (nes $p>0,05$). Tai rodo, kad socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų įvardintos paslaugos statistiškai reikšmingai nesiskiria.

Tyrimo dalyvių buvo prašoma įvardinti, kokios vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijos yra svarbiausios. Gauti vertinimai pateikiami 13 lentelėje.

Analizuojant tiriamųjų atsakymų pasiskirstymą apie svarbiausias vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijas nustatyta, kad svarbiausiomis tyrimo dalyviai laiko šias funkcijas: **„reagavimas į pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus“** (įvardino 91 proc.) ir **„vaiko situacijos vertinimas“** (įvardino 76 proc.).

13 lentelė. *Svarbiausios vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijos*

Funkcija	**Bendras**		**Socialiniai darbuotojai**		**Vaiko teisių apsaugos specialistai**		χ^2	*df*	*p*
	Abs. sk.	*Proc.*	*Abs. sk.*	*Proc.*	*Abs. sk.*	*Proc.*			
Reagavimas į pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus	407	90,8	203	90,6	204	91,1	0,027	1	0,870
Vaiko situacijos vertinimas	342	76,3	162	72,3	**180****	**80,4**	**4,004**	**1**	**0,045**
Vaiko laikinosios priežiūros nustatymas	136	30,4	**90***	**40,2**	46	20,5	**20,44**	**1**	**0,000**
Vaiko laikino apgyvendinimo nustatymas	111	24,8	55	24,6	56	25,0	0,012	1	0,913
Vaiko paėmimas iš jo tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą	137	30,6	**83***	**37,1**	54	24,1	**8,843**	**1**	**0,003**
Kreipimasis į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą	80	17,9	**55***	**24,6**	25	11,2	**13,696**	**1**	**0,000**
Vaiko globos (rūpybos) priežiūra	135	30,1	44	19,6	**91****	**40,6**	**23,42**	**1**	**0,000**

χ^2 – „Chi kvadrato“ testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Abs. sk. – absoliutus skaičius (vnt.), proc. – procentinis pasiskirstymas.
Statistiškai reikšmingi (kai p<0,05) skirtumai paryškinti.
** p<0,05, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais. ** p<0,05, lyginant su socialiniais darbuotojais.*

Mažiausiai svarbiomis laikomos šios funkcijos: „Kreipimasis į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą“ (įvardino tik 18 proc.), „Vaiko laikino apgyvendinimo nustatymas“ (įvardino tik 25 proc.). Galima teigti, kad tiriamieji šias funkcijas laiko svarbiausiomis, nes Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2021 metų veiklos ataskaitoje minėtos funkcijos įvardintos kaip atliekamos dažniausiai (40493 gauti pranešimai apie galimus vaikų teisių pažeidimus bei atlikti 20538 vaiko situacijos vertinimai). Taip pat svarbu akcentuoti, kad vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijas ir veiklą apibrėžia Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996).

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų atsakymus, buvo apskaičiuoti „Chi-kvadrato“ testai bei buvo nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai (kai p<0,05), kurie parodė, kad:

a) Tokias funkcijas kaip vaiko **laikinosios priežiūros nustatymas, vaiko paėmimas iš jo tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą ir kreipimasis į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš jo tėvų** ar kitų jo atstovų pagal įstatymą **reikšmingai dažniau įvardino socialiniai darbuotojai**, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais.

b) Tokias funkcijas kaip **vaiko situacijos vertinimas ir vaiko globos (rūpybos) priežiūra reikšmingai dažniau įvardino vaiko teisių apsaugos specialistai**, lyginant su socialiniais darbuotojais. Galima teigti, jog vaiko teisių apsaugos specialistai svarbiausia funkcija išskiria „vaiko situacijos vertinimas“, nes šią funkciją jie atlieka dažniausiai. Taip pat galima teigti, jog socialiniai

darbuotojai reikšmingai dažniau neįvardino „vaiko globos (rūpybos) priežiūros“ funkcijos, nes su šia vaiko teisių apsaugos specialistų vykdoma funkcija socialiniai darbuotojai savo darbe neturi bendrų sąsajų.

Pažymėtina, kad vaiko laikino apgyvendinimo nustatymo ir reagavimo į pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus įvardinimas statistiškai reikšmingai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų reikšmingai nesiskyrė (nes $p>0,05$).

Tyrimo dalyvių buvo prašoma šešių balų skalėje nuo 1 („visiškai nepritariu“) iki 6 („visiškai pritariu) įvertinti teiginius, kurie nurodo socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendras funkcijas. Gauti vertinimai pateikiami 14 lentelėje.

14 lentelė. *Teiginių, kad pateiktos socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijų, vertinimas*

Teiginys	**Bendras**		**Socialiniai darbuotojai**		**Vaiko teisių apsaugos specialistai**		***U***	***p***
	Vid.	*SN*	*Vid.*	*SN*	*Vid.*	*SN*		
Susitikimas ir bendravimas su šeima, vaiku	5,10	1,27	5,17	1,25	5,03	1,30	23 293,0	0,150
Vaiko teisių apsaugos užtikrinimas	5,25	1,16	**5,42***	**1,02**	5,09	1,26	**21 452,5**	**0,003**
Bendradarbiavimas su atvejo vadybininku	5,37	0,93	**5,48***	**0,81**	5,26	1,03	**22 441,0**	**0,028**
Dalyvavimas atvejo vadybos posėdžiuose	5,43	0,94	**5,63***	**0,64**	5,23	1,13	**20 608,5**	**0,000**
Pasiūlymų teikimas atvejo vadybininkui dėl pagalbos šeimai	5,35	0,94	**5,54***	**0,77**	5,16	1,05	**19 778,0**	**0,000**

U – Mann-Whitney testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Vid. – vertinimo vidurkis, SN – vertinimo standartinis nuokrypis.
*Statistiškai reikšmingi (kai $p<0,05$) skirtumai paryškinti. * $p<0,05$, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais.*

Analizuojant gautus rezultatus nustatyta, kad tyrimo dalyviai labiausiai sutiko su teiginiais **„Dalyvavimas atvejo vadybos posėdžiuose“, „Bendradarbiavimas su atvejo vadybininku“,** ir **„Pasiūlymų teikimas atvejo vadybininkui dėl pagalbos šeimai“** (vertinimo vidurkis viršija 5,35 balus). Tuo tarpu tiriamieji labiausiai nesutiko su teiginiu „Susitikimas ir bendravimas su šeima, vaiku“ (5,10 balų). Galima teigti, jog šie rezultatai pasiskirstė taip, nes vykdant šias funkcijas socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai tiesiogiai susitinka ir bendrauja tarpusavyje. Minėtos funkcijos, susijusios su atvejo vadyba yra įvardintos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakyme „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018) ir jos priskiriamos tiek socialiniams darbuotojams, tiek vaiko teisių apsaugos specialistams.

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vertinimus, buvo apskaičiuoti Mann-Whitney U testai, bei nustatyti statistiškai reikšmingi (nes $p<0,05$) skirtumai, kurie parodė, kad su teiginiais **„Vaiko teisių apsaugos užtikrinimas“, „Bendradarbiavimas su atvejo vadybininku“, „Dalyvavimas atvejo vadybos posėdžiuose“** ir **„Pasiūlymų teikimas atvejo**

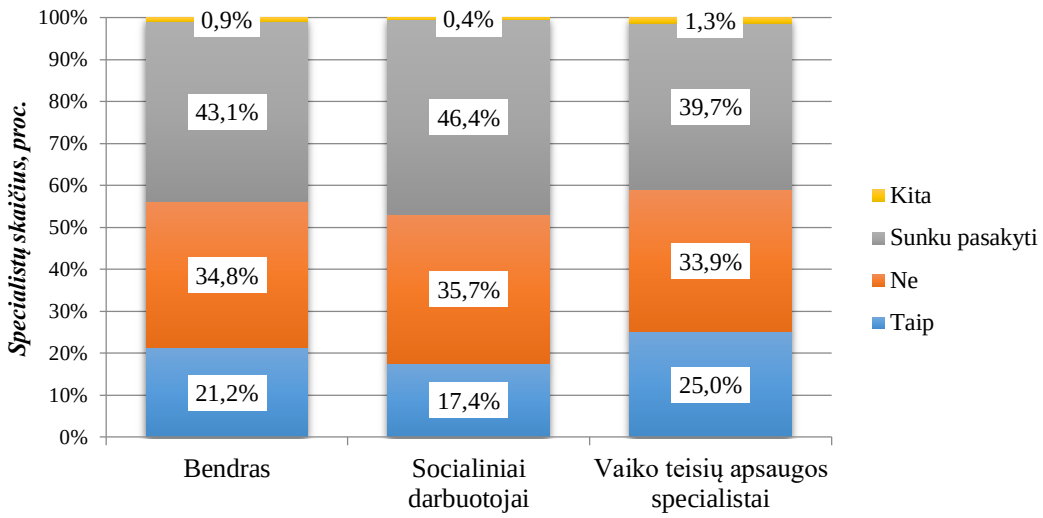
vadybininkui dėl pagalbos šeimai“ reikšmingai labiau sutiko socialiniai darbuotojai, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais. Atkreiptinas dėmesys, kad teiginio „Susitikimas ir bendravimas su šeima, vaiku“ vertinimai statistiškai reikšmingai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų reikšmingai nesiskyrė (nes p>0,05).

Apibendrinant socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto veiklos reglamentavimo teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams vertinimo rezultatus galima teigti, kad svarbiausios socialinio darbuotojo teikiamas paslaugas šeimoms ir vaikams paslaugos yra šios: tarpininkavimas ir atstovavimas, konsultavimas. Tuo tarpu mažiausiai svarbios yra maitinimo organizavimo, aprūpinimo būtiniausiais drabužiais ir avalyne, sociokultūrinės bei transporto organizavimo paslaugos. Svarbiausios vaiko teisių apsaugos specialistų funkcijos: reagavimas į pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus ir vaiko situacijos vertinimas. Mažiausiai svarbiomis laikomis šios funkcijos: kreipimasis į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą, vaiko laikino apgyvendinimo nustatymas. Vaiko laikinosios priežiūros nustatymo, vaiko paėmimo iš jo tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą ir kreipimasis į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš jo tėvų funkcijos socialiniams darbuotojams yra svarbesnės, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais. Tuo tarpu vaiko teisių apsaugos specialistams svarbesnės funkcijos yra vaiko situacijos vertinimas ir vaiko globos (rūpybos) priežiūra. Esminės bendros socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijos: dalyvavimas atvejo vadybos posėdžiuose, bendradarbiavimas su atvejo vadybininku bei pasiūlymų teikimas atvejo vadybininkui dėl pagalbos šeimai.

3.2.4. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo reglamentavimo teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams vertinimas

Teorinėje darbo dalyje aptartas socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo reglamentavimas, kuris leido išgryninti esminius minėtų specialistų bendradarbiavimo reglamentavimo pakankamumą bei bendradarbiavimo principus.

Analizuojant tiriamųjų atsakymų pasiskirstymą apie socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų teisinio bendradarbiavimo reglamentavimo pakankamumą (žr. 10 pav.), nustatyta, kad su šia nuomone **sutiko tik 21,2 proc. visų tyrime dalyvavusių specialistų**, o **43,1 proc. buvo sunku į tai atsakyti**. Tiriamieji, kurie pasirinko variantą „Kita“, nurodė, kad bendradarbiavimas yra reglamentuotas „Iš dalies“ arba, „Teisės aktuose daug nesuderintų vietų, prieštaravimų. Tai prielaidos nesusikalbėjimui, nesklandumams atsirasti.“.

10 pav. *Pasiskirstymas pagal nuomonę, ar pakankamas socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto teisinis bendradarbiavimo reglamentavimas (χ^2=5,310, df=3, p=0,150>0,05)*

Pastebėtina, kad tarp vaiko teisių apsaugos specialistų, sutinkančių, kad socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto teisinis bendradarbiavimo reglamentavimas yra pakankamas, buvo 25 proc., kai tuo tarpu tarp socialinių darbuotojų tokių buvo tik 17,4 proc. Nepaisant to, apskaičiavus „Chi-kvadrato“ testą, statistiškai reikšmingo skirtumo tarp kad socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų nuomonių nebuvo nustatyta (p>0,05). Tyrimo rezultatai rodo, kad bendradarbiavimo reglamentavimas nėra pakankamas.

Svarbu akcentuoti, kad socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą reglamentuoja įstatymai (pvz. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas) bei poįstatyminiai teisės aktai, tačiau tyrimo vykdančioji neatrado kitų mokslinių tyrimų, kurie analizuotų ar šis reglamentavimas yra pakankamas.

Tyrimo dalyvių buvo prašoma šešių balų skalėje nuo 1 („visiškai nepritariu“) iki 6 („visiškai pritariu) įvertinti teiginius, kurie pagrindžia bendradarbiavimą pagalbos šeimai ir vaikui teikimo procese. (žr. 15 lentelę).

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad tyrimo dalyviai labiausiai sutiko su tuo, kad **bendradarbiauti turi „Socialinis darbuotojas darbui su šeima“ ir „Vaiko teisių apsaugos specialistas“** (vertinimo vidurkis viršija 5,5 balus). Kiek mažiau sutiko su tuo, kad bendradarbiauti turi „Švietimo įstaigos specialistas“, „Globos centro specialistas“, „Mobiliosios komandos atstovas“ (vertinimų vidurkis viršijo 5,2 balus), o tuo tarpu mažiausiai sutiko su tuo, kad bendradarbiauti turi „Vietos bendruomenės nariai“, „Nevyriausybinės organizacijos“, „Šeimos gyvenamosios vietos seniūnas“.

15 lentelė. *Teiginių, kad paminėti specialistai turi bendradarbiauti pagalbos šeimai ir vaikui teikimo procese, vertinimas*

Teiginys	Bendras		Socialiniai darbuotojai		Vaiko teisių apsaugos specialistai		*U*	*p*
	Vid.	*SN*	*Vid.*	*SN*	*Vid.*	*SN*		
Vaiko teisių apsaugos specialistas	5,53	0,79	**5,65***	**0,70**	5,40	0,86	**20 947,5**	**0,000**
Mobiliosios komandos atstovas	5,27	1,05	5,12	1,22	**5,42****	**0,81**	**22 550,5**	**0,039**
Socialinis darbuotojas darbui su šeima	5,80	0,44	**5,85***	**0,41**	5,75	0,47	**22 668,0**	**0,008**
Globos centro specialistas	5,36	0,92	5,23	1,06	**5,49****	**0,75**	**22 381,5**	**0,026**
Sveikatos priežiūros įstaigos specialistas	5,18	0,95	**5,28***	**0,91**	5,08	0,98	**22 329,5**	**0,030**
Švietimo įstaigos specialistas	5,37	0,85	**5,50***	**0,78**	5,24	0,90	**20 983,0**	**0,001**
Policijos pareigūnas	4,88	1,17	4,99	1,11	4,77	1,22	22 710,5	0,068
Šeimos gyvenamosios vietos seniūnas	4,52	1,35	4,52	1,39	4,52	1,32	24 690,5	0,765
Specializuotos pagalbos centro atstovas	4,91	1,09	4,83	1,16	4,99	1,02	23 555,5	0,241
Vietos bendruomenės nariai	4,01	1,49	4,07	1,46	3,95	1,52	24 033,0	0,432
Nevyriausybinės organizacijos	4,45	1,39	4,40	1,41	4,50	1,37	24 164,5	0,488

U – Mann-Whitney testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Vid. – vertinimo vidurkis, SN – vertinimo standartinis nuokrypis.
Statistiškai reikšmingi (kai p<0,05) skirtumai paryškinti.
** p<0,05, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais. ** p<0,05, lyginant su socialiniais darbuotojais.*

Tyrimu atskleista, kad tiek socialiniai darbuotojai, tiek vaiko teisių apsaugos specialistai suvokia tarpusavio bendradarbiavimo svarbą ir būtinumą. Šiuos rezultatus patvirtina mokslininkų įžvalgos. L. Žalimienė ir kt. (2020) akcentuoja, kad užsienio šalyse vaiko teisių apsaugos specialistai laikomi gana tapatūs socialiniams darbuotojams ir suprantama, kad šie darbuotojai neatsėjami vienas nuo kito, todėl turi bendradarbiauti.

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vertinimus, buvo apskaičiuoti Mann-Whitney U testai, bei nustatyti statistiškai reikšmingi (nes p<0,05) skirtumai, kurie parodė, kad **socialiniai darbuotojai reikšmingai labiau sutiko, kad turi bendradarbiauti su vaiko teisių apsaugos specialistu, socialiniu darbuotoju darbui su šeima, sveikatos priežiūros įstaigos specialistu ir švietimo įstaigos specialistu**, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais. Pažymėtina, kad **vaiko teisių apsaugos specialistai reikšmingai labiau sutiko** su tuo, kad bendradarbiauti reikia **su mobilios komandos atstovu ir globos centro specialistu**, lyginant su socialiniais darbuotojais. Atkreiptinas dėmesys, kad kitų teiginių vertinimai statistiškai reikšmingai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų reikšmingai nesiskyrė (nes p>0,05).

Svarbu akcentuoti, kad specialistų konkrečios pareigybės, kurios turi bendradarbiauti, Lietuvoje yra reglamentuotos. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2018) numato, kad atvejo vadybos posėdyje, sudarant pagalbos planą šeimai, dalyvauja labai platus ratas įvairių sričių specialistų, iš kurių privalo dalyvauti vaiko teisių apsaugos atstovas, mobiliosios komandos atstovas,

socialinis darbuotojas darbui su šeima, globos centro specialistas, jei galimi vaiko teisių pažeidimai buvo nustatyti globojamam (rūpinamam) vaikui.

Tyrimo dalyvių buvo prašoma šešių balų skalėje nuo 1 („visiškai nepritariu“) iki 6 („visiškai pritariu) įvertinti atskirus teiginius apie bendradarbiavimą. Gauti vertinimai pateikiami 16 lentelėje.

16 lentelė. *Teiginių apie bendradarbiavimą vertinimas*

Teiginys	**Bendras**		**Socialiniai darbuotojai**		**Vaiko teisių apsaugos specialistai**		***U***	***p***
	Vid.	*SN*	*Vid.*	*SN*	*Vid.*	*SN*		
Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai palaiko draugiškus tarpusavio santykius	4,35	1,23	4,10	1,33	**4,59***	**1,07**	**19 916,0**	**0,000**
Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiauja tarpusavyje	4,50	1,19	4,18	1,33	**4,82***	**0,93**	**18 273,0**	**0,000**
Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiauja su šeima ir vaiku	4,82	1,06	4,60	1,18	**5,04***	**0,88**	**20 013,0**	**0,000**
Dėka institucijų bendradarbiavimo, užtikrinama šeimos gerovė	4,68	1,12	4,49	1,25	**4,87***	**0,95**	**21 367,5**	**0,005**
Dėka institucijų bendradarbiavimo, užtikrinamas vaiko saugumas	4,81	1,11	4,64	1,20	**4,99***	**0,98**	**21 337,0**	**0,004**
Socialinių paslaugų teikimas paremtas institucijų bendradarbiavimu	4,66	1,20	4,55	1,31	4,77	1,07	23 387,0	0,198
Socialinių paslaugų teikimas paremtas institucijų tarpusavio pagalba	4,60	1,18	4,52	1,28	4,67	1,08	24 001,5	0,411
Institucijos nuolat tarpusavyje keičiasi reikalinga informacija	4,44	1,26	4,16	1,36	**4,72***	**1,09**	**19 185,0**	**0,000**

U – Mann-Whitney testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Vid. – vertinimo vidurkis, SN – vertinimo standartinis nuokrypis.
*Statistiškai reikšmingi (kai p<0,05) skirtumai paryškinti. * p<0,05, lyginant su socialiniais darbuotojais.*

Analizuojant gautus rezultatus nustatyta, kad tyrimo dalyviai **labiausiai sutiko** su teiginiais „**Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiauja su šeima ir vaiku“** ir **„Dėka institucijų bendradarbiavimo, užtikrinamas vaiko saugumas“** (vertinimo vidurkis viršija 4,8 balus). Tiriamieji **labiausiai nesutiko** su teiginiais **„Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai palaiko draugiškus tarpusavio santykius“, „Institucijos nuolat tarpusavyje keičiasi reikalinga informacija“ ir „Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiauja tarpusavyje“** (vertinimų vidurkiai neviršija 4,50 balo).

Analizuojant tyrimo rezultatus, svarbu pastebėti, kad tiek socialinių darbuotojų, tiek vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą Lietuvoje reglamentuoja įstatymai, poįstatyminiai teisės aktai, etikos kodeksai. Visų minėtų teisės aktų vienas iš esminių bendradarbiavimo principų yra institucijų bendradarbiavimas, keitimasis reikalinga informacija, tačiau vis dar susiduriama su bendradarbiavimo spragomis, kuomet trūksta tarpusavio bendradarbiavimo, keitimosi informacija, pozityvių tarpusavio santykių.

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vertinimus, buvo apskaičiuoti Mann-Whitney U testai, bei nustatyti statistiškai reikšmingi (nes $p<0,05$) skirtumai, kurie parodė, kad **vaiko teisių apsaugos specialistai reikšmingai labiau sutiko** su teiginiais **„Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai palaiko draugiškus tarpusavio santykius“, „Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiauja tarpusavyje“, „Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiauja su šeima ir vaiku“, „Dėka institucijų bendradarbiavimo, užtikrinama šeimos gerovė“, „Dėka institucijų bendradarbiavimo, užtikrinamas vaiko saugumas“ ir „Institucijos nuolat tarpusavyje keičiasi reikalinga informacija**“, lyginant su socialiniais darbuotojais. Pažymėtina, kad kitų teiginių vertinimai statistiškai reikšmingai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų reikšmingai nesiskyrė (nes $p>0,05$).

Galima teigti, kad šie rezultatai pasiskirstė taip, nes Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija imasi aktyvių veiksmų, siekdama stiprinti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos bendradarbiavimą su socialinių paslaugų įstaigomis. Minėtos įstaigos 2022 metų veiklos plane buvo numatyta: „Šeimos politikos stiprinimo veikla - stiprinti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ir valstybės, savivaldybių institucijų, įstaigų, bendradarbiavimą vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo srityje.“ (Susitikimai su Specializuotais kompleksinės pagalbos centrais, su miestų ir rajonų savivaldybių administracijų atstovais, Socialinių paslaugų centrais bei teisėsaugos institucijomis, kurių metu aptartos bendradarbiavimo problemos, išspręsta 60 proc. probleminių taškų ir priimti bendri susitarimas dėl jų).

Apibendrinant socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto veiklos bendradarbiavimo reglamentavimo teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams vertinimo rezultatus galima teigti, kad minėti specialistai nurodė, jog bendradarbiavimo reglamentavimas nėra pakankamas. Svarbu akcentuoti, kad specialistų konkrečios pareigybės, kurios turi bendradarbiauti, Lietuvoje yra reglamentuotos, tačiau jų tarpusavio bendradarbiavimo praktinėje veikloje trūksta. Taip pat svarbu akcentuoti, kad tiek socialinių darbuotojų, tiek vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą Lietuvoje reglamentuoja ne tik įstatymai, poįstatyminiai teisės aktai, etikos kodeksai, tačiau vis dar susiduriama su bendradarbiavimo spragomis, kuomet trūksta tarpusavio bendradarbiavimo, keitimosi informacija, pozityvių tarpusavio santykių.

3.2.5. Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo vertinimas

Tyrimo dalyvių buvo prašoma šešių balų skalėje nuo 1 („visiškai nepritariu“) iki 6 („visiškai pritariu) įvertinti atskirus teiginius apie tai, kas palengvina socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimą, o gauti vertinimai pateikiami 17 lentelėje.

17 lentelė. *Teiginių apie tai, kas palengvina socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimą, vertinimas*

Teiginys	**Bendras**		**Socialiniai darbuotojai**		**Vaiko teisių apsaugos specialistai**		***U***	***p***
	Vid.	*SN*	*Vid.*	*SN*	*Vid.*	*SN*		
Paramos jausmas	4,80	1,20	4,83	1,23	4,77	1,17	23 791,5	0,323
Bendradarbių palaikymas	5,07	1,10	**5,16***	**1,09**	4,99	1,10	**22 448,5**	**0,040**
Vadovų palaikymas	5,22	1,09	5,28	1,10	5,16	1,09	23 048,0	0,100
Partnerių iniciatyva bendradarbiauti	5,09	1,02	5,08	1,04	5,10	1,00	24 945,5	0,912
Partnerių siekis sukurti pasitikėjimu grįstus santykius	5,06	1,02	5,08	1,05	5,05	,99	24 177,0	0,479
Partnerių atsakomybės prisiėmimas	4,99	1,11	4,95	1,13	5,03	1,10	24 203,0	0,494
Darbuotojai, padedantys užmegzti ryšį tarp vaiko gerovės darbuotojų ir klientų	5,05	1,04	5,10	1,02	5,00	1,07	23 691,0	0,278

U – Mann-Whitney testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Vid. – vertinimo vidurkis, SN – vertinimo standartinis nuokrypis.
*Statistiškai reikšmingi (kai p<0,05) skirtumai paryškinti. * p<0,05, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais.*

Analizuojant gautus rezultatus nustatyta, kad tyrimo dalyviai labiausiai sutiko su tuo, kad **bendradarbiavimą labiausiai palengvina „Vadovų palaikymas“**, **„Partnerių iniciatyva bendradarbiauti“**, **„Bendradarbių palaikymas“**, **„Partnerių siekis sukurti pasitikėjimu grįstus santykius“** ir **„Darbuotojai, padedantys užmegzti ryšį tarp vaiko gerovės darbuotojų ir klientų**“ (vertinimų vidurkiai viršija 5,0 balus). Tiriamieji labiausiai nesutiko su tuo, kad bendradarbiavimą palengvina „Paramos jausmas“ (vertinimų vidurkis 4,8 balo). Taigi, tyrimo rezultatai parodė, kad tiriamiesiems bendradarbiavime yra svarbiausias kitų specialistų palaikymas, kurių dėka santykiai tampa grįsti pasitikėjimu. Šiuos esminius principus taip pat nustatė mokslininkai R. Bai ir kiti (2019), kurie teigė, kad yra trys pagrindiniai bendradarbiavimą palengvinantys veiksniai: paramos jausmas; programos darbuotojai, padedantys užmegzti ryšį tarp vaiko gerovės darbuotojų ir klientų ir vadovų parama.

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vertinimus, buvo apskaičiuoti Mann-Whitney U testai, bei nustatyti statistiškai reikšmingi (nes p<0,05) skirtumai, kurie parodė, kad su tuo, kad **socialiniai darbuotojai reikšmingai labiau sutiko, jog bendradarbiavimą palengvina „Bendradarbių palaikymas“,** lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais. Atkreiptinas dėmesys, kad kitų teiginių vertinimai statistiškai reikšmingai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų reikšmingai nesiskyrė (nes p>0,05).

Tyrimo dalyvių buvo prašoma šešių balų skalėje nuo 1 („visiškai nepritariu“) iki 6 („visiškai pritariu) įvertinti atskirus teiginius apie tai, kas didina socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo galimybes, o gauti vertinimai pateikiami 18 lentelėje.

18 lentelė. *Teiginių apie tai, kas didina socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo galimybes, vertinimas*

Teiginys	**Bendras**		**Socialiniai darbuotojai**		**Vaiko teisių apsaugos specialistai**		***U***	***p***
	Vid.	*SN*	*Vid.*	*SN*	*Vid.*	*SN*		
Aktyvus siekis bendradarbiauti	5,26	0,88	5,24	0,91	5,28	0,86	24 671,0	0,740
Įstaigos tikslų išsiaiškinimas	5,06	1,00	5,12	1,00	5,00	0,99	23 227,5	0,149
Individualių tikslų nustatymas	5,02	1,00	5,01	1,01	5,02	0,99	25 062,5	0,984
Bendrų tikslų nustatymas	5,28	0,87	5,33	0,86	5,23	0,88	23 359,0	0,168
Vienodos institucijų atsakomybės pasidalijimas	5,08	1,05	**5,19***	**1,05**	4,97	1,05	**21 484,0**	**0,005**
Bendradarbiavimo tikslų nustatymas	5,23	0,87	5,26	0,87	5,19	0,88	23 805,5	0,311
Institucijų keitimasis informacija	5,41	0,81	5,42	0,80	5,40	0,82	24 756,0	0,784
Institucijų veikimas savo įgaliojimų ribose	5,25	0,90	5,26	0,93	5,24	0,87	24 294,5	0,528
Bendradarbiavimo žemėlapių parengimas	4,47	1,24	4,45	1,32	4,49	1,14	24 965,0	0,926
Bendradarbiavimo įtraukimas į darbo funkcijas	4,86	1,09	4,95	1,06	4,77	1,12	22 856,5	0,089
Mokymai bendradarbiavimui stiprinti	4,97	1,10	5,04	1,12	4,90	1,08	22 742,0	0,071

U – Mann-Whitney testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Vid. – vertinimo vidurkis, SN – vertinimo standartinis nuokrypis.
*Statistiškai reikšmingi (kai p<0,05) skirtumai paryškinti. * p<0,05, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais.*

Analizuojant gautus rezultatus nustatyta, kad tyrimo dalyviai labiausiai sutiko su tuo, kad bendradarbiavimą labiausiai **bendradarbiavimo galimybes didina „Institucijų keitimasis informacija“, „Bendrų tikslų nustatymas“, „Aktyvus siekis bendradarbiauti“ ir „Institucijų veikimas savo įgaliojimų ribose“** (vertinimų vidurkiai viršija 5,25 balus). Tiriamieji labiausiai nesutiko su tuo, kad bendradarbiavimo galimybes didina „Bendradarbiavimo žemėlapių parengimas“, „Bendradarbiavimo įtraukimas į darbo funkcijas“ ir „Mokymai bendradarbiavimui stiprinti“ (vertinimų vidurkiai neviršija 5,0 balo). Minėtus bendradarbiavimo aspektus akcentuoja ir mokslininkai N. Fung ir kiti (2022), kurie ištyrė, kad bendradarbiavimo galimybės atsiranda keičiantis informacija tarpusavyje. J. M. Bryson ir kiti (2016) ir nurodė, kad bendradarbiavimo galimybės yra tada, kuomet sieja bendri pagrindiniai tikslai. Nors tiriamieji nemano, kad bendradarbiavimo žemėlapių naudojimas suteikia galimybes bendradarbiauti, tačiau K. M. Villagrana (2020) kaip tik akcentavo, kad bendradarbiauti galimybes suteikia rašytinių bendradarbiavimo žemėlapių sudarymas. Taip pat ir J. M. Bryson ir kiti (2016) pasiūlė institucijos sukurti vizualinius strategijos žemėlapius, kurie padėtų institucijoms atrasti bendrą tikslų sistemą, ir tai leistų suprasti bendradarbiavimo pranašumus, kuriuos galima įgyti dirbant kartu.

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vertinimus, buvo apskaičiuoti Mann-Whitney U testai bei nustatyti statistiškai reikšmingi (nes p<0,05) skirtumai, kurie parodė, kad bendradarbiavimo galimybes didina **„Vienodos institucijų atsakomybės pasidalijimas“, reikšmingai labiau sutiko socialiniai darbuotojai,** lyginant su vaiko teisių

apsaugos specialistais. Atkreiptinas dėmesys, kad kitų teiginių vertinimai statistiškai reikšmingai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų reikšmingai nesiskyrė (nes p>0,05). Analizuojant gautus rezultatus, galima teigti, kad socialiniai darbuotojai išsakė lūkestį, jog tiek jų institucija, tiek vaiko teisių apsaugos specialistų institucija prisiimtų vienodą atsakomybę. Analizuojant minėtų specialistų darbo funkcijas, galima teigti, jog jos yra skirtingos. Pavyzdžiui, vaiko teisių apsaugos specialisto pareigybės aprašyme minimos funkcijos: vaiko globos (rūpybos), jos priežiūros ir įvaikinimo organizavimas; kreipimasis į teismą dėl vaiko teisėtų interesų užtikrinimo; vaiko laikinosios priežiūros nustatymas; vaiko laikinas apgyvendinimas ir pan. Minėtų funkcijų socialinis darbuotojas vykdyti negali, nes socialiniai darbuotojai teikia paslaugas šeimoms ir vaikams, o vaiko teisių apsaugos specialistai paslaugų šeimai ir vaikui neteikia. Atsižvelgiant į minėtas aplinkybes, galima teigti, kad vienodas institucijų atsakomybės pasidalijimas dėl skirtingų specialistų darbo funkcijų, nėra galimas.

Tyrimo dalyvių buvo prašoma šešių balų skalėje nuo 1 („visiškai nepritariu“) iki 6 („visiškai pritariu) įvertinti teiginius apie tai, kas turi įtakos efektyviam socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimui, o gauti vertinimai pateikiami 19 lentelėje.

1 lentelė. *Teiginių apie tai, kas turi įtakos efektyviam socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimui, vertinimas*

Teiginys	**Bendras**		**Socialiniai darbuotojai**		**Vaiko teisių apsaugos specialistai**		***U***	***p***
	Vid.	*SN*	*Vid.*	*SN*	*Vid.*	*SN*		
Tarpusavio bendravimas	5,44	0,77	5,49	0,71	5,39	0,83	23 819,5	0,293
Dalijimasis informacija	5,51	0,70	5,55	0,65	5,46	0,75	23 734,5	0,252
Bendras problemų sprendimas	5,44	0,75	**5,52***	**0,69**	5,36	0,81	**22 588,5**	**0,039**
Bendras sprendimų priėmimas	5,40	0,80	**5,51***	**0,70**	5,29	0,88	**21 892,5**	**0,009**
Tarpusavio pagarba ir vertinimas	5,50	0,74	**5,59***	**0,68**	5,41	0,78	**21 973,5**	**0,008**
Abipusis pasitikėjimas	5,41	0,85	**5,48***	**0,85**	5,33	0,85	**22 194,0**	**0,017**
Vaidmenų ir pareigų išaiškinimas	5,33	0,89	**5,37***	**0,89**	5,29	0,89	**23 991,0**	**0,374**
Lūkesčių išaiškinimas	5,27	0,92	**5,34***	**0,83**	5,21	1,00	**23 904,0**	**0,343**
Dalijimasis idėjomis ir perspektyvomis	5,26	0,89	**5,33***	**0,81**	5,18	0,96	**23 360,0**	**0,170**
Bendravimas ir dalijimasis informacija	5,48	0,74	5,53	0,70	5,42	0,78	23 607,5	0,215
Bendrų tikslų nustatymas	5,33	0,84	**5,45***	**0,71**	5,22	0,94	**22 289,5**	**0,024**
Bendra atsakomybė	5,25	1,03	**5,43***	**0,89**	5,06	1,12	**20 605,0**	**0,000**

U – Mann-Whitney testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Vid. – vertinimo vidurkis, SN – vertinimo standartinis nuokrypis.

*Statistiškai reikšmingi (kai p<0,05) skirtumai paryškinti. * p<0,05, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais.*

Analizuojant gautus rezultatus nustatyta, kad tyrimo dalyviai **labiausiai sutiko** su tuo, kad įtakos **efektyviam bendradarbiavimui turi „Dalijimasis informacija“, „Tarpusavio pagarba ir vertinimas“, „Bendravimas ir dalijimasis informacija“, „Bendras problemų sprendimas“, „Tarpusavio bendravimas“, „Abipusis pasitikėjimas“** ir **„Bendras sprendimų priėmimas“** (vertinimų vidurkiai viršija 5,4 balo). Tiriamieji labiausiai nesutiko su tuo, kad efektyvų bendradarbiavimą įtakoja „Bendra atsakomybė ir dalijimasis idėjomis ir perspektyvomis“ bei

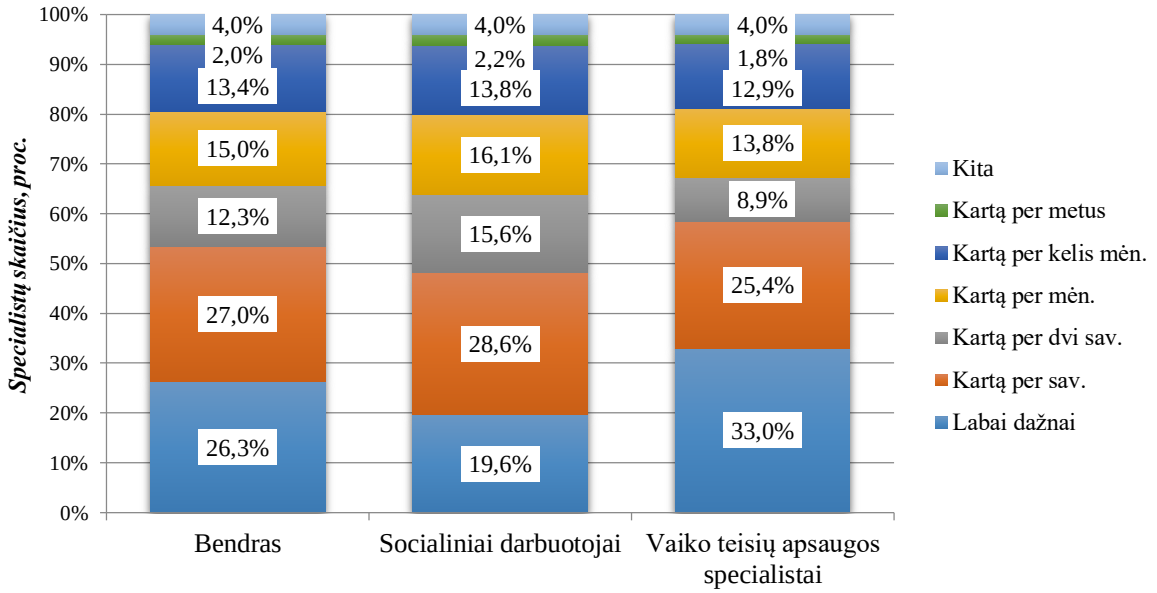
„Lūkesčių išaiškinimas“ (vertinimų vidurkiai neviršija 5,3 balų). Analogiškus aspektus nagrinėjo J. D. Phillips, M. A. Walsh, (2019), kurie akcentavo devynis bendradarbiavimo komponentus, iš kurių yra išryškėjo bendravimą ir dalijimąsi informaciją; problemų sprendimą; pagarbą ir vertinimą; bendrą sprendimų priėmimą; vaidmenų, pareigų ir lūkesčių išaiškinimą; dalijimąsi idėjomis ir perspektyvomis; abipusį pasitikėjimą; bendrą atsakomybę ir bendrų tikslų nustatymą.

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vertinimus, buvo apskaičiuoti Mann-Whitney U testai bei nustatyti statistiškai reikšmingi (nes $p<0,05$) skirtumai, kurie parodė, kad su tuo, kad **socialiniai darbuotojai reikšmingai labiau sutiko** su tuo, **kad efektyviam bendradarbiavimui įtakos turi „Bendras problemų sprendimas“, „Bendras spendimų priėmimas“, „Tarpusavio pagarba ir vertinimas“, „Abipusis pasitikėjimas“, „Vaidmenų ir pareigų išaiškinimas“, „Dalijimasis idėjomis ir perspektyvomis“, „Bendrų tikslų nustatymas“ ir „Bendra atsakomybė“,** lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais. Pažymėtina, kad likusių teiginių vertinimai statistiškai reikšmingai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų reikšmingai nesiskyrė (nes $p>0,05$). Minėtus aspektus akcentavo ir mokslininkai. K. M. Villagrana (2020) akcentavo, kad bendrų bendradarbiavimo tikslų išaiškinimas gali padėti suvienyti bendradarbiaujančias institucijas siekti bendrų tikslų. J. M. Bryson ir kiti (2016) nurodė, kad bendradarbiavimo galimybės yra tada, kuomet sieja bendri pagrindiniai tikslai.

Apibendrinant socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo galimybių vertinimo rezultatus, galima teigti, kad bendradarbiavimą labiausiai palengvina minėtų specialistų tarpusavio noras ir iniciatyva bendradarbiauti bei tarpusavio pasitikėjimas ir palaikymas. Taip pat akcentuotina, kad bendradarbiavimui didžiausias galimybes suteikia keitimasis informacija tarp institucijų, bendrų tikslų turėjimas, bendras problemų sprendimas ir sprendimų priėmimas. Tyrimo analizė atskleidė, kad socialiniai darbuotojai labiau, nei vaiko teisių apsaugos specialistai, bendradarbiaudami nori tarpusavio pagarbos ir vertinimo, abipusio pasitikėjimo, vienodo atsakomybės pasidalijimo, bendro problemų sprendimo ir sprendimų priėmimo.

3.2.6. Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylančių iššūkių, teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, vertinimas

Analizuojant tiriamųjų atsakymų pasiskirstymą pagal sunkumų darbe patyrimo dažnumą (žr. 11 pav.), nustatyta, kad „**Labai dažnai“ sunkumus patiria 26,3 proc. specialistų** (bendras socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų rodiklis). Sunkumus darbe „Labai dažnai“ patiria 33 proc. vaiko teisių apsaugos specialistų, o tarp socialinių darbuotojų tokių buvo tik 19,6 proc. „Kartą per savaitę“ sunkumų patiria 27 proc. specialistų (bendras socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų rodiklis), tačiau tarp socialinių darbuotojų tokių buvo 28,6 proc. ir panašus procentas 25,4 proc., vaiko teisių apsaugos specialistų.

11 pav. *Pasiskirstymas pagal sunkumų darbe patyrimo dažnumą (χ^2=12,674, df=6, p=0,049<0,05)*

Svarbu akcentuoti, kad 4 proc. tiriamųjų (vienodai tiek socialinių darbuotojų, tiek vaiko teisių apsaugos specialistų) pasirinko atsakymo variantą „Kita“, kuriame nurodė, kad: sunkumų nepatiria; sunkumų kyla nuolat; darbinės situacijos nepastovios, todėl konkrečiai kaip dažnai kyla sunkumų įvardinti negali; kiekviena socialinio darbuotojo darbo diena yra iššūkis; priklauso nuo situacijos.

Apskaičiavus „Chi-kvadrato“ testą, buvo nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas (p<0,05), kuris parodė, kad **vaiko teisių apsaugos specialistai reikšmingai dažniau sunkumus darbe patiria „Labai dažnai“**, lyginant su socialiniais darbuotojais. **Socialiniai darbuotojai reikšmingai dažniau sunkumus patiria „Kartą per dvi savaites“**, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais.

Apibendrinant tyrimo rezultatus, galima teigti, kad vaiko teisių apsaugos specialistai sunkumų patiria dažniau, nei socialiniai darbuotojai. Galima teigi, jog rezultatai pasiskirstė taip, nes vaiko teisių apsaugos specialistų darbo pobūdis yra sudėtingesnis, o jų sprendimai turi būti priimami operatyviai per kuo trumpesnį laiką, todėl sunkumų jiems iškyla dažniau. Minėtus aspektus pagrindžia Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (1996) 36 straipsnis, kuriame nurodoma: „Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, gavęs žodžiu, raštu ar bet kokiomis nuotolinio ryšio priemonėmis pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą, kuo skubiau, tačiau ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo pranešimo gavimo dienos, pradeda nagrinėti pranešimą ir susitinka su vaiku <...> reaguodamas į pranešimą apie galimą smurto prieš vaiką naudojimą, galimai kilusį pavojų vaiko fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei ar vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje <...> veiksmus pradeda atlikti pranešimo gavimo dieną, tačiau ne vėliau kaip per 6 valandas nuo pranešimo gavimo momento <...>“. Taip pat svarbu akcentuoti, kad

vaiko teisių apsaugos specialistai į pranešimus apie galimus vaikų teisių pažeidimus reaguoja visą parą, o socialiniai darbuotojai darbui su šeimomis dirba tik darbo dienomis ir darbo valandomis.

Tyrimo dalyvių buvo prašoma septynių balų skalėje nuo 1 („nepatiriu“) iki 7 („kelis kartus per savaitę“) įvertinti atskirus sunkumus darbe pagal jų patyrimo dažnumą, o gauti vertinimai pateikiami 20 lentelėje.

20 lentelė. *Atskirų sunkumų darbe patyrimo dažnumo vertinimas*

Sunkumai	**Bendras**		**Socialiniai darbuotojai**		**Vaiko teisių apsaugos specialistai**		***U***	***p***
	Vid.	*SN*	*Vid.*	*SN*	*Vid.*	*SN*		
Paslaugų neprieinamumas	3,72	1,78	3,52	1,79	**3,91****	**1,75**	**21 960,0**	**0,020**
Paslaugų trūkumas	4,10	1,80	3,92	1,82	**4,29****	**1,76**	**22 110,0**	**0,027**
Laiko stoka	4,81	2,01	4,17	2,02	**5,46****	**1,79**	**15 866,0**	**0,000**
Bendravimo įgūdžių stoka	2,38	1,68	2,47	1,77	2,29	1,59	24 008,5	0,400
Motyvacijos darbui stoka	2,95	1,81	2,79	1,82	**3,11****	**1,79**	**22 375,0**	**0,042**
Visuomenės sąmoningumo stoka	4,17	1,71	3,96	1,65	**4,39****	**1,75**	**21 533,0**	**0,008**
Visuomenės nepasitikėjimas	3,93	1,75	3,63	1,69	**4,24****	**1,77**	**19 966,5**	**0,000**
Darbo specifikos nesupratimas	2,86	1,86	2,89	1,80	2,83	1,91	24 144,0	0,479
Bendradarbiavimo trūkumas	3,51	1,61	**3,71***	**1,68**	3,31	1,51	**21 918,0**	**0,018**
Priekaištai iš kolegų	2,13	1,53	2,19	1,58	2,07	1,48	24 048,5	0,413
Priekaištai iš vadovų	2,09	1,47	2,12	1,55	2,06	1,38	24 970,5	0,927
Grasinimai iš klientų	3,15	1,64	3,09	1,71	3,21	1,58	23 538,0	0,248
Darbo pavojingumas	3,40	1,71	3,23	1,67	**3,58****	**1,74**	**22 071,5**	**0,025**
Nepasitikėjimas specialistais	3,23	1,71	3,08	1,73	**3,37****	**1,68**	**22 347,5**	**0,042**
Valstybinių įstaigų abejingumas	3,36	1,57	3,43	1,63	3,30	1,51	24 409,5	0,612
Didelė darbuotojų kaita	2,60	1,59	2,16	1,49	**3,04****	**1,56**	**16 044,5**	**0,000**
Didelis darbo krūvis	4,47	2,06	3,50	1,98	**5,44****	**1,65**	**11 844,5**	**0,000**
Nepakankamos profesinės žinios	2,01	1,22	2,00	1,21	2,02	1,24	25 044,5	0,973
Profesionalumo stoka	1,88	1,19	1,84	1,19	1,91	1,19	24 345,0	0,555
Veiklos dubliavimas	2,68	1,64	2,50	1,57	**2,85****	**1,69**	**22 148,5**	**0,027**
Veiklos tęstinumo trūkumas	2,73	1,61	2,56	1,57	**2,90****	**1,64**	**21 937,5**	**0,018**
Lėšų trūkumas	2,74	1,82	2,65	1,81	2,83	1,84	23 546,0	0,246
Tikslingų mokymų stoka	2,48	1,61	2,33	1,61	**2,62****	**1,60**	**22 008,0**	**0,020**
Emocinė įtampa	4,58	1,88	4,26	1,80	**4,91****	**1,90**	**19 858,0**	**0,000**
Santykių tarp kliento problemos	3,75	1,78	3,68	1,68	3,82	1,88	24 096,5	0,463
Kvalifikuoto klausymosi ir suvokimo įgūdžių trūkumas	2,12	1,48	2,14	1,52	2,09	1,43	24 893,5	0,879

U – Mann-Whitney testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Vid. – vertinimo vidurkis, SN – vertinimo standartinis nuokrypis.
Statistiškai reikšmingi (kai p<0,05) skirtumai paryškinti.
** p<0,05, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais. ** p<0,05, lyginant su socialiniais darbuotojais.*

Analizuojant gautus rezultatus nustatyta, kad **dažniausiai susiduriama su „Laiko stoka“, „Emocine įtampa“, „Dideliu darbo krūviu“, „Visuomenės sąmoningumo trūkumu“** ir **„Paslaugų trūkumu“** (vertinimų vidurkiai viršija 4,0 balo), kiek mažiau susiduriama su „Santykių tarp kliento problemomis“, „Paslaugų neprieinamumu“, „Bendradarbiavimo trūkumu“, „Darbo pavojingumu“. Rečiausiai susiduriama su „Profesionalumo stoka“, „Nepakankamomis profesinėmis žiniomis“, „Priekaištais iš vadovų“.

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vertinimus, buvo apskaičiuoti Mann-Whitney U testai bei nustatyti statistiškai reikšmingi (nes p<0,05) skirtumai, kurie parodė, kad **socialiniai darbuotojai reikšmingai dažniau**, lyginant su vaiko teisių apsaugos

specialistais, **susiduria su „Bendradarbiavimo trūkumu“. Vaiko teisių apsaugos specialistai reikšmingai dažniau**, lyginant su socialiniais darbuotojais, **susiduria su „Paslaugų neprieinamumu“, „Paslaugų trūkumu“, „Laiko stoka“, „Motyvacijos darbui stoka“, „Visuomenės sąmoningumo stoka“, „Visuomenės nepasitikėjimu“, „Darbo pavojingumu“, „Nepasitikėjimu specialistais“, „Didele darbuotojų kaita“, „Dideliu darbo krūviu“, „Veiklos dubliavimu“, „Veiklos tęstinumo trūkumu“, „Tikslingų mokymų stoka“, „Emocine įtampa“.** Atkreiptinas dėmesys, kad susidūrimo su kitomis problemomis dažnumas statistiškai reikšmingai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų reikšmingai nesiskyrė (nes p>0,05).

Analogiškas socialiniams darbuotojams kylančias problemas įžvelgė H. Ferguson (2017), kuris ištyrė, kad socialiniai darbuotojai patiria emocinių iššūkių. C. Sudland (2020) teigė, kad socialinių darbuotojų darbo krūviai bei emocinė įtampa socialiniams darbuotojams neleidžia padėti tėvams išspręsti konfliktus keičiant elgesį.

Svarbu akcentuoti, kad tyrimo rezultatai atskleidė, jog socialiniai darbuotojai reikšmingai dažniau, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais, susiduria su bendradarbiavimo trūkumu.

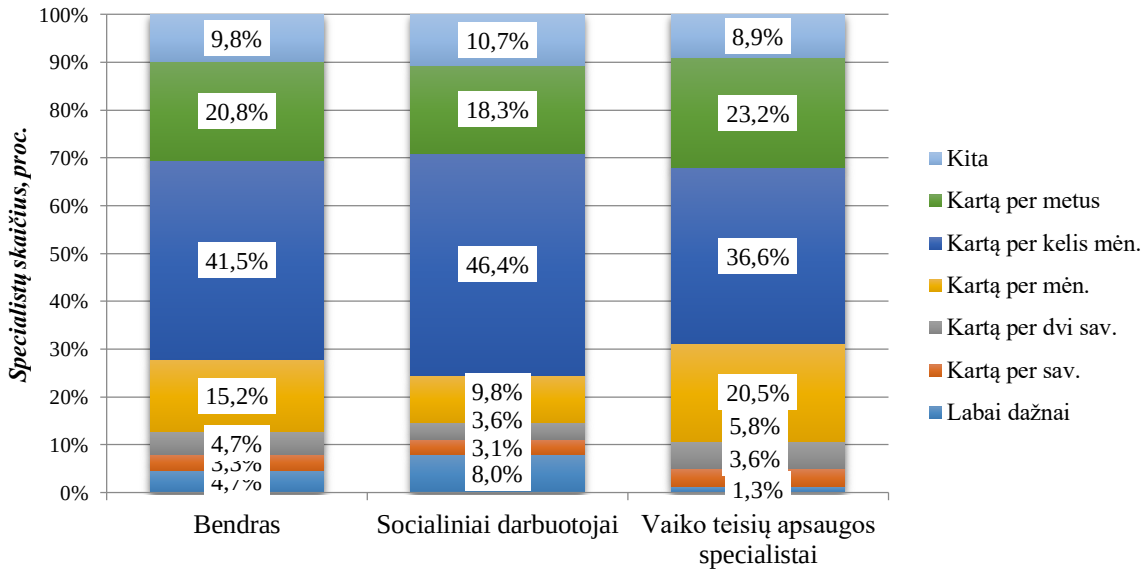
Apie vaiko teisių apsaugos specialistų patiriamus sunkumus panašias tendencijas atskleidė ir mokslininkai. I. Tamutienė ir kiti (2018) akcentuodami, kad vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyboje yra dideli darbo krūviai, maži atlyginimai, patiriama darbinė įtampa ir šie aspektai įtakoja darbuotojų kaitą. M. Seniutis ir kiti (2021) nagrinėjo vaiko teisių apsaugos darbuotojų nedidelius atlyginimus, patiriamus emocinius sunkumus ir įtampą, darbo krūvio problemas ir atskleidė, kad jei specialistai dirbtų mažesniu darbo krūviu, jie mažiau klystų, ir tai sumažintų jų darbinę įtampą bei didintų motyvaciją darbui. Ž. Kuprėnaitė ir kiti (2020) taip pat akcentavo, kad darbuotojai susiduria su didelio darbo krūvio problemomis, dėl kurių negali profesionaliai atlikti savo darbo, dažnai neturi motyvacijos darbui. Paslaugų nepreinamumo problemą nagrinėjo I. Tamutienė (2018), kuri ištyrė, jog: „<...> Paslaugų prieinamumo problema yra aštresnė rajonuose, tad suteikti reikiamas paslaugas problemų turinčioms šeimoms yra labai sudėtinga.“ Panašias tendencijas nagrinėjo J. Vorevičienė, E. Butkevičienė (2017), kurios teigė, jog valstybėje yra poreikis šeimoms ir vaikams gauti socialines paslaugas, tačiau valstybė nėra pajėgi ne tik suteikti visas reikalingas socialines paslaugas, bet ir užtikrinti teikiamų socialinių paslaugų kokybės.

Apibendrinant socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylančių iššūkių teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams vertinimo rezultatus, galima teigti, kad sunkumus savo tiesioginiame darbe vaiko teisių apsaugos specialistai patiria dažniau, nei socialiniai darbuotojai. Galimai šie rezultatai pasiskirstė taip, nes vaiko teisių apsaugos specialistų darbo pobūdis yra sudėtingesnis, o jų sprendimai turi būti priimami per kuo trumpesnį laiką. Situacijos, kuriose minėti specialistai dalyvauja, yra sudėtingos, dažnai patiriama darbinė įtampa. Dėl patiriamų emocinių sunkumų ir įtampos bei nedidelių atlyginimų darbuotojai palieka darbą. Dėl žmogiškųjų išteklių

stokos vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su didelio darbo krūvio problemomis, dėl kurių negali profesionaliai atlikti savo darbo, dažnai neturi motyvacijos darbui. Taip pat vaiko teisių apsaugos specialistai reikšmingai dažniau akcentavo emocinę įtampą, paslaugų neprieinamumo problemą ir paslaugų kokybės stoką. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad ir socialiniai darbuotojai savo darbe reikšmingai dažniau, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais, susiduria su bendradarbiavimo trūkumu.

3.2.7. Socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylančių bendradarbiavimo iššūkių, teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, vertinimas

Analizuojant tiriamųjų atsakymų pasiskirstymą pagal tai, kaip dažnai susiduria su bendradarbiavimo sunkumais tarp socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto (žr. 12 pav.), nustatyta, kad dažniausiai su bendradarbiavimo sunkumais specialistai susiduria **tik kartą per kelis mėnesius** (42 proc.).

12 pav. *Pasiskirstymas pagal bendradarbiavimo sunkumų tarp socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto patyrimo dažnumą (χ^2=24,709, df=6, p=0,000<0,05)*

Apskaičiavus „Chi-kvadrato“ testą, buvo nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas (p<0,05), kuris parodė, kad **socialiniai darbuotojai** reikšmingai dažniau su bendradarbiavimo sunkumais tarp vaiko teisių apsaugos specialistų **susiduria „Labai dažnai“** ar **„Kelis kartus per mėnesį“. Vaiko teisių apsaugos specialistai** reikšmingai dažniau su bendradarbiavimo sunkumais tarp socialinių darbuotojų **susiduria „Kartą per mėnesį“**. Tyrimo duomenys rodo, kad nagrinėjamoms institucijoms reikia stiprinti bendradarbiavimą, nes bendradarbiavimo trūksta, iškyla sunkumų. Tai patvirtina Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2022 metų veiklos ataskaitoje (2023) pateiktas kontrolierės siūlymas Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai stiprinti bendradarbiavimą su valstybės ir savivaldybių institucijomis.

Tiriamieji (9,8 proc.), kurie pasirinko atsakymo variantą „Kita“, nurodė, kad bendradarbiavimo sunkumų nepatiria (7 proc.), socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai iš viso nebendradarbiauja (1 proc.), su vaiko teisių apsaugos specialistais bendradarbiauja atvejo vadybininkai, o ne socialiniai darbuotojai (1 proc.), bendradarbiavimas vyksta sklandžiai (0,4 proc.), vaiko teisių apsaugos specialistui reikia patarti, paaiškinti, ką socialiniam darbuotojui konkrečiai reikia daryti (0,4 proc.).

Apibendrinant tyrimo rezultatus, galima teigti, kad socialiniai darbuotojai dažniau patiria bendradarbiavimo problemų tarp jų ir vaiko teisių apsaugos specialistų. **Tokie tyrimo rezultatai patvirtina antrąją hipotezę, kad socialiniams darbuotojams labiau trūksta bendradarbiavimo su vaiko teisių apsaugos specialistais, nei vaiko teisių apsaugos specialistams.**

Tyrimo dalyvių buvo prašoma septynių balų skalėje nuo 1 („nepatiriu“) iki 7 („kelis kartus per savaitę“) įvertinti atskirus bendradarbiavimo sunkumus tarp socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto pagal jų patyrimo dažnumą, o gauti vertinimai pateikiami 21 lentelėje.

21 lentelė. *Atskirų bendradarbiavimo sunkumų tarp socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto patyrimo dažnumo vertinimas*

Sunkumai	**Bendras**		**Socialiniai darbuotojai**		**Vaiko teisių apsaugos specialistai**		***U***	***p***
	Vid.	*SN*	*Vid.*	*SN*	*Vid.*	*SN*		
Atsakomybė perkeliama kitiems darbuotojams	3,32	1,59	3,23	1,58	3,41	1,60	23 247,5	0,170
Skirtingos žinios ir darbo metodai	3,31	1,51	3,07	1,50	**3,54****	**1,48**	**20 248,0**	**0,000**
Bendradarbiavimas kitam nesvarbus	2,98	1,59	2,99	1,60	2,98	1,59	25 023,5	0,962
Nerealūs lūkesčiai	3,01	1,61	3,14	1,58	2,88	1,63	22 646,0	0,069
Darbuotojai ignoruojami	2,47	1,58	**2,63***	**1,62**	2,32	1,52	**22 312,0**	**0,035**
Darbuotojai negerbiami	2,36	1,67	2,40	1,69	2,32	1,65	24 278,5	0,531
Darbuotojai šmeižiami	2,00	1,48	1,90	1,42	2,10	1,54	22 947,5	0,083
Darbuotojai kaltinami	2,38	1,57	2,42	1,58	2,35	1,55	24 280,0	0,539
Trūksta sutelktumo	2,67	1,45	2,71	1,57	2,63	1,32	24 745,5	0,797
Nepasitikima kitu	2,47	1,51	2,53	1,56	2,42	1,46	24 328,5	0,566
Nesidalinama patirtimi	2,54	1,49	2,66	1,55	2,42	1,42	23 096,0	0,134
Trūksta darbo gairių	2,40	1,43	2,37	1,41	2,43	1,46	24 548,0	0,683
Trūksta bendrų vertybių	2,43	1,46	2,44	1,47	2,42	1,46	24 937,5	0,910
Trūksta lėšų	2,18	1,62	2,07	1,58	2,29	1,66	22 944,5	0,091
Lėšos naudojamos netikslingai	1,97	1,46	1,79	1,34	**2,15****	**1,55**	**21 471,5**	**0,003**
Trūksta laiko	3,44	2,06	2,78	1,77	**4,11****	**2,12**	**16 073,0**	**0,000**
Nesikeičiama informacija	2,97	1,66	**3,16***	**1,75**	2,79	1,56	**22 252,5**	**0,035**
Trūksta grįžtamojo ryšio	3,17	1,69	3,30	1,73	3,04	1,64	23 054,5	0,131
Riboja konfidencialumas	2,95	1,87	2,89	1,80	3,01	1,95	24 561,0	0,694
Skirtingi tikslai	2,73	1,67	2,75	1,71	2,70	1,64	24 768,0	0,811
Skirtingas požiūris į problemą	3,11	1,64	3,09	1,71	3,12	1,57	24 341,0	0,579
Nesuprantamos kitų specialistų darbo funkcijos	2,87	1,73	2,86	1,76	2,88	1,70	24 736,5	0,793
Kito darbuotojo nepakankamas atsidavimas darbui	2,81	1,66	2,65	1,71	**2,96****	**1,60**	**21 440,0**	**0,006**
Neaišku, kas yra bendradarbiaujantys partneriai	2,39	1,62	2,53	1,74	2,26	1,47	23 227,0	0,156

U – Mann-Whitney testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Vid. – vertinimo vidurkis, SN – vertinimo standartinis nuokrypis.

*Statistiškai reikšmingi (kai p<0,05) skirtumai paryškinti. * p<0,05, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais.*

*** p<0,05, lyginant su socialiniais darbuotojais.*

Analizuojant gautus rezultatus nustatyta, kad **dažniausiai susiduriama su „Laiko stoka“, „Atsakomybės perkėlimu kitiems darbuotojams“, „Skirtingomis žiniomis ir darbo metodais“, „Grįžtamojo ryšio stoka“, „Skirtingu požiūriu į problemą“ ir „Nerealiais lūkesčiais“** (vertinimų vidurkiai viršija 3,0 balo), o rečiausiai susiduriama su „Netikslingu lėšų naudojimu“, „Darbuotojų šmeižimu“, „Lėšų trūkumu“, „Darbuotojų negerbimu“, „Darbuotojų kaltinimu“ ir „Neaiškumu, kas yra bendradarbiaujantys partneriai“.

Bendradarbiavimo sunkumus tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų taip pat nagrinėjo L. Langenderfer-Magruder ir kiti (2019), kurie ištyrė, kad socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su skirtingomis žiniomis, nerealiais lūkesčiais.

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vertinimus, buvo apskaičiuoti Mann-Whitney U testai, bei nustatyti statistiškai reikšmingi (nes $p<0,05$) skirtumai, kurie parodė, kad **socialiniai darbuotojai reikšmingai dažniau**, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais, susiduria su **„Darbuotojų ignoravimu“ ir „Nesikeitimu informacija“**. Panašias tendencijas ištyrė ir kiti mokslininkai. I. Michailovič ir kiti (2019) akcentavo, kad socialinių darbuotojų pagrindinės bendradarbiavimo problemos kyla dėl informacijos trūkumo ir grįžtamojo ryšio problemų. Grįžtamojo ryšio problemas taip pat nagrinėjo C. Humphreys ir kt. (2018), teigė, kad tenka susidurti su informacijos privatumu ir konfidencialumu, o dalinimasis informacija yra labai svarbus tiesioginiame darbe. R. Hood ir kt. (2017) akcentavo, kad tarp vaiko gerovės institucijų iškyla problemų ties dalijimusi informacija.

Vaiko teisių apsaugos specialistai reikšmingai dažniau, lyginant su socialiniais darbuotojais, susiduria su „**Skirtingomis žiniomis ir darbo metodais“, „Netikslingu lėšų naudojimu“, „Laiko stoka“** ir **„Kitų darbuotojų nepakankamu atsidavimu darbui.** Minėtus aspektus akcentavo ir mokslininkai. N. Večkienė ir kiti (2018) taip pat tyrė, kad bendradarbiaujant kyla problemų, kuomet specialistai yra su skirtingomis žiniomis, taiko skirtingus metodus bei atlieka skirtingą profesinę veiklą.

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad tiek socialiniai darbuotojai, tiek vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su bendradarbiavimo problemomis. Minėti specialistai išskyrė net ne vieną problemą, kuri turi įtakos bendradarbiavimui, o net po kelis aspektus. **Tokie tyrimo rezultatai patvirtina trečiąją hipotezę, kad socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kyla iššūkių bendradarbiaujant tarpusavyje.**

Pažymėtina, kad susidūrimo su kitomis problemomis dažnumas statistiškai reikšmingai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų reikšmingai nesiskyrė (nes $p>0,05$).

Tyrimo dalyvių buvo prašoma šešių balų skalėje nuo 1 („visiškai nepritariu“) iki 6 („visiškai pritariu) įvertinti atskirus teiginius apie bendradarbiavimą, o gauti vertinimai pateikiami 22 lentelėje.

22 lentelė. *Teiginių apie bendradarbiavimą vertinimas*

Teiginys	Bendras		Socialiniai darbuotojai		Vaiko teisių apsaugos specialistai		*U*	*p*
	Vid.	*SN*	*Vid.*	*SN*	*Vid.*	*SN*		
Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas sklandus	4,08	1,18	3,78	1,29	**4,38****	**0,99**	**18 091,5**	**0,000**
Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo problemos sprendžiamos	4,05	1,25	3,79	1,34	**4,31****	**1,09**	**19 556,0**	**0,000**
Aš esu linkęs bendradarbiauti su kitomis institucijomis	5,52	0,73	5,49	0,81	5,56	0,63	24 796,0	0,802
Mano darbo aplinka geranoriška ir nusiteikusi bendradarbiauti	5,17	0,93	5,19	0,96	5,15	0,89	23 903,0	0,353
Kitos institucijos geranoriškai nusiteikusios bendradarbiauti su mano institucija	4,40	1,05	4,26	1,14	**4,54****	**0,93**	**21 793,5**	**0,012**
Man pateikta aiški informacija, kaip reikia bendradarbiauti	4,76	1,18	4,68	1,27	4,85	1,08	23 683,5	0,285
Turime pakankamai mokymų bendradarbiavimo kompetencijai stiprinti	4,45	1,34	**4,58***	**1,35**	4,32	1,32	**21 988,0**	**0,020**
Žinau, kur galiu kreiptis iškilus bendradarbiavimo problemoms	4,71	1,34	4,63	1,45	4,80	1,21	24 230,0	0,514
Turiu motyvacijos spręsti bendradarbiavimo problemas	5,09	0,98	5,07	0,99	5,11	0,97	24 538,5	0,669

U – Mann-Whitney testo reikšmė, p – statistinis reikšmingumas, Vid. – vertinimo vidurkis, SN – vertinimo standartinis nuokrypis.
Statistiškai reikšmingi (kai p<0,05) skirtumai paryškinti. * p<0,05, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais.
** p<0,05, lyginant su socialinio darbo specialistais.

Analizuojant gautus rezultatus nustatyta, kad tyrimo dalyviai **labiausiai sutiko** su teiginiais „**Aš esu linkęs bendradarbiauti su kitomis institucijomis“, „Mano darbo aplinka geranoriška ir nusiteikusi bendradarbiauti“** ir **„Turiu motyvacijos spręsti bendradarbiavimo problemas**“ (vertinimų vidurkiai viršijo 5,0 balo). Mažiausiai tiriamieji sutiko su šiais teiginiais: „Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo problemos sprendžiamos“ ir „Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas sklandus“ (vertinimų vidurkiai iki 4,08 balo).

Galima teigti, kad šiuos faktus patvirtina tai, jog Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba siekia bendradarbiavimo. Minėtos įstaigos 2022 metų ataskaitoje įtvirtinta, kad tarnyba plėtojo bendradarbiavimą su socialinėmis įstaigomis, organizuoja susitikimus, kurių tikslas buvo gerinti bendradarbiavimą su socialiniais partneriais: „2022 metais surengta daugiau kaip 18 tarpinstitucinių susitikimų, kurių metų savivaldybių tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriams, atvejo vadybininkams, socialiniams darbuotojams, bei kitiems partneriams. Taip pat akcentuojama, kad 2022 metų laikotarpiu gauti 45758 pranešimai apie galimus vaiko teisių pažeidimus, lyginant su 2021 m. duomenimis, pranešimų dėl galimų vaiko teisių pažeidimų skaičius padidėjo 13 proc., o lyginant su 2020 m. – 16 proc. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikino tarnyba,

atsižvelgdama į pateiktus duomenis, padarė prielaidą, kad pranešimų apie galimus vaiko teisių pažeidimus padaugėjo, nes visuomenė labiau pasitiki Tarnyba, nėra abejinga vaiko teisių pažeidimams bei Tarnybos bendradarbiavimas su socialiniais partneriais tampa sklandesnis.“

Siekiant palyginti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų vertinimus, buvo apskaičiuoti Mann-Whitney U testai bei nustatyti statistiškai reikšmingi (nes $p<0,05$) skirtumai, kurie parodė, kad **socialiniai darbuotojai** reikšmingai dažniau, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais sutiko su teiginiu **„Turime pakankamai mokymų bendradarbiavimo kompetencijai stiprinti”**. **Vaiko teisių apsaugos specialistai** reikšmingai dažniau, lyginant su socialiniais darbuotojais, sutiko su teiginiais **„Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas sklandus“, „Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo problemos sprendžiamos“** ir **„Kitos institucijos geranoriškai nusiteikusios bendradarbiauti su mano institucija”.** Pažymėtina, kad likusių teiginių vertinimai statistiškai reikšmingai tarp socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų reikšmingai nesiskyrė (nes $p>0,05$).

Galima teigti, kad šie rezultatai pasiskirstė taip, nes pastaraisiais metais Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba aktyviai dirba bendradarbiavimo aktyvinimo linkme. 2021 m. minėta tarnyba kryptingai stiprino bendradarbiavimą su valstybės, savivaldybių institucijomis, įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis bendradarbiavimo vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo srityje, o 2022 metų vienas iš uždavinių buvo: „stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą su teisėsaugos institucijomis, specializuotos kompleksinės pagalbos centrais bei socialinių paslaugų įstaigomis.“ Tačiau darbo autorė nerado duomenų apie socialinių paslaugų centrų bendradarbiavimo iniciavimą su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba.

Apibendrinant socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kylančių bendradarbiavimo iššūkių teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams rezultatų vertinimą, galima teigti, kad socialiniai darbuotojai dažniau susiduria su bendradarbiavimo sunkumais tarp vaiko teisių apsaugos specialistų, nei vaiko teisių apsaugos specialistai su socialiniais darbuotojais. Dažniausiai susiduriama su laiko stokos, atsakomybės perkėlimo kitiems darbuotojams, skirtingų žinių ir darbo metodų, grįžtamojo ryšio, skirtingo požiūrio problemomis. Socialiniai darbuotojai dažniau susiduria su darbuotojų ignoravimu ir nesikeitimu informacija. Vaiko teisių apsaugos specialistai dažniau susiduria su skirtingų žinių ir darbo metodų, netikslingų lėšų naudojimo, laiko stokos, kitų darbuotojų nepakankamu atsidavimo darbui problemomis. Tyrimo duomenų analizė parodė, kad tiek socialiniai darbuotojai, tiek vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su bendradarbiavimo problemomis. Socialiniai darbuotojai dažniau patiria bendradarbiavimo problemų iš vaiko teisių apsaugos specialistų. ***Tokie tyrimo rezultatai patvirtina antrąją ir trečiąją hipotezes, kad socialiniams darbuotojams labiau trūksta bendradarbiavimo su vaiko teisių apsaugos specialistais, nei vaiko***

teisių apsaugos specialistams, bei socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kyla iššūkių bendradarbiaujant tarpusavyje. *Taip pat, nustatyta, kad tiriamieji yra linkę bendradarbiauti su kitomis institucijomis, jų darbo aplinka geranoriška ir nusiteikusi bendradarbiauti, tiriamieji turi motyvacijos spręsti bendradarbiavimo problemas. Svarbu akcentuoti, kad tyrimo rezultatai atskleidė, jog socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo problemos sprendžiamos nepakankamai, ko pasėkoje jų bendradarbiavimas vis dar nėra sklandus.*

DISKUSIJA

Analizuojant mokslinius straipsnius, pastebėta, kad stokojama naujų tyrimų apie socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą. Daugiausia dėmesio yra skiriama tarpinstituciniam ir(ar) tarpprofesiniam, tarpžinybiniam bendradarbiavimui, socialinių paslaugų įstaigų bendradarbiavimui, tačiau mažai dėmesio skiriama būtent socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimui. Galimai tai įtakojo nuo 2018-07-01 įvykusi vaiko teisių apsaugos sistemos centralizacija, kuomet buvo įkurtos atvejo vadybininko pareigybės ir socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimas dar labiau sumažėjo, nes atvejo vadybininkai perėmė bendravimą su vaiko teisių apsaugos specialistais. Tačiau tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimas yra svarbus, bendradarbiavimo tarpusavyje trūksta bei kyla bendradarbiavimo sunkumų tarpusavyje.

Prieš pradedant tyriminę dalį buvo išanalizuoti teisės aktai ir prieita išvados, kad Lietuvoje socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo teisinis reglamentavimas yra labai detalus ir pakankamas. Svarbu pažymėti, kad nebuvo rasta tyrimų, kurie analizuotų ar šis reglamentavimas yra pakankamas. Lietuvoje įtvirtinti įstatymai, poįstatyminiai teisės aktai, kiti norminiai aktai, kodeksai, pareigybės aprašai, kurie reglamentuoja institucijų, jose dirbančių specialistų tarpusavio bendradarbiavimą. Pagrindiniai teisės aktai, numatantys socialinių darbuotojų, vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo principus yra Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas. Jais akcentuojamas specialistų bendradarbiavimas, tarpusavio keitimasis informacija, kas laiduoja kokybiškesnių paslaugų suteikimą, o kokybiškesnės paslaugos sąlygoja paslaugų gavėjų gyvenimo kokybės gerėjimą. Gauti rezultatai atskleidė esamą socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo situaciją. Kad teisinis bendradarbiavimo reglamentavimas yra pakankamumas, sutiko tik 21,2 proc. visų tyrime dalyvavusių specialistų, o 43,1 proc. buvo sunku į tai atsakyti. Tai, kad beveik pusė tiriamųjų buvo sunku pasakyti, ar teisinis bendradarbiavimo reglamentavimas yra pakankamas, leidžia daryti prielaidą, jog galbūt tyrime dalyvavę asmenys nėra pakankamai susipažinę su teisės aktais, reglamentuojančiais bendradarbiavimą. Todėl ypatingai svarbu atkreipti dėmesį, jog tiek socialiniai darbuotojai, tiek vaiko teisių apsaugos specialistai, įsidarbindami pirmiausia privalo susipažinti su teisės aktais, reglamentuojančiais jų darbą. Detalus susipažinimas su teisės aktais duotų specialistams žinojimą, kad jie tarpusavyje turi bendradarbiauti ir tai galimai sumažintų bendradarbiavimo problemas ateityje.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad tiek socialiniams darbuotojams, tiek vaiko teisių apsaugos specialistams bendradarbiavimas yra labai svarbus. Empirinių duomenų analizė patvirtino A. Racz

(2017) išvadas, kad užsienio šalyse socialinio darbo sistema siejasi su vaiko teisių apsaugos sistema ir akcentuojama šių sistemų darbuotojų bendradarbiavimo svarba. E. Žiobienė (2022) taip pat akcentuoja, kad vaiko teisių apsaugos specialistų kokybiškas bendradarbiavimas su kitomis įstaigomis įtakoja vaiko teisių užtikrinimo svarbą. M. Blanken ir kiti (2022) nurodo, kad institucijoms, kurios teikia paslaugas, jų tarpusavio bendradarbiavimas yra nepaprastai svarbus, nes jis padeda spręsti vaikų, jaunimo socialines ir elgesio problemas.

Tyrimas atskleidė, jog socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams bendradarbiaujant tarpusavyje labai svarbu dalintis informacija ir informacijos gavimo operatyvumas. Analogiškus aspektus išskyrė ir C. Humphreys ir kiti (2018), kad vaiko teisių apsaugos tarnyboms ir institucijų, teikiančioms paslaugas šeimoms ir vaikams, bendradarbiaujant yra nepaprastai svarbu dalintis informacija. Ypatingai akcentuojama, kad bendradarbiaujant yra labai svarbus informacijos gavimo operatyvumas. J. Stripeikienė (2021) pažymi, kad: institucijos turi bendradarbiauti ir nuolat skatinti tarpusavio bendradarbiavimą bei visą laiką keistis tarpusavyje reikalinga informacija. N. Fung ir kiti (2022) pažymi, kad valstybės ir vietos institucijoms teikiant pagalbą šeimoms bendradarbiavimo galimybės atsiranda tuomet, kai tarpusavyje keičiamasi informacija. I. Michailovič ir kiti (2019) nurodo, kad viena iš bendradarbiavimo problemų yra tuomet, kai institucijos pateikia užklausą dėl informacijos, tačiau atsakymo greitai nesulaukia. R. Juul ir I. S. D. Husby (2020) pažymi, kad bendradarbiavimas svarbus užtikrinant geresnį paslaugų teikimą. L. M. L. Pedersen (2020) akcentuoja, kad bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui ir paslaugų kokybei. Dauguma tyrimo dalyvių taip pat teigė, kad bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui ir bendradarbiaujant suteikiamos kokybiškesnės paslaugos. Tačiau tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialiniams darbuotojams yra reikšmingai svarbiau, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais, jog bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui bei, kad bendradarbiaujant suteikiamos kokybiškesnės paslaugos. Galimai šie rezultatai pasiskirstė taip, nes būtent socialiniai darbuotojai teikia socialines paslaugas šeimoms ir vaikams, o vaiko teisių apsaugos specialistai tik nustato šių socialinių paslaugų poreikį ir nukreipia šeimą į socialinių paslaugų teikimo įstaigą.

Atlikus tyrimą, galima įžvelgti ne tik tyrimo rezultatų sutapimus, bet ir skirtumus. Empirinių duomenų analizė paneigė C. Humphreys ir kitų (2018) išvadas, kad svarbu plėtoti vaiko teisių apsaugos tarnybos, kitų institucijų, teikiančių paslaugas šeimoms ir vaikams, bendradarbiavimą, kuomet bendradarbiaujant svarbu atkreipti dėmesį į tarpusavio palaikymą ir paramą. Atliktas tyrimas atskleidė, kad socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams bendradarbiavime tarpusavio santykiai paremti tarpusavio palaikymu ir parama nėra svarbiausi. Specialistams yra svarbiau, kad bendradarbiaujant būtų operatyviai dalinamasi informacija ir bendradarbiaudami specialistai siektų bendro tikslo. R. Juul ir I. S. D. Husby (2020) akcentuoja, kad bendradarbiavimas

svarbus todėl, kad vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiavimo dėka gali patenkinti vaiko poreikius ir padėti pagerinti santykius tarp vaiko ir tėvų, tačiau tyrimo rezultatai parodė, kad socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai labiausiai nesutiko su tuo, kad bendradarbiavimo dėka gerėja santykiai tarp vaiko ir tėvų. Taip pat R. Bai ir kiti (2019) nustatė, kad vienas iš bendradarbiavimą palengvinančių veiksnių yra paramos jausmas, tačiau atliktas tyrimas atskleidė, kad socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai neišskiria bendradarbiavimą palengvinančio veiksnio - paramos jausmo. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialiniai darbuotojai išskiria šiuos pagrindinius bendradarbiavimą palengvinančius veiksnius: vadovų palaikymas, partnerių iniciatyva bendradarbiauti, bendradarbių palaikymas, partnerių siekis sukurti pasitikėjimu grįstus santykius. Kitas svarbus aspektas, kad socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai labiausiai nesutiko su tuo, kad bendradarbiavimo galimybes didina „bendradarbiavimo žemėlapių parengimas“, tačiau K. M. Villagrana (2020) kaip tik akcentuoja, kad bendradarbiauti galimybes suteikia rašytinių bendradarbiavimo žemėlapių sudarymas. Taip pat ir J. M. Bryson ir kiti (2016) siūlė kurti vizualinius strategijos žemėlapius, kad padėtų institucijoms sukurti bendrą tikslų sistemą, kurie paaiškintų bendradarbiavimo pranašumus, kuriuos galima įgyti dirbant kartu.

Teorinėje darbo dalyje I. Tamutienė ir kiti (2018) akcentuoja, kad vaiko teisių apsaugos specialistai dirba dideliais darbo krūviais, jų atlyginimai nedideli, o darbo pobūdis yra toks, kad jie patiria darbinę įtampą ir šie aspektai įtakoja darbuotojų kaitą. M. Seniutis ir kiti (2021) taip pat pažymi vaiko teisių apsaugos darbuotojų nedidelius atlyginimus, patiriamus emocinius sunkumus ir įtampą. Ž. Kuprėnaitė ir kiti (2020) taip pat akcentuoja, kad darbuotojai dirba padidintu darbo krūviu, o dėl darbo gausos jie negali profesionaliai atlikti savo darbo ir praranda motyvaciją dirbti. Emocines problemas akcentuoja H. Ferguson (2017) ir pažymi, kad socialiniams darbuotojams kyla emocinių iššūkių. M. Seniutis ir kiti (2021) nurodo, kad vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su darbo krūvio problemomis ir teigia, kad jeigu specialistų darbo krūvis būtų mažesnis, tada sumažėtų rizika suklysti, o tai sumažintų specialistų patiriamą įtampą ir skatintų motyvaciją dirbti. C. Sudland (2020) nurodo, kad socialiniams darbuotojams, dirbant dideliu darbo krūviu bei patiriant emocinę įtampą, tampa sunkiau padėti šeimoms išspręsti konfliktus keičiant jų elgesį. Tyrimas taip išryškino darbo krūvio bei darbinės emocinės įtampos problemas. Ypatingai su darbo krūvio problemomis susiduria vaiko teisių apsaugos specialistai. Svarbu akcentuoti, kad šis aspektas jau buvo pastebėtas prieš vykdant tyrimą, kuomet potencialiems tiriamiesiems buvo siunčiamos nuorodos į elektroninėje apklausų sistemoje www.apklausa.lt patalpintą tyrimo anketą. Išsiuntus nuorodas, buvo sulaukta keleto atsakymų, kad vaiko teisių apsaugos specialistas turi pernelyg daug darbo, todėl neturi laiko atsakyti į anketos klausimus. Taip pat buvo sulaukta atsakymo, kad tiriamoji netrukdytų vaiko teisių apsaugos specialistui dirbti jo tiesioginio darbo. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad darbo krūvio problema įtakoja kitas iš jos sekančias problemas. Dėl per didelio darbo krūvio vaiko teisių apsaugos

specialistai išeina iš darbo, o dėl žmogiškųjų išteklių trūkumo esamiems darbuotojams darbo krūvis dar labiau padidėja. Taip pat dėl didelio darbo krūvio į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba neateina dirbti nauji darbuotojai arba atėję dirbti greitai išeina iš darbo. Dėl didelio darbo krūvio bei žmogiškųjų išteklių kaitos dažnai tampa sudėtinga bendradarbiauti su kitomis institucijomis (dalyvauti ar organizuoti pasitarimus, mokymus, susirinkimus, kokybiškai ir laiku komunikuoti su kitomis institucijomis). Šiuo atveju, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai reikia spręsti darbo krūvio problemas.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialiniams darbuotojams reikšmingai dažniau buvo svarbesnės vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijos, tokios kaip „vaiko laikinosios priežiūros nustatymas“, „vaiko paėmimas iš jo tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą“ ir „kreipimasis į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą“, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais. Tokie rezultatai sukėlė nuostabą, nes šios funkcijos svarbios socialiniams darbuotojams, nors jie patys neturi sąryšio su šiomis funkcijomis.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai yra linkę bendradarbiauti su kitomis institucijomis. Analizuojant Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos 2022 metų veiklos ataskaitą, gauti tyrimo duomenys sukėlė apmąstymų. Ataskaitoje nurodyta, kad per 2022 metus buvo fiksuoti 45758 pranešimai apie galimus vaikų teisių pažeidimus. Iš šių gautų pranešimų apie juos pranešė tik 2,4 proc. socialinių paslaugų centro darbuotojų ir 1,6 proc. atvejo vadybininkų. Gauti rezultatai leidžia daryti prielaidą, jog vaiko teisių apsaugos specialistai ir socialinių paslaugų centrų darbuotojai (socialiniai darbuotojai, atvejo vadybininkai) turi labai glaudžias sąsajas savo darbe, jų bendradarbiavimas reglamentuotas, jie nurodo, kad yra linkę bendradarbiauti, tačiau statistika rodo, jog jų bendradarbiavimas nepakankamas. Svarbu pastebėti, kad socialiniai darbuotojai teikdami paslaugas šeimai ir vaikui labai dažnai bendrauja su šeima, mato šeimoje vykstančius teigiamos ar neigiamus pokyčius, tačiau jų informavimas apie galimus vaiko teisių pažeidimus yra labai nedidelis.

Tyrimo duomenų rezultatai atskleidė, kad tiek socialiniai darbuotojai, tiek vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su bendradarbiavimo problemomis, tačiau socialiniai darbuotojai dažniau patiria bendradarbiavimo problemų iš vaiko teisių apsaugos specialistų. Analizuojant Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos 2020, 2021, 2022 metų ataskaitas, visose jose buvo randama, kad minėta įstaiga siekia bendradarbiavimo su kitomis įstaigomis. 2020 metais tarnyba organizavimo pasitarimus (per 2020 metus įvyko 146 susitikimai) su savivaldybėms priklausančiais socialinės paramos skyriais bei socialinių paslaugų centrais, kuriuose didžiausią dėmesį sutelkė iškylančioms bendradarbiavimo problemoms išspręsti. Susirinkimuose buvo aptariama socialinių paslaugų šeimai ir vaikams plėtra, nes daugelyje savivaldybių vis dar vyrauja socialinių paslaugų trūkumas. 2021 metų buvo plėtojamas bendradarbiavimas su socialinėmis

įstaigomis, surengti 802 susitikimai, kurių tikslas - gerinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą su socialiniais partneriais. 2022 metais surengta daugiau kaip 18 gyvų ir nuotolinių tarpinstitucinių susitikimų, kurių metų savivaldybių tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriams, atvejo vadybininkams, socialiniams darbuotojams, seniūnijų, mokyklų, Tarnybos regioninių padalinių atstovams. Taigi, atkreiptinas dėmesys, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba aktyviai siekia bendradarbiavimo su socialinių paslaugų įstaigomis, kuriose dirba socialiniai darbuotojai. Svarbu atkreipti dėmesį, kad nebuvo rasta mokslinės literatūros, statistinių duomenų, tyrimų apie socialinių paslaugų centrų iniciatyvą bendradarbiauti su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba. Taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad socialiniams darbuotojams labiau trūksta bendradarbiavimo, todėl socialinių paslaugų centrai turi imtis iniciatyvos skatinti bendradarbiavimą su vaiko teisių apsaugos specialistais ir imtis iniciatyvos organizuojant bendrus susitikimus. Tai pat tyrimo rezultatai atskleidė, kad tyrimo dalyviai reikšmingai dažniau sutiko su tuo, kad bendradarbiauti turi socialinis darbuotojas darbui su šeima ir vaiko teisių apsaugos specialistas. Gauti rezultatai džiugina, kad socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai supranta bendradarbiavimo svarbą.

Tyrimo rezultatai atskleidė esamą situaciją, kad socialiniai darbuotojai norėtų vienodos jų ir vaiko teisių apsaugos specialistų institucijų atsakomybės pasidalijimo. Gauti rezultatai sukėlė abejonių, nes socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų institucijos negali prisiimti vienodos atsakomybės, nes jos vykdo skirtingą veiklą ir jose dirbantys specialistai atlieka skirtingas darbo funkcijas. Pavyzdžiui, vaiko teisių apsaugos specialisto pareigybės aprašyme minimos funkcijos: vaiko globos (rūpybos), jos priežiūros ir įvaikinimo organizavimas; kreipimasis į teismą dėl vaiko teisėtų interesų užtikrinimo; vaiko laikinosios priežiūros nustatymas; vaiko laikinas apgyvendinimas ir pan. Minėtų funkcijų socialinis darbuotojas vykdyti negali. Socialiniai darbuotojai teikia paslaugas šeimoms ir vaikams, o vaiko teisių apsaugos specialistai paslaugų šeimai ir vaikui paslaugų neteikia, o nustato šių socialinių paslaugų poreikį ir nukreipia šeimą į socialinių paslaugų teikimo įstaigą.

Atliktas tyrimas leis geriau suprasti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų tarpusavio bendradarbiavimo svarbą, reikšmę ir būtinybę pagalbos šeimos ir vaikui teikimo procese, bendradarbiavimo galimybes, iškylančias pagrindines problemas bei esmines kliūtis, įtakojančias bendradarbiavimo problemas.

Ateityje tikslinga atlikti kokybinį tyrimą, papildantis kiekybinį, kuris apimtų socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų asmenines patirtis, išgyvenimus tarpusavio (ne)kokybiškame bendradarbiavime, asmeninę iniciatyvą siekiant bendradarbiavimo. Taip pat tyrimo analizės metu iškilo poreikis gauti duomenis, kokią poziciją bendradarbiavimo aspektais išsako

socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų kolegos, tiesioginis vadovas ar pati įstaiga (ar jie skatina, ar sudaro kliūtis bendradarbiavimui).

Refleksija. Šis magistro baigiamasis darbas buvo rašytas su didžiuliu malonumu, užsidegimu, su noru pažinti, su džiugesiu atradus bei nuostaba sužinojus tai, ko nebuvo tikėtasi. Esu dirbusi socialine darbuotoja darbui su šeimomis, o šiuo metu dirbu vaiko teisių apsaugos specialiste. Tiek vienose, tiek kitose pareigose esu susidūrusi su bendradarbiavimo problemomis, todėl magistro baigiamuoju darbu buvo norima suprasti, kur yra esminė bendradarbiavimo tarp šių specialistų problema, kodėl tarp jų vyrauja priešprieša, nors visi jie dirba dėl vieno bendro tikslo – padėti šeimai ir vaikui. Darbinė patirtis parodė, kad tiek vieni, tiek kiti specialistai, prieš dalindamiesi tarpusavyje informacija, pirmiausia ieško teisės akto, ar tikrai turi šia informacija dalintis. Nagrinėjant socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų teisinį bendradarbiavimo reglamentavimą, nustebimo, kad bene kiekviename teisės akte, reglamentuojančiame minėtų specialistų darbo veiklą, nurodoma, kad specialistas tarpusavyje turi bendradarbiauti, tačiau darbinėje veikloje specialistai vis dar ieško konkrečių punktų, ar gali siųsti būtent tą konkrečią informaciją. Tyrimo duomenys taip pat atskleidė realią tiesą, kuri leido pateisinti, dėl ko socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai patiria bendradarbiavimo sunkumų. Dažnai darbuotojai dirba padidintu darbo krūviu, darbuotojų trūksta, dėl įtemptų stresinių situacijų sunku susikaupti, kartais jie nesulaukia ne tik profesionalios pagalbos, bet ir paprasto palaikymo, o greitai atsakyti į užklausas, o kartais net atsiliepti telefonu pritrūksta laiko. Tai patvirtino ir pats duomenų rinkimo procesas, kuomet vaiko teisių apsaugos specialistai dėl laiko stokos, darbo krūvio neaktyviai atsakinėjo į anketą ar net atsiųsdavo trumpą laišką, kad neturi laiko, ar net paprašo netrukdyti dirbti. Tiek rašant teorinę darbo dalį, tiek atlikus tyrimą, pavyko suprasti esmines kliūtis, kurios trukdo bendradarbiauti. Taip pat džiugina tai, kad bendradarbiavimo problemos sprendžiamos. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba imasi veiksmų aktyviai organizuodama susitikimus su socialinių paslaugų teikimo įstaigomis ir perspektyvoje, manau, situacija tik gerės. Taip pat džiugu ir tai, kad magistro baigiamasis darbas turės reikšmės tiek socialiniams darbuotojams, tiek vaiko teisių apsaugos specialistams. Organizuojant tyrimą buvo sulaukta susidomėjimo ir prašymų pristatyti tyrimo rezultatus.

Nuoširdžiai dėkoju magistro darbo vadovei prof. dr. Vidai Gudžinskienei už profesionalumą, už perduotą mokslinę patirtį, už vertingus patarimus, už pozityvų ir konstruktyvų bendravimą, už operatyvų reagavimą iškilus klausimams rengiant magistro baigiamąjį darbą.

IŠVADOS

1. Išnagrinėjus socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo teisinius aspektus, galima teigti, kad pagrindiniai įstatymai, numatantys socialinių darbuotojų bei vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo principus yra Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas. Jais akcentuojamas specialistų bendradarbiavimas, tarpusavio keitimasis informacija, kas laiduoja kokybiškesnių paslaugų suteikimą, o kokybiškesnės paslaugos sąlygoja paslaugų gavėjų gyvenimo kokybės gerėjimą. Be Lietuvos Respublikos įstatymų, socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą reglamentuoja ir norminiai teisės aktai. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ numato kompleksinę pagalbą šeimai ir vaikui ir į kompleksinės pagalbos teikimo procesą yra įtraukiamas platus įstaigų specialistų ratas, kurių tarpusavio bendradarbiavimas geriau įgalina šeimą spręsti problemas. Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas numato socialinių darbuotojų bendradarbiavimą su kitais socialiniais darbuotojais bei kitais specialistais.

2. Išanalizavus teorinius šaltinius apie socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbą ir galimybes, galima teigti, kad:

- Bendradarbiavimas tarp specialistų svarbus tuo, kad komandinio darbo dėka suteikiama efektyvi ir kokybiška pagalba šeimai ir(ar) vaikui. Bendradarbiavimas ir gerai koordinuojama specialistų veikla suteikia galimybę teikti kokybiškesnes socialines paslaugas, o tai padeda gerinti socialinių paslaugų standartus valstybėje.
- Pagrindinės socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo galimybės yra šios: dalijimasisi/keitimaisis informacija; aktyvus kiekvieno specialisto siekis bendradarbiauti; mokymai bendradarbiavimui stiprinti, specialistų gebėjimų ir kompetencijos dirbti kartu stiprinimas; bendradarbiavimo tikslų išaiškinimas; vizualinių bendradarbiavimo strategijos žemėlapių naudojimas. Taip pat bendradarbiavimui galimybes sudaro bendra atsakomybė, bendras problemų sprendimas ir sprendimų priėmimas, pagarba vienas kitam bei pasitikėjimas, aiškios kiekvieno specialisto funkcijos ir vaidmenų pasidalijimas.

3. Išanalizavus mokslinius šaltinius apie socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo iššūkius teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams, galima teigti, kad:

- Socialiniai darbuotojai, teikdami paslaugas šeimoms ir vaikams, susiduria paslaugų trūkumo, laiko stokos, bendravimo įgūdžių, motyvacijos darbui stokos problemomis. Socialinių paslaugų poreikis Lietuvoje šeimoms ir vaikams didelis, tačiau valstybė nepajėgi ne tik suteikti visas reikalingas paslaugas, bet ir neužtikrina suteikiamų paslaugų kokybės.

- Vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su visuomenės sąmoningumo stokos, jų darbo specifikos nesupratimo, tarpinstitucinio bendradarbiavimo trūkumo, valstybinių įstaigų abejingumo, nepasitikėjimo jų darbu iššūkiais. Vaiko teisių apsaugos specialistai vykdo atsakingą ir pavojingą darbą, tačiau jų darbas nėra vertinamas, mažai apmokamas, dėl ko tarnyboje vyksta didelė darbuotojų kaita.
- Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai dažnai turi skirtingas žinias, taiko skirtingus darbo metodus, todėl bendradarbiauti gali tapti sudėtinga. Abiejų sričių specialistai bendradarbiaudami tarpusavyje dažnai skirtingai mato klientų problemas, todėl išsikelia skirtingus tikslus darbui su šeimomis ir vaikais. Taip pat tarp jų kyla keitimosi informacija problemų (perduodama informacija ribota dėl konfidencialumo, nepakankamas informacijos perdavimo greitis arba informacija suteikiama tik pateikus raštišką užklausą).

4. Socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo praktikos teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams subjektyvaus vertinimo tyrimo rezultatai atskleidė kad:

- Bendradarbiavimas specialistams yra itin svarbus ir ypatingai akcentuojamas informacijos gavimo operatyvumas ir dalinimasis informacija, tarpusavio santykiai paremti abipuse pagarba ir bendro tikslo siekimas. Socialiniams darbuotojams, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais, bendradarbiavime svarbesnis lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas, visų specialistų dalyvavimas pagalbos teikimo procese bei tarpusavio bendravimas. Taip pat bendradarbiavimas yra svarbus tuo, kad, jo dėka, paslaugos suteikiamos kokybiškai, efektyviau suvaldomos krizinės situacijos ir tai labai naudinga vaiko gerovei. **Tokie tyrimo rezultatai patvirtina pirmąją hipotezę, kad socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams svarbu bendradarbiauti tarpusavyje.**
- Svarbiausios socialinių darbuotojų teikiamos paslaugos šeimoms ir vaikams yra šios: tarpininkavimas ir atstovavimas, konsultavimas. Tuo tarpu vaiko teisių apsaugos specialistams svarbiausios funkcijos yra vaiko situacijos vertinimas ir vaiko globos (rūpybos) priežiūra. Esminės bendros socialinių darbuotojų ir vaikų teisių apsaugos specialistų funkcijos: dalyvavimas atvejo vadybos posėdžiuose, bendradarbiavimas su atvejo vadybininku bei pasiūlymų teikimas atvejo vadybininkui dėl pagalbos šeimai.
- Socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo reglamentavimas nėra pakankamas. Nors Lietuvoje yra reglamentuotos konkrečios specialistų pareigybės, kurios turi bendradarbiauti tarpusavyje, tačiau jų tarpusavio bendradarbiavimo praktinėje veikloje trūksta.
- Socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą labiausiai palengvina tarpusavio noras ir iniciatyva bendradarbiauti bei tarpusavio pasitikėjimas ir palaikymas. Bendradarbiavimui didžiausias galimybes suteikia keitimasis informacija tarp institucijų, bendrų

tikslų turėjimas, bendras problemų sprendimas bei bendras sprendimų priėmimas. Socialiniai darbuotojai labiau nei vaiko teisių apsaugos specialistai, bendradarbiaudami nori tarpusavio pagarbos ir vertinimo, abipusio pasitikėjimo, vienodo atsakomybės pasidalijimo, bendro problemų sprendimo ir sprendimų priėmimo.

- Socialiniai darbuotojai savo darbe dažniau susiduria su bendradarbiavimo sunkumais tarp vaiko teisių apsaugos specialistų, nei vaiko teisių apsaugos specialistai su socialiniais darbuotojais. Dažniausiai susiduriama su laiko stokos, atsakomybės perkėlimo kitiems darbuotojams, skirtingų žinių ir darbo metodų, grįžtamojo ryšio, skirtingo požiūrio problemomis. Socialiniai darbuotojai dažniau susiduria su darbuotojų ignoravimu ir nesikeitimu informacija. Vaiko teisių apsaugos specialistai dažniau susiduria su skirtingų žinių ir darbo metodų, netikslingų lėšų naudojimo, laiko stokos, kitų darbuotojų nepakankamu atsidavimo darbui problemomis. **Tokie tyrimo rezultatai patvirtina antrąją ir trečiąją hipotezes, kad socialiniams darbuotojams labiau trūksta bendradarbiavimo su vaiko teisių apsaugos specialistais, nei vaiko teisių apsaugos specialistams, bei socialiniams darbuotojams ir vaiko teisių apsaugos specialistams kyla iššūkių bendradarbiaujant tarpusavyje.**
- Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai yra linkę bendradarbiauti, jų darbo aplinka geranoriška ir nusiteikusi bendradarbiauti, jie turi motyvacijos spręsti bendradarbiavimo problemas, tačiau socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo problemos sprendžiamos nepakankamai, todėl jų tarpusavio bendradarbiavimas vis dar nėra sklandus.

REKOMENDACIJOS

Siekiant gerinti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą, suformuluotos rekomendacijos:

Socialinių paslaugų centrų vadovams:

1. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialiniai darbuotojai savo darbe dažniau susiduria su bendradarbiavimo sunkumais tarp vaiko teisių apsaugos specialistų. Jiems labiau trūksta bendradarbiavimo su vaiko teisių apsaugos specialistais, nei vaiko teisių apsaugos specialistams, bei socialiniams darbuotojams kyla iššūkių bendradarbiaujant tarpusavyje su vaiko teisių apsaugos specialistams. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama socialinių paslaugų centrų vadovams aktyvinti bendradarbiavimą su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, vieną kartą per pusmetį inicijuoti tarpinstitucinius susitikimus savo rajone, juose aptariant bendradarbiavimo svarbą, lūkesčius, galimybes bei kylančius iššūkius.
2. Tyrimo metu nustatyta, kad socialiniams darbuotojams teikiant paslaugas šeimoms ir(ar) vaikams bendradarbiavimas yra itin svarbus, nes tik bendradarbiaudami specialistai tarpusavyje suteiks kokybiškesnes ir efektyvesnes paslaugas šeimai ir(ar) vaikui bei patenkins jų poreikius. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama socialinių paslaugų centrų vadovams, nupirkti mokymus socialiniams darbuotojams gebėjimų ir kompetencijų dirbti kartu tobulinimui bei tarpusavio bendradarbiavimui stiprinti.
3. Tyrimo duomenų rezultatai atskleidė, kad socialiniai darbuotojai savo tiesioginėje veikloje dažnai patiria emocinę įtampą ir stresą, todėl svarbu, kad socialinių paslaugų centrų vadovai nupirktų socialiniams darbuotojams mokymus, seminarus, skirtus emocinės sveikatos gerinimui bei supervizijas darbuotojams.
4. Tyrimo metu nustatyta, kad socialiniai darbuotojai dirba su šeimomis ir vaikais iš socialiniai pažeidžiamos aplinkos, todėl darbinėse situacijose pasitaiko itin emociškai jautrių situacijų, todėl minėtoms įstaigoms rekomenduojama užsakyti psichologo konsultacijas darbuotojams, kurios apimtų ne vienkartinę konsultaciją, o darbuotojas galėtų kreiptis į psichologą iškilus poreikiui.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vadovui:

1. Tyrimo metu nustatyta, kad vaiko teisių apsaugos specialistams dirbant su šeimomis ir(ar) vaikais bendradarbiavimas yra itin svarbus, nes tik bendradarbiaudami specialistai tarpusavyje suteiks kokybiškesnes ir efektyvesnes paslaugas šeimai ir(ar) vaikui bei patenkins jų poreikius. Atsižvelgiant į tai, rekomenduojama Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vadovei

užsakyti mokymus vaiko teisių apsaugos specialistams gebėjimų ir kompetencijų dirbti kartu tobulinimui bei tarpusavio bendradarbiavimui stiprinti.

2. Tyrimo duomenų rezultatai atskleidė, kad vaiko teisių apsaugos specialistai savo tiesioginėje veikloje dažnai patiria emocinę įtampą ir stresą, todėl svarbu, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vadovė nupirktų mokymus, seminarus, supervizijas vaiko teisių apsaugos specialistams, kurie būtų skirti emocinės sveikatos gerinimui.

3. Tyrimo metu nustatyta, kad vaiko teisių apsaugos specialistai dirba su šeimomis ir vaikais iš socialiai pažeidžiamos aplinkos, todėl darbinėse situacijose pasitaiko itin emociškai jautrių situacijų, todėl į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vadovei rekomenduojama užsakyti psichologo konsultacijas vaiko teisių apsaugos specialistams, kurios apimtų ne vienkartinę konsultaciją, o specialistas galėtų kreiptis į psichologą iškilus poreikiui.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos teritorinio skyriaus darbuotojams:

1. Nustačius, kad socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai skirtingai suvokia ir skirtingai organizuoja pagalbos šeimai ir(ar) vaikui teikimo procesus, todėl rekomenduojama vietinės teritorijos lygmeniu vaiko teisių apsaugos teritorinio skyriaus patarėjui vieną kartą per pusmetį organizuoti pasitarimus ar susirinkimus, su socialinių paslaugų centro socialiniais darbuotojais, kurių metu minėti specialistai galėtų įsigilinti į kiekvienos institucijos funkcijas, vietą pagalbos teikimo procese bei galėtų aptarti, koks kiekvieno specialisto indėlis turi būti įdėtas, kokie tarpusavio lūkesčiai bei iškylančios bendradarbiavimo problemos.

2. Tyrimo metu nustatyta, kad vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su didele darbuotojų kaitos problema, o tai lemia didelio darbo krūvio problemą. Dėl šių priežasčių dažnai tampa sudėtinga bendradarbiauti su kitomis institucijomis (dalyvauti ar organizuoti pasitarimus, mokymus, susirinkimus, kokybiškai ir laiku komunikuoti su kitomis institucijomis). Todėl vaiko teisių apsaugos specialistams rekomenduojama informuoti vadovaujantį personalą apie didelio darbo krūvio ir darbuotojų trūkumo sukeliamas problemas ir ypač – bendradarbiavimo problemas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Adomaitienė, J., & Balčiūnienė, R. (2018). Asmenų, dirbančių socialinių paslaugų sektoriuje, kompetencijos ir jų tobulinimo galimybės. *Andragogy, 8*, 71-93.

2. Adomaitytė-Subačienė, I. (2015). *Socialinė teorija, empirija ir praktika.* Vilnius: Vilniaus universitetas. 54-65.

3. Albuquerque, J., Aguiar, C., & Magalhães, E. (2020). The collaboration between early childhood intervention and child protection systems: The perspectives of professionals. *Children and youth services review, 111*, 104873.

4. Bai, R., Collins, C., Fischer, R., & Crampton, D. (2019). Pursuing collaboration to improve services for child welfare-involved housing unstable families. *Children and Youth Services Review, 104*, 104405.

5. Bitinas, B. (2013). *Rinktiniai edukologiniai raštai*. Vilnius: Edukologija.

6. Blanken, M., Mathijssen, J., van Nieuwenhuizen, C., Raab, J., & van Oers, H. (2022). Cross-sectoral collaboration: comparing complex child service delivery systems. *Journal of Health Organization and Management*. 79-94.

7. Bryson, J. M., Ackermann, F., & Eden, C. (2016). Discovering collaborative advantage: The contributions of goal categories and visual strategy mapping. *Public Administration Review*, 76(6), 912–925.

8. Bučaitė-Vilkė, J. (2019). Interesų grupių dalyvavimas ir įsitraukimas vietos lygmeniu: ar savivaldybių bendradarbiavimas gali būti demokratiškas? *Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas, Nr.10 (1)*, 153-175.

9. Bučiūnas, G. (2017). Keitimasis informacija ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas tiriant smurto artimoje aplinkoje atvejus. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka.* 18. 166-181.

10. Butvilas, T., Česnuitytė, V., Dudaitė, J., & Prakapas, R. Edukologijos ir socialinio darbo instituto bendrosios rašto darbų metodinės rekomendacijos. (2021). *Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.*

11. Connelly, L. (2019). Chi-square test. *Medsurg Nursing*, *28*(2), 127-127.

12. Domingos Tanguy, S. I. M. O. N. E. L. L. A. (2021). Intercountry adoption and (re) definition of the relationship to origins: the implementation of the Hague Convention on the protection of children and cooperation in matters of intercountry adoption (CLH93) in Benin. *Enfances, Familles, Generations*, (37). 1-23.

13. Farukuzzaman, M., & Rahman, A. H. M. M. (2019). Communication pattern in social work practice: A conceptual framework. *International Journal of Research in Sociology and Anthropology (IJRSA), 5*(2), 32-43.

14. Ferguson, H. (2017). How children become invisible in child protection work: Findings from research into day-to-day social work practice. *The British Journal of Social Work, 47*(4), 1007-1023.

15. Fung, N., Cavadel, E., & Baumgartner, S. (2022). *Supporting Families Through Coordinated Services Partnerships* (No. bde06f5087e94c88831851bb30c64492). Mathematica Policy Research. 1-8.

16. Gaižauskaitė, I. & Mikėnė, S. (2014). *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

17. Hood, R., Price, J., Sartori, D., Maisey, D., Johnson, J., & Clark, Z. (2017). Collaborating across the threshold: The development of interprofessional expertise in child safeguarding. *Journal of Interprofessional Care, 31*(6), 705–713.

18. Humphreys, C., Healey, L., Kirkwood, D., & Nicholson, D. (2018). Children living with domestic violence: a differential response through multi-agency collaboration. *Australian social work, 71*(2), 162-174.

19. Yamane, T. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis, 2nd Ed.* New York: Harper and Row.

20. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija. (1995). *Valstybės žinios*, Nr. 60-1501.

21. Juul, R., & Husby, I. S. D. (2020). Collaboration and conversations with children in Child Welfare Services—Parents' viewpoint. *Child & Family Social Work*, *25*, 9-17.

22. Karadimitriou, S. M., Marshall, E., & Knox, C. (2018). Mann-whitney u test. *Sheffield: Sheffield Hallam University*.

23. Kardelis, K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai.

24. Kiaunytė, A., & Lygnugarienė, V. (2019). Vaiko globos sisteminė pertvarka kaip iššūkis socialinių darbuotojų profesionalumui: kas parodo supervizijos ir intervizijos poreikį?. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 69-94.

25. Kithome, T. M., Shanyisa, W. M., & Asatsa, S. (2021). An Assessment of Collaboration between Community-Based Informal Approaches and Government Formal Child Protection Structures in Mwingi Central-Sub County, Kitui County. *SSN 2520-7504 (Online) Vol.5, Iss.3.* 116 – 126.

26. Konrad, S. C. (2020). Interprofessional collaborative practice. *Encyclopedia of social work* . New York: Oxford University Press.

27. Konvencija "Dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje". (1997). *Valstybės žinios,* Nr. 101-2550.

28. Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje. (2003). *Valstybės žinios,* Nr. 91(1)-4125.

29. Kortleven, W. J., Lala, S., & Lotfi, Y. (2019). Interprofessional teamwork in decentralized child welfare in The Netherlands: A comparison between the cities of Amsterdam and Utrecht. *Journal of Interprofessional Care*, *33*(1), 116-119.

30. Kothari, B. H., Fischer, C., Mullican, N., Lipscomb, S. T., & Jaramillo, J. (2022). Interagency collaboration among community organizations serving children and families in child welfare. *Journal of Community & Applied Social Psychology*. 1115-1132.

31. Krikščūnė, G. (2018). The role of municipalities in promoting cooperation in the field of the protection of children's rights. *Daugavpils universitātes 60. Starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums*, 42-206.

32. Kuprėnaitė, Ž., Lubienė, J., & Dikovičiūtė, D. (2020). Pagalbos vaikui ypatumai po jo atskyrimo nuo biologinės šeimos. In *Sveikatos mokslai* (Vol. 30, No. 3, pp. 21-24).

33. Langenderfer-Magruder, L., Alven, L., Wilke, D. J., & Spinelli, C. (2019). "Getting everyone on the same page": Child welfare workers' collaboration challenges on cases involving intimate partner violence. *Journal of family violence*, *34*(1), 21-31.

34. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). *Valstybės Žinios*, Nr. 33-1014.

35. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Socialinių paslaugų teikimas. (2022, birželio 18). Prieiga per internetą: https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/socialines-paslaugos-ir-socialinis-darbas/socialiniu-paslaugu-teikimas?lang=lt.

36. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrės įsakymas „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo". (2006). *Valstybės žinios,* Nr. 43-1570.

37. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo". (2018). *TAR*, Nr. 4881.

38. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2022 metų veiklos plano patvirtinimo". 2022 m. balandžio 20 d., Nr. A1-296. Prieiga per internetą: https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/SADM%20Veiklos%20planas_20022_%C4%AFsakymo%20priedas.pdf

39. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. (2006). *Valstybės žinios*, Nr. 17-589.

40. Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas. (2007). *Valstybės žinios,* Nr. 80-3214.

41. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2022 metų veiklos ataskaita. (2023). Nr. 4-2. Prieiga per internetą: http://vtaki.lt/lt/vtaki-veiklos-sritys/veiklos-ataskaitos

42. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. (1996). *Valstybės žinios,* Nr. 33-807.

43. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo" (2018). Prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.264166/asr

44. Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas. Lietuvos socialinių darbuotojų asociacija. (2017). Prieiga per internetą: http://pjdc.lt/wp-content/uploads/2016/11/Nr.-10.2-Etikos-kodeksas.pdf

45. Lietuvos statistikos departamentas. (2021). *Vidutinis darbuotojų skaičius pagal lytį ir ekonominės veiklos rūšis.* Prieiga per internetą: https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=1b2681ce-8c83-486c-bdb0-7e8d33376511#/

46. Lietuvos statistikos departamentas. (2022). *Gyventojų skaičius ir sudėtis.* Prieiga per internetą: https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R166#/

47. Lietuvos statistikos departamentas. (2022). *Vidutinis užimtų gyventojų amžius.* Prieiga per internetą: https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=16b7e246-50bd-4e21-afd6-c0b50d8e70f4#/

48. Mason, K., & Evans, T. (2020). Social work, inter-disciplinary cooperation and self-neglect: Exploring logics of appropriateness. *The British Journal of Social Work, 50*(3), 664-681.

49. Meysen, T., & Kelly, L. (2018). Child protection systems between professional cooperation and trustful relationships: A comparison of professional practical and ethical dilemmas in England/Wales, Germany, Portugal, and Slovenia. *Child & Family Social Work, 23*(2), 222-229.

50. Mešl, N. (2018). Collaborative social work in the community with families facing multiple challenges. *Ljetopis Socijalnog Rada/Annual of Social Work, 25*(3). 343-367.

51. Michailovič, I., Justickaja, S., Vaičiūnienė, R., Kalpokas, V., Visockas, E. (2019). *Veiksmingo policijos ir kitų suinteresuotų institucijų bendradarbiavimo link: smurto artimoje aplinkoje atpažinimo, pagalbos ir prevencijos modelis*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas.

52. Miginis, N., & Ulozas, M. (2014). *Praktinis vadovas: tarpžinybinio bendradarbiavimo stiprinimas jaunimo politikos srityje.* Vilnius: Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

53. Momoh, O. (2020). The Recognition at Common Law of Nigerian Adoption Orders in the UK and the Role of the 1993 Hague Convention on Inter-Country Adoption in Nigeria: Learning from Re V (a Child)(Recognition of Foreign Adoption)[2017] EWHC 1733 (Fam). *JL Pol'y & Globalization, 98,* 129.

54. Naujokienė, V., Silva, A., & Mieževojūtė, J. (2020). Vaikų teisių apsaugos reguliavimas tarptautinėje privatinėje teisėje. *Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos: tarptautinės mokslinės-praktinės konferencijos tezių rinkinys. 93*(3), 123.

55. Oželis, R. (2018). Socialinės pagalbos teikimo etikos principai, grindžiantys šios pagalbos veiksmingumą. *Tiltai. Priedas,* (48), 56-71.

56. Pedersen, L. M. L. (2020). Interprofessional collaboration in the Norwegian welfare context: a scoping review. *Journal of interprofessional care, 34*(6), 737-746.

57. Phillips, J. D., & Walsh, M. A. (2019). Teaming up in child welfare: The perspective of guardians ad litem on the components of interprofessional collaboration. *Children and Youth Services Review, 96,* 17–26.

58. Povilaitienė, N., & Kniūraitė, E. (2019). Socialinių paslaugų, teikiamų nepilnametėms mamoms Lietuvoje, ypatumai. *Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*, (15), 136-143.

59. Rácz, A. (2017). *Child Protection as Fragmented Social Institution*. Cluj University press.

60. Raišienė, A. G., Bilan, S., Smalskys, V., & Gečienė, J. (2019). Emerging changes in attitudes to inter-institutional collaboration: the case of organizations providing social services in communities. *Administratie si Management Public,* (33), 34-56.

61. Rimkus, V., & Kreivinienė, B. (2017). Pozityvus socialinis darbas: nuo probleminio modelio link asmens stiprybių ugdymo. *Tiltai: socialiniai mokslai*, (3), 13-28.

62. Rogowski, S. (2018). Theoretical research: Neoliberalism and social work with children and families in the UK: On-going challenges and critical possibilities. *Aotearoa New Zealand Social Work, 30*(3), 72-83.

63. Schwartz, I. (2017). Putting the child at the centre of inter-professional cooperation in out-of-home care. *Child & Family Social Work, 22*(2), 992-999.

64. Seniutis, M., Gvaldaitė, L., Žalimienė, L., Gevorgianienė, V., Charenkova, J., Šumskienė, E., Petružytė, D. (2021). *Profesionalaus vaiko teisių apsaugos darbuotojų veikimo prielaidų modelis ir rekomendacijos.* Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

65. Serra, F. H., Carvalho, M. I., Pinto, C., & Rauktis, M. E. (2019). Social Work Practices for Children, Youth and Families in Portugal: Challenges and Approaches. *Child and Adolescent Social Work Journal, 36*(3), 223-226.

66. Sodros statistiniai duomenys (2022). *Vis daugiau pensinio amžiaus sulaukusių žmonių toliau dirba.* Prieiga per internetą: https://www.sodra.lt/lt/naujienos/vis-daugiau-pensinio-amziaus-sulaukusiu-zmoniu-toliau-dirba

67. Sood, K. (2018). Impact of Motivation on Employee Performances. *International Journal of Business and Research (IJBER).* Volume 11.

68. Stripeikienė, J. (2021). Vaiko interesus atitinkantis teisingumas: samprata, prielaidos ir kai kurie probleminiai aspektai. *Jurisprudencija*, *28*(1), 33-51.

69. Stulgienė, A., & Ciutienė, R. (2014). Collaboration in the project team. *Economics and management, 19*(2), 224-232.

70. Sudland, C. (2020). Challenges and dilemmas working with high-conflict families in child protection casework. *Child & Family Social Work*, *25*(2), 248-255.

71. Šatkauskienė, S. (2016). Bendradarbiavimo sistemos kūrimas socialinio darbo intervencijos procese: „Stengiamės, kad neišeitų į niekur“. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, (17), 55-78.

72. Tamutienė, I. (2018). Vaiko apsaugos veiksmingumo problemos Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas, 17*(1), 24-37.

73. Tamutienė, I., & Auglytė, V. (2018). Institucinė rizika vaiko apsaugos srityje: specialistų galimybės ją suvaldyti. *Viešoji politika ir administravimas, 17*(3), 371-384.

74. Tamutienė, I., & Auglytė, V. (2018). Socialinis ir politinis spaudimas vaiko apsaugos srityje. *Viešoji politika ir administravimas, 17*(3), 385-398.

75. Tidikis, R. (2003). Socialinių mokslų tyrimų metodologija.

76. Toros, K., Tart, K., & Falch-Eriksen, A. (2021). Collaboration of child protective services and early childhood educators: Enhancing the well-being of children in need. *Early childhood education journal, 49*(5), 995-1006.

77. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Kontaktai. (2022, birželio 18). Prieiga per internetą: https://vaikoteises.lt/struktura-ir-kontaktai/kontaktai/teritoriniai-skyriai/

78. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus įsakymas „Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymas“. 2020 m. liepos 27 d. Nr.: BV-252.

79. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus įsakymas „Dėl valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodekso patvirtinimo“. (2019). Nr. BV-118. Prieiga per internetą: https://vaikoteises.lt/media/file/Reglamentas/206bv-118%20_Etikos%20kodeksas.pdf

80. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2020 metų veiklos ataskaita. (2021). Prieiga per internetą: https://vaikoteises.lt/media/file/ataskaitos/VVTA%C4%AET%202020%20m.%20veiklos%20ataskaitos%20prezentacija%20(pristatymas)%20galutinis.pdf

81. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2021 metų veiklos ataskaita. (2022). Prieiga per internetą: https://vaikoteises.lt/media/file/ataskaitos/2021%20m.%20veiklos%20ataskaita%20.pdf

82. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2022 metų veiklos ataskaita. (2023). Prieiga per internetą: https://vaikoteises.lrv.lt/uploads/vaikoteises/documents/files/Administracin%C4%97%20informacija/Ataskaitos/Metin%C4%97s%20veiklos%20ataskaitos/2022%20m_%20veiklos%20ataskaita.pdf

83. Večkienė, N. P., Brunevičiūtė, R., & Eidukevičiūtė, J. (2018). Tarpdisciplininis bendradarbiavimas kuriant vienijančią aplinką. *Tiltai*, (1), 95-114.

84. Villagrana, K. M. (2020). A model to improve educational stability collaborations between child welfare and educational agencies: Applying the theory of collaborative advantage. *Child Welfare, 98*(2), 85–102.

85. Vorevičienė, J., & Butkevičienė, E. (2017). Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką: Kauno miesto savivaldybės atvejis. *Viešoji politika ir administravimas, 16*(1), 121-137.

86. Zigmantavičius, A., & Daugėlienė, D. (2021). Socialinių darbuotojų vyrų profesinio tapatumo formavimasis. *Social Work. Experience & Methods / Socialinis Darbas: Patirtis ir Metodai, 28*(2). 129-151.

87. Zlatanović, S. S. (2021). Alternative care for children in social welfare system–policy and legal challenges9. *Serbian Political Thought*, Vol. 74, 135-153.

88. Žalimienė, L., Gvaldaitė, L., Gevorgianienė, V., Petružytė, D., Seniutis, M., & Šumskienė, E. (2020). Vaiko teisių apsaugos specialistų darbo organizavimo klausimai teisinio reglamentavimo kontekste. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai, 2020.* Nr. 25 (1), 27-46.

89. Žiobienė, E. (2022). Vaiko teisių apsaugos institucijų sistema: raida, vaidmuo ir svarba // Administracinės teisės novelos. Liber Amicorum Algimantui Urmonui. *Mokslo straipsnių rinkinys.* MRU, 208-235.

SANTRAUKA

Baigiamojo darbo temos pavadinimas: Socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimas teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams. Darbo autorė – Ina Jasiukonienė, darbo vadovė – prof. dr. Vida Gudžinskienė.

Darbo tikslas - atskleisti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams.

Pagrindiniai uždaviniai: 1. Išnagrinėti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo teisinius aspektus. 2. Teoriškai pagrįsti socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo svarbą ir galimybes. 3. Atskleisti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo iššūkių teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams teorines prielaidas. 4. Atlikti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo praktikos teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams subjektyvaus vertinimo tyrimą.

Tiriamieji: Socialiniai darbuotojai dirbantys su šeimomis socialinių paslaugų teikimo įstaigose ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos specialistai, dirbantys teritoriniuose skyriuose.

Tyrimo metodai: Teoriniams aspektams apie socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams išnagrinėti taikyti mokslinės literatūros ir dokumentų analizės, lyginamosios analizės metodai. Tyrimo duomenų surinkimui taikytas anketinės apklausos metodas. Tyrimo duomenų analizei taikomi aprašomosios statistikos, grafinio vaizdavimo, koreliacinės analizės metodai. Duomenų analizei atlikti buvo naudojama SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programinė įranga (SPSS 20 versijos paketu) ir MS Excel 2016 programa.

Tyrimo rezultatai. Empirinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams bendradarbiavimas yra itin svarbus ir ypatingai akcentuojamas informacijos gavimo operatyvumas, dalinimasis informacija. Taip pat specialistai nori, kad jų tarpusavio santykiai būtų paremti abipuse pagarba ir visi kartu siektų bendro tikslo. Socialiniams darbuotojams, lyginant su vaiko teisių apsaugos specialistais, bendradarbiavime svarbesnis lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas, visų specialistų dalyvavimas pagalbos teikimo procese bei tarpusavio bendravimas. Taip pat bendradarbiavimas yra svarbus tuo, kad, jo dėka, paslaugos suteikiamos kokybiškiau, efektyviau suvaldomos krizinės situacijos ir tai labai naudinga vaiko gerovei. Socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimą labiausiai palengvina tarpusavio noras ir iniciatyva bendradarbiauti bei tarpusavio pasitikėjimas ir palaikymas. Bendradarbiavimui didžiausias galimybes suteikia keitimasis informacija tarp institucijų, bendrų tikslų turėjimas, bendras problemų sprendimas bei bendras sprendimų priėmimas. Socialiniai

darbuotojai labiau nei vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiaudami nori tarpusavio pagarbos ir vertinimo, abipusio pasitikėjimo, vienodo atsakomybės pasidalijimo, bendro problemų sprendimo ir sprendimų priėmimo. Socialiniai darbuotojai savo darbe dažniau susiduria su bendradarbiavimo sunkumais tarp vaiko teisių apsaugos specialistų, nei vaiko teisių apsaugos specialistai su socialiniais darbuotojais. Dažniausiai susiduriama su laiko stokos, atsakomybės perkėlimo kitiems darbuotojams, skirtingų žinių ir darbo metodų, grįžtamojo ryšio, skirtingo požiūrio problemomis. Socialiniai darbuotojai dažniau susiduria su darbuotojų ignoravimu ir nesikeitimu informacija. Vaiko teisių apsaugos specialistai dažniau susiduria su skirtingų žinių ir darbo metodų, netikslingų lėšų naudojimo, laiko stokos, kitų darbuotojų nepakankamu atsidavimo darbui problemomis. Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai yra linkę bendradarbiauti, jų darbo aplinka geranoriška ir nusiteikusi bendradarbiauti, jie turi motyvacijos spręsti bendradarbiavimo problemas, tačiau socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo problemos sprendžiamos nepakankamai, todėl jų tarpusavio bendradarbiavimas vis dar nėra sklandus.

Raktiniai žodžiai: bendradarbiavimas; paslaugos; socialinis darbuotojas; šeima; vaikas; vaiko teisių apsaugos specialistas.

SUMMARY

Title of master's thesis paper: Cooperation of social workers and child rights protection specialists in providing services to families and children. The author of the work is Ina Jasiukonienė, the supervisor is prof. dr. Vida Gudžinskienė.

Aim of the work - to reveal the cooperation of social workers and child rights protection specialists in providing services to families and children.

Main objectives: 1. Examine the legal aspects of cooperation between a social worker and a child protection specialist. 2. Theoretically justify the importance and possibilities of cooperation between social workers and child protection specialists. 3. To identify the theoretical background to the challenges of cooperation between social workers and child protection specialists in the provision of services to families and children. 4. To conduct a study on the subjective evaluation of the practice of cooperation between social workers and child protection specialists in the provision of services to families and children.

Research subjects: Social workers working with families in social service institutions and specialists from the State Child Rights Protection and Adoption Service working in territorial offices.

Research methods: theoretical aspects of cooperation between social workers and child protection specialists in providing services to families and children were examined using the methods of analysis of scientific literature and documents, comparative analysis. The method of questionnaire survey was used to collect data. Descriptive statistics, graphical representation, correlation analysis methods were used for the analysis of the research data. SPSS (Statistical Package for Social Sciences) software (SPSS version 20) and MS Excel 2016 software were used for data analysis.

Results of the study. The results of the empirical study revealed that cooperation is extremely important for a social worker and a child rights protection specialist when providing services to families and children, and special emphasis is placed on the promptness of obtaining information and sharing information. Also, professionals want their mutual relations to be based on mutual respect and everyone working together towards a common goal. For social workers, compared to child rights protection specialists, the parallel distribution of responsibility, the participation of all specialists in the process of providing assistance and mutual communication are more important in cooperation. Also, cooperation is important because, thanks to it, services are provided with better quality, crisis situations are managed more effectively, and this is very beneficial for the child's well-being. Cooperation between social workers and child rights protection specialists is most facilitated by mutual desire and initiative to cooperate, as well as mutual trust and support. The greatest opportunities for cooperation are provided by the exchange of information between institutions, having common goals, joint problem solving and joint decision-making. Social workers, more than

child rights protection specialists, want mutual respect and evaluation, mutual trust, equal sharing of responsibility, joint problem solving and decision-making in cooperation. In their work, social workers more often encounter difficulties in cooperation between child rights protection specialists than child rights protection specialists with social workers. The most common problems are lack of time, transfer of responsibility to other employees, different knowledge and work methods, feedback, and different attitudes. Social workers are more often faced with being ignored by employees and not sharing information. Child rights protection specialists are more often faced with the problems of different knowledge and work methods, inappropriate use of funds, lack of time, insufficient dedication of other employees to their work. Social workers and child rights protection specialists tend to cooperate, their work environment is benevolent and willing to cooperate, they have the motivation to solve cooperation problems, but the problems of cooperation between social workers and child rights protection specialists are not solved sufficiently, so their mutual cooperation is still not smooth.

Keywords: cooperation, services; social worker; family; a child; child rights protection specialist.

PRIEDAI

1 priedas

Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo praktikos teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams empirinis tyrimas

ANKETA

Gerbiamieji,
Šios apklausos tikslas – atlikti socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimo praktikos teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams subjektyvaus vertinimo tyrimą. Jūsų nuomonė yra svarbi, nes šiuo pagrindu gali būti siekiama efektyvesnio bendradarbiavimo tarp socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams.
Tyrėja garantuoja duomenų konfidencialumą. Jie bus analizuojami ir apibendrintai pateikiami magistro baigiamajame darbe. Tyrimą atlieka Mykolo Romerio universiteto Žmogaus ir visuomenės studijų fakulteto Socialinio darbo magistro studijų programos studentė Ina Jasiukonienė.
Prašome prie kiekvieno Jums tinkančio teiginio pažymėti „X“. Jeigu nerandate tinkamo atsakymo varianto, ties žodžiu „Kita“, prašome įrašyti savo asmeninę nuomonę.
Dėkoju už Jūsų laiką ir atsakymus!

I. DEMOGRAFINIŲ KLAUSIMŲ BLOKAS

1. Jūsų lytis: *(Pažymėkite Jums tinkamą variantą)*
- ❑ Vyras
- ❑ Moteris
- ❑ Nenoriu nurodyti

2. Jūsų amžius: *(Pažymėkite Jums tinkamą variantą)*
- ❑ 20 – 30
- ❑ 31 – 40
- ❑ 41 – 50
- ❑ 51 – 60
- ❑ 61 ir daugiau

3. Jūsų pareigybė: *(Pažymėkite Jums tinkamą variantą)*
- ❑ Socialinis darbuotojas darbui su šeimomis
- ❑ Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vyriausiasis specialistas
- ❑ Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vyriausiasis specialistas (mobilioji komanda)
- ❑ Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vyriausiasis specialistas (budėtojas)
- ❑ Kita (įrašykite)

4. Kurioje apskrityje dirbate? *(Pažymėkite Jums tinkamą variantą)*
- ❑ Alytaus apskrityje
- ❑ Kauno apskrityje
- ❑ Klaipėdos apskrityje
- ❑ Marijampolės apskrityje
- ❑ Panevėžio apskrityje
- ❑ Šiaulių apskrityje
- ❑ Tauragės apskrityje
- ❑ Telšių apskritis
- ❑ Utenos apskrityje
- ❑ Vilniaus apskrityje
- ❑ Nenoriu nurodyti

5. Jūsų darbo stažas paslaugų šeimoms ir vaikams teikimo srityje: *(Pažymėkite Jums tinkamą variantą)*

- ❑ mažiau nei 1 m.
- ❑ 1-5 m.
- ❑ 6-10 m.
- ❑ 11-15 m.
- ❑ 16- 20 m.
- ❑ 21 ir daugiau m.

II. SOCIALINIO DARBUOTOJO IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTO BENDRADARBIAVIMO SVARBA IR REIKŠMĖ

6. Kaip manote, ar socialiniam darbuotojui ir vaiko teisių apsaugos specialistui svarbu bendradarbiauti? *(Pažymėkite skalėje „X“, kai 1 reiškia – visiškai nesvarbu, 10 – labai svarbu)*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

7. Ar pritariate teiginiams apie tai, kad socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavime yra svarbūs šie aspektai? *(Pažymėkite skalėje „X“, kur 1 reiškia visiškai nepritariu, 2 – nepritariu, 3 – iš dalies nepritariu, 4 – iš dalies pritariu, 5 – pritariu, 6 – visiškai pritariu)*

Teiginys	1	2	3	4	5	6
Specialistų tarpusavio santykiai paremti abipuse pagarba	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Specialistų tarpusavio santykiai paremti tarpusavio palaikymu ir parama	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiaudami specialistai siekia bendro tikslo	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavime svarbus lygiagretus atsakomybės pasiskirstymas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pagalbos teikime dalyvauja visi pagalbos teikimo dalyviai	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimas yra bendro kūrimo procesas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavime svarbūs pokalbiai	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavime yra svarbu dalintis informacija	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavime svarbus informacijos gavimo operatyvumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiaujant dalijamasi gerąja patirtimi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Ar pritariate teiginiams apie tai, kad socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas yra svarbus šeimai ir vaikams šiais aspektais? *(Pažymėkite skalėje „X“, kur 1 reiškia visiškai nepritariu, 2 – nepritariu, 3 – iš dalies nepritariu, 4 – iš dalies pritariu, 5 – pritariu, 6 – visiškai pritariu)*

Teiginys	1	2	3	4	5	6
Bendradarbiavimas stiprina tarpusavio ryšius	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiaujant mažėja darbuotojų pažeidžiamumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimo dėka gerėja santykiai tarp vaiko ir tėvų	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimas yra labai svarbus vaiko gerovei	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiaujant šeimos tampa imlesnės vaiko gerovės intervencijoms	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiaujant užtikrinamas geresnis krizinės situacijos šeimoje valdymas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimas skatina padėti šeimoms integruotis į visuomeninį gyvenimą	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimas yra svarbus sėkmingam paslaugų teikimui	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiaujant suteikiamos kokybiškesnės paslaugos	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

III. SOCIALINIO DARBUOTOJO IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTO VEIKLOS REGLAMENTAVIMAS TEIKIANT PASLAUGAS ŠEIMOMS IR VAIKAMS

9. Kokios socialinio darbuotojo teikiamos paslaugos šeimoms ir vaikams Jums svarbiausios? *(Pasirinkite 3 svarbiausius atsakymų variantus)*

- ❑ Informavimo paslaugos
- ❑ Konsultavimo paslaugos
- ❑ Tarpininkavimo ir atstovavimo paslaugos
- ❑ Sociokultūrinės paslaugos
- ❑ Transporto organizavimo paslaugos
- ❑ Maitinimo organizavimo
- ❑ Aprūpinimo būtiniausiais drabužiais ir avalyne paslaugos

10. Kokios vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijos Jums svarbiausios? *(Pasirinkite 3 svarbiausius atsakymų variantus)*

- ❑ Reagavimas į pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus
- ❑ Vaiko situacijos vertinimas
- ❑ Vaiko laikinosios priežiūros nustatymas
- ❑ Vaiko laikino apgyvendinimo nustatymas
- ❑ Vaiko paėmimas iš jo tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą
- ❑ Kreipimasis į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą
- ❑ Vaiko globos (rūpybos) priežiūra

11. Ar pritariate teiginiams, kad pateiktos socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijos yra bendros? *(Pažymėkite skalėje „X“, kur 1 reiškia visiškai nepritariu, 2 – nepritariu, 3 – iš dalies nepritariu, 4 – iš dalies pritariu, 5 – pritariu, 6 – visiškai pritariu)*

Teiginys	1	2	3	4	5	6
Susitikimas ir bendravimas su šeima, vaiku	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vaiko teisių apsaugos užtikrinimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimas su atvejo vadybininku	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dalyvavimas atvejo vadybos posėdžiuose	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pasiūlymų teikimas atvejo vadybininkui dėl pagalbos šeimai	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

IV. SOCIALINIO DARBUOTOJO IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTO BENDRADARBIAVIMO REGLAMENTAVIMAS TEIKIANT PASLAUGAS ŠEIMOMS IR VAIKAMS

12. Jūsų nuomone, ar pakankamas socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto teisinis bendradarbiavimo reglamentavimas? *(Pažymėkite Jums tinkamą variantą)*

- ❑ Taip
- ❑ Ne
- ❑ Sunku pasakyti
- ❑ Kita (įrašykite)

13. Ar pritariate teiginiams, kad paminėti specialistai turi bendradarbiauti pagalbos šeimai ir vaikui teikimo procese? *(Pažymėkite skalėje „X“, kur 1 reiškia visiškai nepritariu, 2 – nepritariu, 3 – iš dalies nepritariu, 4 – iš dalies pritariu, 5 – pritariu, 6 – visiškai pritariu)*

Teiginys	1	2	3	4	5	6
Vaiko teisių apsaugos specialistas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mobiliosios komandos atstovas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialinis darbuotojas darbui su šeima	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Globos centro specialistas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sveikatos priežiūros įstaigos specialistas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Švietimo įstaigos specialistas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Policijos pareigūnas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Šeimos gyvenamosios vietos seniūnas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Specializuotos pagalbos centro atstovas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vietos bendruomenės nariai	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nevyriausybinės organizacijos	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

14. Ar pritariate šiems teiginiams? *(Pažymėkite skalėje „X“, kur 1 reiškia visiškai nepritariu, 2 – nepritariu, 3 – iš dalies nepritariu, 4 – iš dalies pritariu, 5 – pritariu, 6 – visiškai pritariu)*

Teiginys	1	2	3	4	5	6
Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai palaiko draugiškus tarpusavio santykius	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiauja tarpusavyje	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialiniai darbuotojai ir vaiko teisių apsaugos specialistai bendradarbiauja su šeima ir vaiku	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dėka institucijų bendradarbiavimo, užtikrinama šeimos gerovė	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dėka institucijų bendradarbiavimo, užtikrinamas vaiko saugumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialinių paslaugų teikimas paremtas institucijų bendradarbiavimu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialinių paslaugų teikimas paremtas institucijų tarpusavio pagalba	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Institucijos nuolat tarpusavyje keičiasi reikalinga informacija	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V. SOCIALINIO DARBUOTOJO IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTO BENDRADARBIAVIMO GALIMYBĖS

15. Ar pritariate šiems teiginiams, kad jie palengvina socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimą? *(Pažymėkite skalėje „X“, kur 1 reiškia visiškai nepritariu, 2 – nepritariu, 3 – iš dalies nepritariu, 4 – iš dalies pritariu, 5 – pritariu, 6 – visiškai pritariu)*

Teiginys	1	2	3	4	5	6
Paramos jausmas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbių palaikymas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vadovų palaikymas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Partnerių iniciatyva bendradarbiauti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Partnerių siekis sukurti pasitikėjimu grįstus santykius	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Partnerių atsakomybės prisiėmimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Darbuotojai, padedantys užmegzti ryšį tarp vaiko gerovės darbuotojų ir klientų	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Ar pritariate teiginiams, kad jie didina socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo galimybes? *(Pažymėkite skalėje „X“, kur 1 reiškia visiškai nepritariu, 2 – nepritariu, 3 – iš dalies nepritariu, 4 – iš dalies pritariu, 5 – pritariu, 6 – visiškai pritariu)*

Teiginys	1	2	3	4	5	6
Aktyvus siekis bendradarbiauti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Įstaigos tikslų išsiaiškinimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Individualių tikslų nustatymas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendrų tikslų nustatymas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vienodos institucijų atsakomybės pasidalijimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimo tikslų nustatymas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Institucijų keitimasis informacija	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Institucijų veikimas savo įgaliojimų ribose	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimo žemėlapių parengimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimo įtraukimas į darbo funkcijas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymai bendradarbiavimui stiprinti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. Ar pritariate teiginiams, kad jie turi įtakos efektyviam socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimui? *(Pažymėkite skalėje „X“, kur 1 reiškia visiškai nepritariu, 2 – nepritariu, 3 – iš dalies nepritariu, 4 – iš dalies pritariu, 5 – pritariu, 6 – visiškai pritariu)*

Teiginys	1	2	3	4	5	6
Tarpusavio bendravimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dalijimasis informacija	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendras problemų sprendimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendras sprendimų priėmimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tarpusavio pagarba ir vertinimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Abipusis pasitikėjimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vaidmenų ir pareigų išaiškinimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lūkesčių išaiškinimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dalijimasis idėjomis ir perspektyvomis	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendravimas ir dalijimasis informacija	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendrų tikslų nustatymas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendra atsakomybė	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

VI. SOCIALINIAMS DARBUOTOJAMS IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTAMS KYLANTYS IŠŠŪKIAI TEIKIANT PASLAUGAS ŠEIMOMS IR VAIKAMS

18. Kaip dažnai patiriate sunkumų darbe? *(Pažymėkite Jums tinkamą variantą)*

- ❑ Labai dažnai (per savaitę po kelis kartus)
- ❑ Kartą per savaitę
- ❑ Kartą per dvi savaites
- ❑ Kartą per mėnesį
- ❑ Kartą per kelis mėnesius
- ❑ Kartą per metus
- ❑ Kita (įrašykite)

19. Kaip dažnai patiriate paminėtus sunkumus darbe?

Teiginys	Nepatiriu	Kartą per metus	Kartą per kelis mėnesius	Kartą per mėnesį	Kartą per dvi savaites	Kartą per savaitę	Kelis kartus per savaitę
Paslaugų neprieinamumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Paslaugų trūkumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Laiko stoka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendravimo įgūdžių stoka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Motyvacijos darbui stoka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Visuomenės sąmoningumo stoka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Visuomenės nepasitikėjimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Darbo specifikos nesupratimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimo trūkumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Priekaištai iš kolegų	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Priekaištai iš vadovų	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Grasinimai iš klientų	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Darbo pavojingumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nepasitikėjimas specialistais	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valstybinių įstaigų abejingumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Didelė darbuotojų kaita	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Didelis darbo krūvis	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nepakankamos profesinės žinios	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Profesionalumo stoka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Veiklos dubliavimas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Veiklos tęstinumo trūkumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lėšų trūkumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tikslingų mokymų stoka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Emocinė įtampa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Santykių tarp kliento problemos	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvalifikuoto klausymosi ir suvokimo įgūdžių trūkumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

VII. SOCIALINIAMS DARBUOTOJAMS IR VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTAMS KYLANTYS BENDRADARBIAVIMO IŠŠŪKIAI TEIKIANT PASLAUGAS ŠEIMOMS IR VAIKAMS

20. Kaip dažnai patiriate bendradarbiavimo sunkumų tarp socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto? *(Pažymėkite Jums tinkamą variantą)*

- ❑ Labai dažnai (per savaitę po kelis kartus)
- ❑ Kartą per savaitę
- ❑ Kartą per dvi savaites
- ❑ Kartą per mėnesį
- ❑ Kartą per kelis mėnesius
- ❑ Kartą per metus
- ❑ Kita (įrašykite)

21. Kaip dažnai patiriate paminėtus bendradarbiavimo sunkumus tarp socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto?

Teiginys	Nepatiriu	Kartą per metus	Kartą per kelis mėnesius	Kartą per mėnesį	Kartą per dvi savaites	Kartą per savaitę	Kelis kartus per savaitę
Atsakomybė perkeliama kitiems darbuotojams	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skirtingos žinios ir darbo metodai	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimas kitam nesvarbus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nerealūs lūkesčiai	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Darbuotojai ignoruojami	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Darbuotojai negerbiami	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Darbuotojai šmeižiami	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Darbuotojai kaltinami	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trūksta sutelktumo	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nepasitikima kitu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nesidalinama patirtimi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trūksta darbo gairių	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trūksta bendrų vertybių	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trūksta lėšų	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lėšos naudojamos netikslingai	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trūksta laiko	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nesikeičiama informacija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trūksta grįžtamojo ryšio	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Riboja konfidencialumas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skirtingi tikslai	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skirtingas požiūris į problemą	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nesuprantamos kitų specialistų darbo funkcijos	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kito darbuotojo nepakankamas atsidavimas darbui	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Neaišku, kas yra bendradarbiaujantys partneriai	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22. Ar pritariate šiems teiginiams? *(Pažymėkite skalėje „X“, kur 1 reiškia visiškai nepritariu, 2 – nepritariu, 3 – iš dalies nepritariu, 4 – iš dalies pritariu, 5 – pritariu, 6 – visiškai pritariu)*

Teiginys	1	2	3	4	5	6
Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas sklandus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialinio darbuotojo ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimo problemos sprendžiamos	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aš esu linkęs bendradarbiauti su kitomis institucijomis	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mano darbo aplinka geranoriška ir nusiteikusi bendradarbiauti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kitos institucijos geranoriškai nusiteikusios bendradarbiauti su mano institucija	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Man pateikti aiški informacija, kaip reikia bendradarbiauti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Turime pakankamai mokymų bendradarbiavimo kompetencijai stiprinti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Žinau, kur galiu kreiptis iškilus bendradarbiavimo problemoms	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Turiu motyvacijos spręsti bendradarbiavimo problemas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Dėkoju už atsakymus

AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA

2023-04-25

Utena

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Žmogaus ir visuomenės studijų fakulteto Edukologijos ir socialinio darbo instituto studentas(-ė) Ina Jasiukonienė,

patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas

„Socialinių darbuotojų ir vaiko teisių apsaugos specialistų bendradarbiavimas teikiant paslaugas šeimoms ir vaikams“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Žinau, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už šiukštų akademinės etikos pažeidimą.

_____	Ina Jasiukonienė
(parašas)	*(vardas,pavardė)*